

Revi **LALIT** d e k l a s

Enn Piblikasyon Lagazet Lalit deklas

Rs. 20.00

No. 143
NOVAM 2020
DESAM 2020

ISSN 1694-3171

EDITORIAL

KRIZ KORONAVIRIS:
ESKI LI REPREZANT
ENN LOKAZYON PU
KLAS TRAVAYER

Paz 3

**EVOLISYON
BANN
'MANIFESTASYON
SITWAYIN'**

Paz 11

BIZIN SERVI
Rs 80 MILYAR FON PIBLIK

**PU LINDISTRI
ALIMANTER
AVEK KREASYON
LANPLIWA**

PU GAYN DEVIZ

TUSALA DAN TRANSPARANS

LALIT

NUVO POLITIK LOR KESTYON LADROG Paz 21

DIEGO GARCIA: MENAS KONSTAN POLISYON NIKEER Paz 2

ELEKSYON USA: TRUMP PERDAN EREZMAN E LALIT KONTIYNE .. Paz 32

KONTENI

Nimero 143

Novam 2020 - Desam 2020

EDITORIAL: Kriz Koronaviris: Eski li Reprezant enn Lokazyon pu Klas Travayer.....	3
LALIT an Aksyon	4
Kifer "Lepidemi" poz problem pu Konpreansyon?	5
Lofansiv Zeneralize Burzwazi kont Klas Travayer	7
LALIT an Aksyon (2)	7
Kriz Koronaviris: Lekonomi ek Anplwa	8
Invitasyon pu Solidarite Avek Palestinyin - Flanbo ek Kozri	9
Lekonomi Kapitalist an Kriz: Sekter par Sekter.....	10
Evolisyon bann "Manifestasyon Sitwayin"	11
Kod Kriminel: Enn Kod depi Lepok Esklavaz	12
Pozisyon Diferan Parti Politik, ek Pozisyonnan Lalit	13
Japaljas ek Bulbak	15
Lalit Ekrir Minis Lozman	15
Eleksyon Vilaz Existe Zordi Gras-a LALIT	16
Arsiv lor Eleksyon Vilaz: Let a Gilbert Ahnee, Ansyn Redakter Le Mauricien	17
Travay Politik ki Mo'nn Fer dan Eleksyon Vilaz	18
Nuvo Versyon "Sart Sekirite Alimanter" Pandan Lepidemi	19
Nuvo Politik pe vini lor Kestyon Ladrog	21
Langaz Kreol dan Parlman: Linportans Travay Politik - Pa Zis Travay Birokrat	23
Peser Apre Deversman Dilwil Wakashio	24
Latelye Fit Argiman: Non-Sequitur- Pretann Rezonnan Swiv kan li pa swiv	25
Bote enn Distribisyon Trak, Fek-la	26
Fermfir Lizinn Textil: Intervyu avek Enn Travayer Lizinn Textile Industries	27
Sarz Aparteid, Krim kont Limanite divann ICC kont Israel	28
Diego Garcia: Menas Konstan Polisyon Nikleer	29
Ka Domaz kont Pentagonn ek UK lor Chagos	30
Trwa Nuvo Plint Servi Argimantasyon ICJ ek osi pu LALIT	30
Nuvo Manev Inperyalist Britanik dan kad Diego Garcia	31
Ferm Baz Militer lor Chagos: Lakle pu lalit pli divan	31
Eleksyon U.S.A. Trump Perdan, Erezman, e lalit kontinye	32
Ki ete "Gran Elekter Delwayal	33
E si Trump pa Ale, Si li Persiste	35.
Ecrits sur Maurice: 1708-2020: Enn Travay Damur	36
Laniverser 44-an nu Revi	36

INPRIME PAR LALIT,
153 RUT RWAYAL, GRNW,
PORT LOUIS, REPUBLIK MORIS.

RS 20/-

www.lalitmauritius.org TEL 208 2132 ek 208 5551 lalitmail@intnet.mu

YOUTUBE CHANNEL: lalitmauritius SOUND CLOUD CHANNEL: lalitmauritius

Facebook LalitMauritius

Kriz Koronavirus:

Eski li reprezant enn Lokazyon pu Klas Travayer?

Suvan li enn kriz dan soyete ki vinn prezant enn lokazyon pu sanzman revolusyoner. Mem enn lepidemi – avek tu sa sufrans, tu sa traka ki li amenn ar li – li osi, li kapav prezant enn lokazyon.

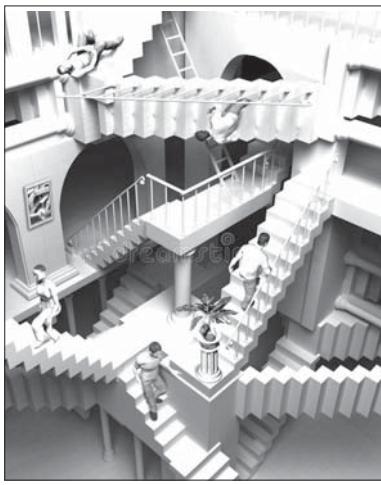
Zordi, dan lemond antye, ena enn dub-kriz: pandemi ek lekonomi. Nuvo Koronavirus pe fer ravaz dan tu pei kot napa reysi kontenir lepidemi la. La-ba, dimunn tom malad, sufer buku, truv lamor. Sa, asontur, pe sakuy sistem lasante tu sa pei la. Zordi dan Lerop ek Lamerik, par examp, pe gayn enn dezyem vag koronavirus – kot lopital pa pe kapav furni swin telman ena dimunn malad, kot bizin azut kamyon kol-storej akoz nepli ena plas dan lam-org. Anmemtan, pandemi la pe provok enn kriz dan lekonomi sistem kapitalist mondyal, avek lisansiman, fermfir lantrepriz, kolaps lindistri an antye. Alor, nu pe viv enn lepok byin rar. Enn lepok kot ena buku danze. E li enn lepok kot deza ti ena kriz ekonomik dan enn sistem kapitalist an-deklin, dan enn lemond kot lanatir menase dan tu so fason par form lindistri ki imin finn invante e prolifere.

Oportinite

Me, anmemtan oportinite prezante. Klas travayer kapav al lor kont-ofansiv.

E sa osi, li enn lokazyon rar.

Diferan Guvernman inpe partu dan lemond, enn sel ku, pe gayn puvwar pu kontrol klas kapitalist ki normalman reyn sипrem, enn kalite puvwar ki gayne zis dan lepok kuma lager. Kumsa, lepidemi koronavirus pe expoz klas kapitalis pu tu dimunn truv so vre natir. Pu kumanse, Guvernman ki pe bi-

Exte desin Escher

zin fer lapey travayer, nepli kapitalis! Answit, Guvernman pe alwe kapitalis imans som kapital-mem – kapital ki li pe tire dan rezerv kolektif – dan *Mauritius Investment Corporation*.

Normalman, Guvernman pu dir u li pa kapav fors kapitalist fer naryin. La, dan kriz lepidemi, sa nuvo realite donn klas travayer enn rar lokazyon. Akoz Guvernman li eli, lamas dimunn kapav kontrol li pli fasil ki kontrol klas kapitalis ki pa eli. Alor, klas travayer gayn enn lokazyon infliyans listwar.

Anmemtan Moris expoze ar katastrof. Lekonomi Moris li siper-depandan lor turist depi deor. E, si ena peniri manze dan lezot pei akoz pandemi e zot oblize blok zot exportasyon, abe, Moris truv li san okenn okenn sekirite alimanter. Li grav.

Kal Koronavirus Anplas

Etan done ki Moris otan expoze a lexteryer, li extra-ordiner ki lamas dimunn Moris ti reysi kal lepidemi pandan so premye flanbe, kontenir li. Nu, kuma enn lepep, finn reysi fer sa par respekte enn konfinnman difisil pu 72 zur (mem buku dant nu viv dan sere), par met mask,

gard distans, lav lame, kopere avek ofisye Biro Saniter ki pe retras kontak pu Kovid.

Me, mem lepidemi finn kale, klas travayer – apar dimunn ki anplwaye par Guvernman, Minisipalite, para-etatik – finn byin sufer kriz la. Finn ena fermfir buku tit-antrepriz, alor buku lisansiman. Lizinn textil osi, finn lisansye. Ena travayer pe fye zis lor saler debaz. *Air Mauritius*, kuma tu konpayni avyasyon, menase ar bankrut. Buku fami pe fye lor pansyon iniversel e pe viv gras-a viktwar lalit lepase ki asir transpor, lasante ek ledikasyon gratis.

Me, seki grav se, dan Moris depi avan Kovid klas kapitalis inn azir dan fason irresponsab net. Li enn klas stipid mem, *antan ki klas*, akoz, par definisyon li get profi avan.

Kan lindistri disik ti deza pe al mor, klas kapitalis finn anter li ladan-mem. Li finn gurman tu sa kapital Lerop, tu sa konpansasyon pu ede pu “diversifye lekonomi”, pu li res dan so kann mem. Li res gurman tu later agrikol Moris.

Alor, preske totalite later agrikol Moris tuzur kuver ar kann, mem kan disik nepli ena valer. Patron tablisman pa finn futi fer diversifikasiyon agrikol kuma bizin. Zot pa finn reysi kree anplwa dan enn nuvo imans lindistri alimanter – ni dan karo, ni lizinn, ni transpor, ni exportasyon, ni dan devlopman nuvo prodwi. Zot finn persiste ar zot kann. Avan lokdawn, tablisman ti deza angluti sibsid Guvernman. Ki kalite kapitalis sa? Depi pre 40 an, LALIT pe atir latansyon lor sa katastrof la. E zordi, lepidemi Kovid pe vinn donn nu rezon. Zordi tu dimunn (apar klas kapitalis ek so bann

politisin) pe truve ki oblize plant manze.

Lindistri Esansyel

Kan lepidemi finn vini, mem si nerport ki kuyon ti kapav truve ki lindistri lotel oblize diversifye andeor turism, patron lotel, *ki li finn fer?* Pandan sa 8 mwa ki finn traverse la?

Zot finn asize, pran kas Guvernman, pleyne. Zot pran kas Guvernman pu fer lapey. Lerra zot pran par milyar Rupi ar Guvernman atraver Mauritius Investment Corporation (MIC), met dibut pu sap zot. Tusa zot pran – san diversifye, san kree anplwa, san asir deviz. Zot vremem, antan ki enn klas, kuma kamaron. Apar gurman larzan, patron ena zis 2 demand: Premye: “Uver frontyer a nerport ki pri san 14 zur karantenn!”

La, zot ena laliyn Donald Trump kumkwa bizin abitye ar Kovid, les malad sufer dan ICU, les travayer lopital erinte, epwi anter swa bril dimunn mor trankil. Sa zot laliyn kriyel. Dezyem demand patron: “Si-spann e plitar tir sa tax lor gro konpayni ek gran kad ki Guvernman inn mete apel *Contribution Sociale Généralisée!*”

Get tu sekter kapitalis dan ki dezas zot ete: kann, turis, ofshor (ki lor “lalis nwar” Lerop), textil akoz dimunn deor pe aste mwins. Nu dan enn pandemi, e nu pena enn lindistri alimanter?

Eleksyon Vilaz

Eleksyon vilaz finn prezant enn lokazyon pu ed nu tu, klas travayer lavil ek vilaz, donn kudme fors Guvernman azir vizavi enn patrona telman egois, telman san vizyon ki li pe amenn pei dan larwinn. Manb LALIT finn distribiye enn trak, avek konteni sa editorial enn kote, e avek enn program spesifik pu propoz lekip vilaz, lor so lot kote. Nu finn distribiye li anver lekip dan plis ki 60 vilaz.

Ki LALIT propoze?

Guvernman bizin asir *reveni inversel* pu sak adilt.

Bizin re-met kontrol pri.

Tutswit Guvernman bizin rann publik tu so transfer larzan depi fon publik, sa Rs180 miliar, ar kapitalis.

Bizin inpoz kondisyon ki Leta alwe kapital MIC zis pu lindistri esansyel, ki kree travay, ki diversifye depi lotel, depi kann, depi textil, al dan lindistri alimantasyon.

Bizin liber later tablisman

depi kann pu plant prodwi alimanter, e pu sutenir lelvaz, sirtu pu dile.

Bizin fors kapitalis investi dan enn lindistri lapes sutenab lor nu 2.4 milyon kilomet kare lamer.

Bizin fors tu kapitalis investi alor dan lizinn transformasyon prodwi agrikol ek prodwi lapes.

Klas kapitalis pa pu diversifye si Guvernman pa fors li. Guvernman pa pu fors li, si nu pa mobilize pu fors li.

23 Novam 2020

LALIT an AKSYON

Israel “pei aparteid”: Petisyon 8 lorganizasyon

LALIT ansam avek konfederasyon sindikal MLC-AWF, CGTU, CTSP, FPBOU, lasosyasyon konsomater, sant Idrice Goomany ek Muvman Liberasyon Fam ek osi Ansyin Prezidan Republik Cassam Uteem finn avoy Premye Minis enn let pu fer demand ki Moris, antan ki Leta, apiy revandikasyon 450 lorganizasyon pu enn lanket pu etablir si Israel enn “pei Aparteid”, etan done ki Aparteid fini dekrete enn krim kont limanite par Nasyon Zini, e sa depi lontan. Sa petisyon la finn fer zis avan Premye Minis Jugnauth pran laparol dan Lasanble Zeneral Nasyon Zini.

Sutyin Palestinyin: Invitasyon

LALIT pe fer enn veye ek kozri lor sa tem la, Samdi 28 Novam. Get invitasyon dan Revi.

Seminar Enn Zur LALIT

LALIT ti organiz enn Seminar enn zur pu diskrit sityasyon koronavirus ek fermir frontyer, analiz evolisyon bann manifestasyon sitwayin, analiz lekonomi ek anplwa dan kad kriz koronavirus, e analiz pozisyonnan differan parti politik. Sa Seminar la finn analiz sityasyon ansam e propoz plizer aksyon ki tutswit apre lasanble finn anklanse, kuma kanpayn pu propoz program LALIT a tu lekip vilaz ki nu an-kontak, distribisyon trak, let a MBC pu li organiz deba lor nesesite devlop lindistri manze.

LALIT propoz program a lekip Eleksyon Vilaz

An Oktob ek Novam, manb tu rezyonal LALIT (Lenor, Les, Lwes ek Lesid) finn zwenn dimunn dan differan lekip vilaz dan enn 50-enn vilaz pu propoz zot adopte program LALIT pu Vilaz ubyin pwin dan program, dan zot program. Ena lekip finn byin dakor.

Trak LALIT

Militan LALIT ti distribiye trak, partu mem-zur, mem-ler, Port-Louis de lagar, Rose Hill, La Louise ek Curepipe an Oktob. Finn osi ena distribisyun trak dan tu gran vilaz apre sa. E lerla, Brans finn kontiyn distribiye dan lezot vilaz. Militan LALIT finn remarke ki pu buku dimunn, li ti premye fwa ki zot resevwar enn trak. Enn kote trak ti lor sityasyon politik e ki bizin fer, lot kote trak ti lor program LALIT pe propoz lekip vilaz.

Kifer “Lepidemi” Poz Problem pu Konpreansyon?

Buku dimunn gayn difikilte sezi diferans ant “maladi” ek “enn lepidemi”.

Sa 2 zafer la implik differan fason reflesi, differan form konseptyalizasyon. Dan premye la, “maladi”, u konsantre lor individu la – pu konpran kot so maladi sorti, kimanyer sak individu la kapav protez limem, e lerla kimanyer tret sa individu la, si ena tretman. Dan lot ka, ka “enn lepidemi”, u get individu la dan kad konpreansyon *viris* la, kimanyer kal li, kimanyer nu tu azir pu anpes tu dimunn gayn li, e si posib, kimanyer nu tu azir pu kal so propagasyon a enn tel pwin ki virus la nepli kapav gayn nuvo dimunn pu li kontamine, alor li vinn extink. Enn lepidemi, li enn syans ki konsern domenn statistik. Li konsern probabilite. Li konsern lansanb sosyete, osi byin ki individu la.

Ideolozi individualist

Ideolozi dominan dan sistem kapitalist li ankaraz nu pans selman dan kad individu ki malad. Li enn ideolozi ki ena tandans antrav nu refleksyon anterm lansanb sosyete. Purtan, kumsa ki nu bizin reflesi si nu ule kontenir enn lepidemi, kal enn lepidemi. Alor, an-zeneral, klas kapitalist ek dimunn dan tit-burzwazi ki swiv sa ideolozi dominan la, zot pa futi konpran laksyon kolektif ki neseser pu sap sosyete, e mem pu sap zot lekonomi kapitalist, e mem pu sap zot kuma individu, li obligatwarman travers par *kal* lepidemi la.

Konpran virus li-mem

Alor, manyer nu kone, dabor, si enn lepidemi li poz problem grav pu sosyete, e pu sak individu ladan, li travers par konpran virus la. Alor, depi mwa Zanyye sa lane la, nu tu pe aprann kimanyer sa nuvo koronavirus opere, li.

Bann fe importan, pu kapav zoz so gravite, zot leswivan:

1. Kimanyer li fane depi enn dimunn ar lezot?

Anfet li fane atraver tipti gut likid

ki sorti nu labus ubiyin nene kan nu koze, sante, tuse, terne, mus nene, mem zis respire; lot dimunn pu gayn li swa par respir li, ubiyin par tus sifas kot li finn al aterir akoz li ena tandans desann, e lerla tus so nene, labus, lizye ar so lame. Li osi fane atraver pli tipti format kot li disperse dan form ayrosol ki kapav flote e res dan ler pu enn-tan.

2. *Ki dimunn ki kapav fann li ar lezot?*

La, koronavirus poz 2 problem. Dimunn ki sarye virus, e kapav alor fann li, li pa neseserman malad. Apel sa “asintomatik” akoz li pena sintom, e li pa pu gayn sintom (otan ki nu kone pandan 10 mwa ki nu finn editye so tandans). Anplis, seki pu ena sintom, seki pu malad, li osi li kapav fann li depi *avan-mem* ki li gayn sintom. Apel sa pre-sintomatik. Li kapav pran ziska 14 zur pu sintom devlope, mem si normalman li pran 2-8 zur. Samem karantenn li 14 zur, pandan lepop ki apel “inkibasyon”.

3. *Ki degré malad?*

Seki tom malad, eski li tom *byin* malad, eski li bizin al lopital? Ki nomb dimunn ki pu fini par truv lamor? Ena enn parti dimunn ki gayn sintom, gayn pa plis sintom ki gayne avek enn linfliyennza. Me, ena enn parti, ki tom byin gravman malad. Zot malad ar virus, lerla zot malad akoz sistem iminiter malad la reazir kont virus dan enn fason danzere. Enn parti dimunn mor.

Sa 3 faktor la, amenn nu ver enn konklizyon: li enn lepidemi grav. So gravite li akoz li kapav fane invizableman, e ase vit, dan

enn sosyete, e enn nomb sifizan dimunn telman malad ki sistem lopital pa pu kapav debruye, sistem lamorg osi, pa pu kapav debruye. Lerla li poz enn menas pu sosyete an-zeneral – pu so sirvi mem. Pa zis so lekonomi ki pu dan badal, sosyete limem kapav degringole. Okenn lot maladi pa pu kapav trete, akoz lopital inn kolaps, dimunn mor pu kumans poz problem.

4. *Eski ena tretman?*

Pena tretman spesifik, ziska ler. Sa vedir, dan lopital, staf finn aprann dan sa enn an viv avek virus, kimanyer okip malad la: kan donn li enn medikaman ki diminye sintom (*Remdesivir*), kan donn loxizenn, kan vir li lor so vant, kan exakteman donn li steroid, kan exakteman met li lor venntileyter (respirasyon artifisyel).

Tusala pu dir, ziska gayn enn vaksin ki pu protez popilasyon kont lepidemi la (ena plizir ki pre pu fini tu tes ki esansyel), sel vre fason azir, se pu anpes maladi la fane, viz pu kontenir li.

Fer sa, li simp, me li pran buku konpreansyon (ki ideolozi kapitalist antrave) e buku koperasyon:

- a) Met mask.
- b) Gard distans.
- c) Aksente ki pran tanperatir, met sanitayzer, e gard distans dan supermarket ek dan lezot komers.
- d) Lav lame suvan, evit tus nene, labus, lizye.
- e) Kopere kan ofisye Biro Saniter fer intervyu dan kad retras kontak ar dimunn infekte ar virus la,
- f) Al dan karantenn strik si u finn expoze.

Lerla, kan ka la kumans monte, bizin aksepte differan degré lokdawn ki syantis (statistisyen dan domenn epidemiologji) propoze pu re-gayn enn sityasyon kot kontenir lepidemi la.

Patron lotel san-konpran

Dabor ena patron lotel ki finn milite pu uver frontyer, zot finn met presyon lor Guvernman, sey gayn sutyin depi lamas dimunn deryer sa demand fu-ka la. Zot dir pa fer naryin si dimunn mor. Bizin abitye, zot dir. Asterla, kan ena nuvo lokdawn dan Lerop, patron lotel finn kave tanporerman, e li finn pli kave kan enn ka inpe drol finn prodirenn premye ka lokal depi pre 200 zur san ka lokal.

Ka lokal la

Seki finn arive se enn dimunn inn rant dan pei, li pozitif. Sa ena buku. Li admet ENT. Enpe zur apre, li gayn 2 test negatif, lotorite les li al lakaz. Li al lakaz, e 2 zafer arive: li-mem li tom malad, li teste pozitif ankor. So garson, ki pa finn parti, teste pozitif.

Alor, Dr. Gaud finn explike. Karantenn 14 zur, li pu dimunn ki teste negatif ki sorti deor. Sa, li kuver 14 zur inkibasyon virus la. Me, si kikenn teste pozitif, sa vedir so 14 zur inkibasyon (ubyin nomb zur partikilye dan so ka), li fini pase. Lerla protokol se 2 test negatif dan 2 zur aswiv. Dr. Gaud finn dir zot pe reget zot protokol. Pangar li pa kuver pu rezulta “fos pozitif” ki existe, ubyin pu “fos negatif” ki, li osi, li existe. Anfet, zot finn dir, si kikenn pozitif, li pu bizin res admet pu 10 zur, plis gayn so 2 tes negatif.

Guvernman tini lindistri ki pa fonksyone

Antretan, Guvernman MSM, li pe zis zet larzan (par milyar Rupi) dan sa lindistri turist ki pa pe fonksyone, e ki pena sans fonksyone.

Tu dimunn kone ki lindistri turis inn rant dan enn kriz long-dire.

Tu dimunn kone apar patron lotel. Patron lotel ti pe pleyne ki Maldives ti pe al sezi lokazyon uver so frontyer, e kumsa ti pe kokin turist ki ti kapav vinn Moris. Me, zordi, apre kelke semenn, ena plis ki 12,384 ka total Maldives, pre 1,000 ka aktif aktyelman, plizir

To Mortalite Moris Konpare ar Pei “Devlope” ek Maldives

Moris	Mwins ki 1 lamor pu 100,000 dimunn.
Maldives	8 lamor pu 100,000 dimunn.
Lafrans	71 lamor pu 100,000 dimunn.
UK	78 lamor par 100,000 dimunn.
USA	77 lamor pu 100,000 dimunn.
Laswed:	62 lamor pu 100,000 dimunn, kot zot ti evit tu lokdawn, prefer viz “herd immunity” par les maladi la propaze, protez seki a-ris.

ka grav dan lopital aktyelman, e 45 mor. Dan koloni Lareynion, akoz zot frontyer avek Lafrans inn res uver, zot ena pre 6,881 ka Kovid, e finn ena plis ki 34 lamor. Me, patron lotel Moris, li ule uver frontyer kut-ke-kut: “Nu bizin pran risk,” sef lasosyasyon lotel ek restoran M. Pitot dir, “Nu ena test, nu ena venntileyter, nu ena lopital.” Li mank zis pu dir, “Nu ena lamorg.”

Anfet, seki Guvernman bizin fer se donn patron lotel akse a kapital *si li diversifye* depi sa lindistri turist modi la. Kumsa, li kapav fors patron investi dan zafer esansyel, kuma prodiksyon, prezervasyon e transformasyon prodwi alimanter.

Leres lemond

Mem si pandan 6 mwa pa ti ena ka lokal Moris, Kovid-19 pe donn bal dan buku lezot pei. E kuma nu tu kone asterla, tanki Kovid dan enn sel pei, li enn menas pu tu pei.

Pandan lepidemi dan Moris, 10 dimunn ti mor. (494 dimunn finn teste pozitif.) Sa vedir, to mortalite Moris, li byin ba. Li buku pli ba ki laplipar pei “devlope”. Get Tab lao.

Alor, tu sa pei devlope la ki truve dan tab la, finn ena enn rezulta kareman katastrofik. Ideolozi individuel tro for laba. Li

oto-destrikter.

Lezot pei ki ena to mortalite mwins ki 1 par 100,000 abitan: Sid Kore, Nuvel Zeland, Lasinn, Vyettam, Singapor, Malezi, Sri Lanka, ek buku pei Lafrik, kuma Mali, Botswana, Sid Sudan, Benin, Tanzani, DRC. Zot bann pei ki swa byin rasyonel, swa abitye lit kont maladi infeksye, swa ena enn guvernman santral ki ipoze, swa enn melanz sa 3 karakteristik la.

Letan perdi

Dan sa 6 mwa san maladi la, Guvernman Moris pa finn futi fer 3 zafer ki ti bizin fer:

1. Diversifye ver prodiksyon esansyel, sirtu sekirite alimanter – setadir liber later, met enn lafflot bato lapes, etablis lizzin prezervasyon manze.
2. Ranforsi “retrasman” par *Biro Saniter*.
3. Rekrit infermye, ed infermye, atenndennt dan lopital.

LALIT fer enn apel pu tu dimunn mobilize deryer bann tel demand, fors guvernman azir.

LC

Pu enn pli long analiz, get nu website www.lalitmauritius.org kot ena enn lartik apel ‘Luvertir Frontyer Moris: Koronavirus dan Lemond, 25 Novem 2020 dan seksyon news.

Lofansiv zeneralize Burzwazi kont Klas Travayer

Burzwazi pe servi Pandemi Covid pu lans enn dub latak an reg kont drwa travayer.

Premye latak sorti *Business Mauritius* direk. Li finn konsantre so latak kont CSG (*Contribution Sociale Generalisée*) ki li truve kuma enn tax degize kont patrona ek gro salarye, me an mem tan li pa vinn propoz nanye pu konsolid NPF (fon pansyon nasyonal) ki garanti enn pansyon kontributiv pu travayer sekter prive kan zot pran retret.

Me lofansiv pli zeneralize vinn depi enn drol bebet: enn plint ki loze konzwintman par enn avoka an tan ki anplwaye e par enn konpayni (Law Firm) ki sa mem avoka la finn met dibut e ki lerla anplwaye li ek enn lot 11 dimunn. Alor sa plint la li lor nom enn patron ek so anplwaye konzwintman.

Alor sa dezyem plint la li sipoze defann drwa e patrona e travayer (gro salarye): sa kalite deriv la finn posib akoz sa konsep muvman "sitwayen" ki Kolektiv

Konversasyon Solider ek so Bruneau Laurette finn propoze: li pa etonan ki dan "gran lamars 29 Ut" ti ena prezans travayer, gran kad, e reprezantan patrona.

Li paret ki gran patrona pe kasyet deryer bann ideolog pu atak an mem tan guvernman e klas travayer: kitfwa zot pe kasyet deryer sa paravan la parski zot pe an mem tan negosye ek guvernman pu gayn zot but dan sa bann milyar Rupi larzan publik ki Guvernman MSM pe distribiye ek burzwazi, alor zot pa ule gat zot sans gayn inpe dan sa larzan la.

Dan sa dezyem plint la, zot pe met an kestyoon plizir laspe lalwa travay:

- Zot propoz sanzman dan lalwa travay ki diminye privilez ki patron enan pu zer so lantrepriz kuma li anvi (sirtu pu rekrite ek lisansye kuma li anvi). Patron sirtu pa dakor ki finn met dibut enn *Redundancy Board* pu ranplas *Termination of Contracts of Service Board*.
- Zot pran pozisyon kont sanzman divers dan lalwa pansyon

(ranplasman NPF par CSG): su CSG, patrona e gro kad pu pey pli gran pursantaz ki ti salarye. Zot pa dakor ki fonksyoner pa pu kontribuye su CSG, me li pu gayn mem pansyon vyeys.

- Zot opoz ogmantasyon (ki zot apel arbitrer) dan "Solidarity Levy" ki patrona peye.
- Zot opoz sanzman dan Lalwa Travay ki pu met dibut Portable Retirement Gratuity Fund ki pu aplikab pli tar, e ki asire ki travayer pa perdi so tan servis kan li sanz so plas travay.

Alor nu truve ki sa plint Hervé Duval/Ahnee, li sey amalgam lintere patrona ek lintere travayer dan enn fason byen transparan: pozisyon ase ambigi dan diferan seksyon muvman sindikal finn rann sa posib.

Me sirtu explikasyon bankal ki guvernman finn ofer pu sanzman dan sistem pansyon finn egalman kupab pu sa konfizyon la, ek permet sa kalite manipilasyon.

RS

Lalit an Aksyon

Ranplasman lakaz lamyant: Let over a Minis Lozman

An Oktob, LALIT finn ankor enn dezyem fwa ekrir Minis Lozman pu dimann li kot plan pu ranplasman lakaz lamyant. Ziska ler, li pa finn reponn. Nu remarke ki an Septam, li ti ankor pe koz lor nesesite pu ranplas lakaz lamyant e ki sa pu enn prioyrite. Me ziska ler, li pa finn prezant plan. Get let dan Revi.

LALIT ekrir direkter zeneral MBC

An Novam, LALIT finn ekrir direkter zeneral MBC pu dir li organiz enn deba televize lor nesesite pu devlop lindistri manze dan kontext pandemi koronavirus. MBC dapre lalwa MBC Act sipoze organiz sa kalite deba la.

Travay konzwin avek peser-san-kart Sid-Est

Travay dan Komite Konzwin peser-san-kart Vieux Grand Port, Ville Noire ek Cité La Chaux finn kontinye regilyerman. Komite Konzwin finn zwenn selil kriz Wakashio le 30 Septam dan Fisheries Blue Bay e dan enn gran reinyon le 16 Oktob ansam avek peser ki ena kart. Travay sa komite la finn ede pu amenn plizyer gin importan pu peser-san-kart Sid-Est ek peser artizanal an-zeneral.

KRIZ KORONAVIRIS

Lekonomi ek Anplwa

Lefe kriz Koronavirus, li pa zis lor lasante.

Pu donn dimunn enn minimem proteksyon kont maladi la, e pu anmemtan anpes sistem lasante efondre si lepidemi vinn andeor kontrol, e pu anpes sa kolaps sistem lasante vinn rwinn e lekonomi e sosoete li-mem, li neseser pu sosoete swiv enn seri mezir prevantif. Bizin kontiyne ziska ki devlop vaksin e ki enn gran mazorite popilasyon mondyal finn gayn akse a vaksin la.

Lekonomi

Sertin sa bann mezir la (konfinman, fermfir frontyer, gard distans sosyal, pa al dan gran laful, port mask) zot, a-zot-tur, ena enn linpak byin grav lor lekonomi. E lekonomi Moris ti deza dan gran, gran problem avan lepidemi la. Dan LALIT, nu ti pe deza averti tu dimunn lor problem ekonomik. Ala kot nu ete Moris zordi. Sistem kapitalis, li dan grav problem. Alor, ki guvernman pe propoze? Ki kapitalis pe propoze?

Fon Plan Relans

Zordi Minis Finans Padayachy pe bizin admet ki nu fini rant dan resesyon ekonomik. E, sa tandans la pe vini depi lontan, byin avan lepidemi Koronavirus. E avek pandemi koronavirus onivo mondyal, kriz ekonomik finn agrave – dan lemond, e dan Moris an partikilye. Alor Minis Padayachy finn anons enn som imans Rs180 milyar pu so fon relans. Rs80 milyar ladan sorti depi MIC, konpayni ki Labank Moris finn met dibut pu “investi” enn parti rezerv pei, u plito, finn ala reskus konpayni kapitalis Moris ki an-kriz par donn zot lonn lor 9-an. Kondisyon pu lonn, li sekre. Manyer li pe propoz depans sa fon la, li riske al dan badal. Ubyin mem riske bankrut pei.

Mem avek sa plan relans imans pu kapitalis la, kapitalis pa satisfe.

Telman zot pe fer “lobi” pu ki sanz larwa pu permet zot lisansye mem kan guvernman pe fer lapey zot travayer, Minis Finans Padayachy ek Minis Travay Caleechurn finn bizin denons zot. Minis Padayachy finn osi kritik kanpayn sertin kapitalis pu reuvertir frontyer kutte-kut – mem si sa riske expoz lavi ek lasante dimunn. Anfet 2yem vag pandemi dan Lerop ek Larenyon kot laplipar sektor lotel so turis sorti, finn kalme zot larder inpe.

Kapitalis pena proze lavenir

Laplipar sektor an-kriz. E sa li vre, pa selman akoz pandemi koronavirus. Laplipar sektor kle lekonomi ti deza an-kriz depi byin avan: sektor kann-disik, lotel, textil, ofshor telman an-kriz ki zot ti ariv kot zot apenn viyab (get lartik apre sann la, *Kriz lekonomi kapitalis: Sekter par Sekter*).

Normalman, kapitalis abitye dir ki li “merit” fer profi akoz li “pran risk” avek so kapital. Li dir u li kapav gayn profi, kuma li kapav perdi, fer lapert. Me isi Moris, kapitalis pa ule fer lapert. Li pa ule pran risk, li. E sa pa dat depi lepidemi Koronavirus. Depi Lindepandans, li finn kumsa.

Lontan, lepok disik ti kolonn vertebral lekonomi, e se guvernman ki ti negosye kota ek pri pu tablisman. Ti ena pri garanti. Tablisman nek ti ena pu asize letan travayer plant so kann, kraz li, fer li vinn disik, e atann profi rantre kan Guvernman vann so disik.

Kote textil, parey. Guvernman ki ti negosye kota dan Lerop, donn kapitalis textil enn seri fasilité, sulaz tax isi ek lot pei pu li.

Mem ideolog kapitalis kuma Rama Sithanen aster pe dir publikman ki kapitalis pena “lintelizans ekonomik” e pe regret ki pena kapitalis dan gabari Paturau, Professer Lim Fat ek Jose Poncini ki ti omwin ena enn plan viyab pu sirvi

e developman kapitalis, li dir.

Alor zordi klas kapitalis Moris an-kriz, abazurdi, dezespere, e li pena plan pu so prop sirvi. So lorganizasyon ki reprezentant li, e li ase nuvo, li Business Mauritius. Li reklam “dyalog” avek guvernman, me li pena nanye pu propoze apart ki guvernman kontiyn flot li dan sa bann mem sektor ki pena lavenir la. E anplis, Business Mauritius, li pa kuma JEC ek MEF ti ete. Zot ti konn inifye klas kapitalis. *Business Mauritius* pankor futi inifye zot, pu li kapav negosye.

Klas mwayenn pena kapasite propoz plan

Klas mwayenn (tit-burzwazi) ki kol-kol avek kapitalis dan sa bann sektor an-kriz pu so sirvi antan ki klas mwayenn, li osi finn afole. Tu sa gran manejer, ki zot lapey mirobolan finn kupe drastikman, tu sa ti-biznesmenn ki depann lor turism, tu sa planter kann, kontrakter ek su-kontrakter otur textil, kann, lotel, zot tu dezespere. Avek rezon. Klas mwayenn, li pa mem ena kapasite ena plan, li. Li pa reysi truv andeor so prop angwas. E pu angwase, li angwase-mem pandan sa pandemi la. Li kapav selman kol avek klas kapitalis pu so sirvi, uswa, dan sa bann rar moman kot klas travayer reysi vinn for, li kapav swiv deryer enn plan alternatif, dibut ar klas travayer. Me, pa fye lor li pu enn “proze de sosoete”. Li na pena, e li napa pu ena.

Travayer pey lepo kase

Kote travayer, guvernman pe dir fini ariv 60,000 travayer ki pena travay. E kuma aret Wage Assistance Scheme ek plan Rs 5,100 pu travayer Self Employed dan sektor turism, kriz anplwa pu agrave ankor plis. Anplis ena par milye travayer Morisyin ki ti pe travay lot pei ki pe pans pu returne akoz travay finn bloke laba kot zot ete akoz lepidemi Koronavirus. Minis Padayachy ek Caleechurn

fek anons sertin mezir pu palye a problem somaz. Parmi, ena formasyon HRDC pu 9,000 travayer. 11,000 travayer pu forme pu travay dan ti-lantrepriz. Landscape pu anplway 2,000 travayer lisansye. Mauritius Oceanography Institute ek Albion Fisheries Research Centre pu rekrit 1,000 peser. Me sa kalite mezir la par limem pa kree anplwa lor gran lesel alonterm: formasyon li zis pu enn tan. Ti-lantrepriz li pa enn “nuvo sekter” lekonomi, sa. Dayer 8 lor 10 abitye ferme dan lespas 3-4 an. Fode ena nuvo gran sekter lekonomi (par exanp, lindistri alimanter). Lerla ki formasyon ek treyning vinn itil. Lerla ki sekter publik kapav pran par milye dimunn pu sutenir sa nuvo sekter prodiksyon la.

Guvernman ena fon, me li pena plan

Dan sa sityasyon la, ki guvernman pe propoze? Drolman, li pena plan. Tu seki li ena se enn fon. Enn fon ki sorti dan rezerv pei la antye. Enn fon Rs180 milyar ki li pe servi zis pu flot sekter ki pena lavenir. Dan so rankont avek sekter prive an Oktob, Minis Finans Padayachy finn anonsé kimanyer li pe diviz sa fon la ant diferen sekter kapitalis existan:

- * Rs104 milyar pe al dan flot kapitalis dan sekter turism, agrikiltir (sirtu kann-disik) ek manifaktir-lizinn;
- * Rs40 milyar pu sutenir kapitalis sekter konstriksyon;
- * Rs30 milyar pu sekter lasante ek ledikasyon.

E tusala pu pase dan opasite total, san okenn kontrol demokratik.

Danze bankrut pei

Deza grup lotel Lux fini gayn Rs1 milyar depi sa fon-la atraver Mauritius Investment Corporation (sa fon ki Guvernman finn met dibut pu Labank Moris transfer rezerv pei a sekter prive). An Oktob, grup lotel Sun finn gayn Rs3.5 milyar. Beachcomber pe rod Rs6 milyar depi sa fon la. E tusala, li riske dan badal.

Lor ki kondisyon Guvernman pe donn sa kapital la? Kondisyon, li sekre. Sipozeman bizin ena repeyman sa kas la lor 9-an. Me, sa pa sir. Sekter lotel, e sirtu

sa 4 gran grup tablisman dan lotel, Lux, Sun, Beachcomber, Constance, deza ena det Rs70 milyar labank. Ki arive si zot fayit e nepli anmezir repeye? Eski zot pa pu riske bankrut pei? Eski sa rezerv pei ki par zenerasyon klas travayer finn prodwir pa pu balye? Alor guvernman kan li pena plan pu devlop nuvo sekter ki ena lavenir, li pe riske ki pei la bankrut kan li pe transfer rezerv Labank Santral ar kapitalis dan sekter san lavenir.

E lopozisyon PT-MMM-PMSD-Bhadain zot osi responsab akoz zot osi, zot pena plan alternatif. Li etonan a ki pwin zot bankrut lide. Zot totalman san enn program, san enn plan, san enn lide kimanyer sorti dan kriz.

Parkont, LALIT nu pe propoz mobilizasyon politik lor baz kreasyon anplwa lor gran lesel dan enn nuvo lindistri alimanter, baze lor plantasyon, lelvaz ek prodwi lamer, ki amenn deviz e asir sekirite alimanter.

RL

INVITASYON SOLIDARITE AVEK PALESTINYIN KOZRI

swivi par FLANBO

ant PON GRNW ek Pon Kanal Dayot
avek distans sosyal

SAMDI 28 NOVAM

5:30 pm a 7:00 pm, **GRNW**

Orater:

Ansyin Prezidan Repiblik, Cassam Uteem.
Alain Ah Vee (LALIT) ki finn deza al Palestinn
pu aksyon sutyin, pu LALIT.
Ragini Kistnasamy (LALIT) ki finn deza al Palestinn
pu aksyon sutyin 2 fwa e sey rant Gaza.

Parol a dimunn prezan.

Fek-la destin Palestinyin ti paret byin som. Israel, avek sutyin Prezidan Trump ek konivans Prins Salman Larabi Saudi, finn akseler kolonizasyon West Bank ek Jerusalem, e persiste gard Gaza dan enn leta-de-syez. Kumsa Israel finn viz rann “solisyon 2-leta” nepli vyab.

Sa lane la, ena 3 nuvo done importan:

1. Trump inn sufer defet. Sa ena potansyel pu sanz balans-de-fors dan Mwayenn Oryan.
2. An Avril, Prosekiter Lakur Kriminel Internasional (ICC) inn rann zizman ki li kapav ekut ka kont leta Israel pu “krim deger”. Aktyelman, seans ICC sispan akoz Kovid.
3. An Septam, 450 lorganizasyon finn lans enn petisyon avek demand ki Lasanble Zeneral Nasyon Zini uver enn gran lanket pu gete si Israel pe fer “krim kont limanite” par inpoz enn “aparteid” lor lelep Palestinyin. Rapel ki Nasyon Zini ti deklar Aparteid “enn krim kont limanite” le 16 Desam 1966.

Alor, si lanket la pruve ki Israel pe inpoz enn rezim aparteid, lerla kapav, par exanp, kumans enn boykot an-reg kont li. Kumsa, ansam ek enn sulevman intern, ki dan Sid Afrik finn reysi debaras Aparteid.

Seki importan dan sa trwazyem devlopman la, se li konturn sa pyez ki Netanyahu, Trump ek Prins Salman ti pe instale: setadir li konturn pyez pu rann “solisyon 2-leta” pa vyab. Nuvo stratezi transand sa kas-tet stratezik ant enn-leta ek de-leta.

Nu pe kontiny sa long lalit kont sa dernye but kolonizasyon oksidental, ki Leta Israel pe perpetye par so lokipasyon militer dan West-Bank ek Jerusalem, e par so leta-de-syez dan Gaza. Parey kuma lalit pu debaras lokipasyon militer dan Diego Garcia, lalit Palestinyin, li osi, pe regle enn linzistik kolonyal.

Akoz lepidemi, nu pu fer provizyon pu gard distans sosyal pandan flanbo (2 met, 2 met) ant Pon GRNW ek Pon Kanal Dayot e nu pu zwenn pu Kozri avan an plenn-er anba lavarang uver.

Lekonomi kapitalis an-kriz: Sekter par sekter

Ala laverite zordi: laplipar sekter prodiksyon ti deza an-kriz depi *avan* lepidemi Koronaviris. Sa kriz finn agrave akoz lefe pandemi Koronaviris lor lekonomi. Zordi, pena okenn gran sekter prodiksyon existan ki ena lavenir. Alor, ki kapitalis Moris pe pans pu fer? Tu seki li pe propoze se pu kontinye kuma avan, donn klas kapitalis plis puvwar pu lisansye travayer, e donn zot fon pu zot kontiyn flote.

Sekter kann-disik

Sekter kann-disik ti deza telman an-kriz ki guvernman ti pe bizin organiz pu sibvansyonn planter kann, inkilir tablisman. Sa vedir fon piblik – nu larzan – pe deza al dan pos tablisman ek gran planter, purvi li res kole dan so kann. Dan Moris, res zis trwa mulin, aster ki Medine finn ferme. Par milye plas travay laburer ek artizan finn ferme pu debon, avek tu sa seri VRS ek Blueprint pu ferm plas travay. Depi lontan, LALIT pe dir sibsid fode pa al dan zafer kuma kann, me servi pu sekter alimantasyon.

Lindistri textil

Lindistri textil dan dernye 20 an finn deza pas par enn seri fermtir lizinn kot par milye travayer finn lisansye. Sa pe kontinye. Lizinn Esquel fek anons fermtir e ena ankor 2,600 travayer pu lor pave. Ansyin lizinn Textile, li osi, pe ferme. Dan Lerop ek Lamerik, kot patron abitye vann linz, dimunn pa pe aste akoz zot pena travay, ubyin si zot ena, zot reveni mansyel pa garanti, kuma avan. Zot бизin gard zot kas pu repeyman lor lakaz, e pu aste manze ek lezot zafer esansyel. Dan LALIT, depi kumansman Zonn Frans, nu finn averti lor investi dan sekter kuma textil odetriman sekter esansyel, kuma sekter alimanter, mem sekter prodiksyon medsin debaz.

Sekter Imobilye delix

Smart City, vila ek apartman delix pe tas anplas. Purtan kapitalis imobilye pe kontinye investi ladan. Dan mwa Ut, enn nuvo Smart City *Mon Choisy* finn inogire

kumsi-ryin-ete. LALIT proteste kont bayant later pei kumsa. Later enn pei, li enn larises kolektif. Li permet prodir manze, pu nu sirviv. Kovid finn rapel nu ki imobilye li pa enn “servis esansyel”, li tu simpleman enn spekilasyon lor valer later.

Sekter Ofshor

Sekter Ofshor, sa sekter kot kapitalis deor frode “legalman” e osi “illegalman”, kot zot kapital travers Ofshor Moris pu deklar ki li enn konpayni “Morisyin” pu li pa pey tax dan so prop pei, e isi pey enn tax bagatel, li osi, li an kriz. Depi avan lokdawn, plizyer pei Lafrik ti pe proteste kont ofshor Moris, lerla Lind finn rezilye Lakor ki permet sa kalite frod lor tax la, e aster Moris lor lalis nwar Lerop. Sa sekter li karakterize par lefet ki trafik “illegal” melanz avek trafik “legal”. Dan LALIT, nu finn tultan kritik sa kalite sekter la, kuma enn atak kont lansanb lamas dimunn dan lemond, osi byin ki lepep dan Moris. Tayming sa demars pu expoz ofshor Moris, li kwinsid avek lakoler UK ek USA kont Moris, akoz Moris avek rezon finn reysi reklam Chagos.

Ton

Princes Tuna, ki export ton sirtu ver UK, an-kriz kan Lerop finn anons ki li pe redwir so importasyon ton Losean Indyin drastikman. Zis dan moman kot dan Komision Ton Losean Indyin, Leta Morisyin avek rezon pe chalennj prezans UK ki ladan akoz li ankor pe deklar ki Chagos

pu li. Mem apre zizman Lakur Internasyonal ICJ ek vot Nasyon Zini ki finn transe ki Chagos bizin dekolonize, reinifye dan Republik Morisyin. Eski sa kwinsidans? Uswa plito pe servi sa enn pretext pu UK bate-rande?

Air Mauritius

Air Mauritius an-rwinn. Ti ena enn plan ki guvernman ti an-onse ki DHL ek konpayni avyon Letyopi pu relye Moris dan enn servis cargo par avyon. Kifer guvernman pe al dan sa direksyon-la olye rekonstrir Air Mauritius? Me li paret ki sa plan avek DHL-Ethiopian Airlines finn abandone, detut-fason. Partu dan lemond konpayni avyasyon pe lisansye, mem deklar bankrut. Air Mauritius so sirvi an-ze.

Sekter Turism

Sekter Turism, parey kuma sekter avyasyon, li an rwinn, li osi. Patron lotel finn gele pu guvernman uver frontyer, e finn reysi fer guvernman anons luvertir frontyer, finn dekuyone amezir li dekuver ki turis pa pe rod vinn promne Moris omilye enn kriz Koronaviris kot zot. Sef lasosyasyon lotel ek restoran (AHRIM) dan so intervyu dan *L'Express* 21 Oktob finn avwe ki “tu dimunn” ti krwar kriz Koronaviris pu fini ver Ziyet-Ut e ki sekter turism pu repran, me sa pa finn arive. Kan anfet li ti kler pu tu dimunn apart kapitalis dan sekter turism, ki sekter la inn futi – zame pa pu zis “revinn kuma avan”. E aster, avek 2yem vag koronavirus dan Lerop ki finn amenn ankor mezir konfinnman ek lokdawnn, kapitalis lotel finn res tankil.

INFO-INFO-INFO

Fim Klib finn get fim Satyajit Ray *The Chess Players* mwa Novam, e an Desam pu get enn fim par Pedro Almodavar, *Volver*.

Si ena dikunn ki ule zwenn Fim Klib lane prosenn, kontakte Alain Ah-Vee ubyin Kisna Kistnasamy. Li enn fim klib ki get fim rar, e li pa deklarer.

Evolisyon Bann Manifestasyon Sitwayin

Zordi nu pu get evolisyon bann “manifestasyon sitwayin” ki finn derule sa lane la.

Sa pu osi amenn nu get enn kurol Bruneau Laurette. Li importan parski, dan LALIT, nu pa finn partisip dan sa bann manifestasyon la. Okontrer, nu finn res byin lwin. E akoz nu koni kuma enn parti ki organiz manifestasyon – lor lozman, lor Diego, lor Palestinn, kont lager – anu get derulman sa bann manifestasyon la e kifer nu pa finn ladan.

Avan nu get sa seri “manifestasyon sitwayin” la, anu sitye kontex dan lekel tusala finn derule e pe derule.

Kontex

Ti deza ena enn kriz ekonomik grav dan Moris avan-mem nu gayn kriz Kovid.

Lindistri sikriyer dan leral, turism ti pe bat lor lamwatye, zonn frans ti pe raptise byin vit, ofshor an-kriz indepandaman depi Kovid. Lerla pandan lokdawn, finn ena somaz teknik zeneralize. Apar servis esansyel, tu dimunn ti bizin res lakaz. Alor, buku, buku dimunn finn viv dan insekirite, kote travay, kote lapey. Ena finn bizin abitye avek saler minimem, avek saler debaz. E turism, kuma sekter, finn redwir a zero, pandan sa lokdawn la. Pandan lokdawn, nu finn osi temwin koripsyon otur apel dof pu saplays medikal.

E omilye tusala, nu finn gaynnofraz misterye Wakashio Pwin Desni, ki finn provok enn polisyon karbiran dan Sid-Es. E sa finn anpes travay lor lamer dan tu sa rezyon la. Anplis, pa kone si li liye, me finn ena 50 dofin, gran gran mamifer, ki finn vinn mor ater. Kuma tu dimunn kone, sa bann labalenn, dofin la, zot mamifer, setadir mama donn so tibaba bwar dile. Alor, dimunn finn afekte. Tu dimunn ki travay lapes, lezot travay dan lamer kuma plezansye, restoran, tusala finn vinn zero. E si sa pa ti ase, kan remorker Sir Gaetan ti pe remorker enn salan, li osi, li finn fernofraz. E kat dimunn finn perdi lavi.

Alor, ti ena buku bulversman. Ti ena buku angwas.

Exte desin Escher

Mobilizasyon

Pandan lokdawn, LALIT ti pran linisyativ plizir fron komin ansam ek federasyon sindika ek lezot lorganizasyon pu devlop enn vizyon kimanyer byin vit kapav fors Guvernman pu fors patrona pu adapte sanzman dan lekonomi – tir investisman depi lotelri, liber later tablisman pu plantasyon manze debaz, e byin vit met dibut lizinn pu prezerv e transform prodwi alimanter – ki li plantasyon, ki li pwason depi enn nuvo gran lindistri lapes.

Anmemtan, e separeman, ti ena enn lot regrupman ki Rezistans ek Alternativ ti fer avek enn konglomerasyon lorganizasyon sitwayin, sosyete sivil, lanvironnman ek otur Legliz, e sa ti apel *Kolektif Konversasyon Solider* Alor, KKS ti organiz premye manifestasyon le 11 Ziyet, e zot ti proteste sirtu kont laspe anti-travayer ek represiv dan Covid 19 Act ek Quarantine Act. Li ti ena ase gran manifestasyon, petet 5,000 a 10,000 dimunn prezan. Alor li ti regrup lorganizasyon sindikal, lanvironnman, me ti deza ena prezans Bruneau Laurette, remarkab avek so bann bandrol inprime avek slogan anti-Modi. Dan manifestasyon la, kumans gayn slogan *Lev Pake Ale!* ek mem *B... Li Deor!* Ti kumans gayn latmosfer inpe bizarre pu enn manifestasyon, avek tapaz vuvuzela. E, li ti demare pa nerport ki kote, me divan Katedral, avek partisipasyon Monper Labour pe plant enn pye.

Dan reynion KKS pu prepar prosenn manifestasyon, Bruneau Laurette propoze ki zot zwenn dan

so manifestasyon ki planife deza pu 29 Ut. Zot dakor.

Manifestasyon ki Bruneau Laurette fer, li atir, dapre organizater 100,000 dimunn. Etan done dimunn napa konn li ditu, e etan done pa ti ena okenn platform pu manifestasyon la, nu kapav get sa imans rasanbleman la kuma enn espes listeri demas. Ti ena prezans tit-burzwazi buku, e ti ena linfliyans patrona, setadir burzwazi. Zis avan manifestasyon, ti ena enn ase long lartik dan *Le Mauricien*, paz Forum. Enn nome Bernard Cayeux, enn patron limem, finn fer enn apel for pu ki tu patron organize pu zot travayer prezan dan manifestasyon la. Pandan manifestasyon la, Bruneau Laurette finn anonse ki ena enn prezans burzwazi dan laful, e Percy Yip Tong finn konfirm sa dan so intervyu lor televizyon Franse, TFI. E, dan manifestasyon, enn asistan Bruneau Laurette apel Patrick Belcourt ti propoz enn rezolisyon – avek aklamasyon – pu “luvertir frontyer”, revandikasyon burzwazi dan lotelri.

E apre manifestasyon ti fini, kan tu dimunn fini al lakaz, lerla Bruneau Laurette ek trwa so asistan ti fer Konferans de Pres. Laba, kan dimunn fini al dan manifestasyon la, Laurette dir li ti azan Minis MSM Kavi Ramano pu eleksyon Novam lane dernyer. Wi, li ti ena azan spesyalize, enn bawnser. Limem li ti akonpayn Ramano kan li al Lasurs 2-er dimatin! Limem ki akonpayn “Joe Lejongard ek Soubashnee”, kuma li dirili. Eakote li, enn nome Trishna Balgobin, li, asontur, anonse ki li ti azan Pravind Jugnauth, limem. Li ti fer so kanpayn an 2014 e osi an 2019. Alor, tu dimunn aprann sa apre ki zot fini al manifestasyon la.

Sa manifestasyon la, li osi, li ti demare divan Katedral. E li, li ti termine divan Lanbasad USA, ki, li osi, ti ankuraz manifestasyon la lor so paz Facebook. Sa osi, li donn nu enn lide.

Apre sa, nu gayn enn manifestasyon ek Konser Maybur, organize par KKS, e plis pu Mahebourg, e plis lor kestyon lanvironnman.

Kumans gayn enn lot slogan ki korbor avek demand patrona: slogan kont sa tax CSG la. Subron, port parol KKS, mansyone ki pu ena enn manifestasyon dan sirkonskripsyon Jugnauth, No. 8. Dan manifestasyon, Bruneau Laurette so prezans dominan, avek kudme medya.

Enn semenn plitar, le 19 Septam, ti ena enn konser Ti-Riviere Noire organize par Bruneau Laurette, Patrick Belcourt, Stephan Buckland, Bruno Raya. Li ti sipoze enn konser gratis. Me, lerla li ti vinn enn konser ki gratis, me ena enn kontribisyon volonteer, “minimem Rs50”, e larzan ki dimunn done pu al ar skwaterz Pte aux Sables, Riambel ek Curepipe. Zot lev Rs463,860. Lerla zot anonse, zot depans li Rs292,550. Alor, zot donn Rs179,130 pu ONG-Legliz ki okip skwaterz. Plitar gayn plis ki enn milyon rupi depi dyaspora Lostrali, setadir Morisyin ki finn kit pei, ki res laba. Antuka, pa kumsa ki ed dimunn ki ena problem lozman. Bizin azir pu fors Guvernman pu met dibut enn politik lakaz pu tu dimunn.

Laba, lafin Konser Rivyer Nwar, Bruneau Laurette anons manifestasyon dan No. 8 le 7 Novam. Sa lanons la ti fer enn Samdi swar, sa. Ariv Lindi, Laurette fini avoy enn let, lor so nom, pu inform lapolis lor enn manifestasyon kont Pravind Jugnauth *kot so lakaz* – dan sirkonskripsyon No. 15 sa mem dat, 7 Novam! Lapolis obzekte. Sa tom plot. Lerla li ekrir pu manifestasyon kot MBC ek kot ICAC. La osi, lapolis obzekte. E finalman, li return lor propozisyon orizinal, manifestasyon dan No. 8 le 7 Novam. La, li dir li pu kumanse tuzur kot Legliz, kot legliz St. Pierre. La osi, lapolis obzekte, avek kum “rezon” preparasyon pu Divali. Sann kut la, Bruneau Laurette, ki for lor al lakur, li al Lakur. Kan zafer la ti lakur, lapolis finn negosye pu li fer so manifestasyon le 8, anplas le 7, e finn propoz enn sanzman traze. Bruneau Laurette finn sezi lokazyon anil so manifestasyon.

Anparlan al Lakur, pandan sa lepok la, Bruneau Laurette finn fer enn Private Prosecution kont

2 Minis, inkir Minis Ramano, pu ki li ti travay dan elekson 2019, plis enn ka difamasyon kont Joe Lesjongard, ki li finn akonpayne pandan elekson 2019, akoz Lesjongard inn akiz Bruneau Laurette dir “Sel solisyon, revolisyon!” La, li pe al met enn lot Private Prosecution kont Pravind Jugnauth lor zafer lavant later Angus Road.

Ki Azanda B. Laurette?

Bruneau Laurette dir li “apolitik”. Me, so bi, li dir, se pu zet guvernman. Alor, li apolitik, e li politik.

Premye nu tann parl Bruneau Laurette ti kan li ti sutenir skwaterz dan Pte aux Sables pandan lokdawn. Li klerman ti ena sutyin e enn but dan Legliz e osi medya, sirtu *L'Express* ek *Top FM*. Lerla kumsa, ansam ek regrupman otur Legliz lor zafer skwaterz, li vinn dan reynion KKS. Li paret ena enn azanda personel. Dayer li fini exposz li kuma enn azan fristre.

Otur Bruneau Laurette, ena sutyin kler ek evidan depi Legliz. Legliz ti araze kan MBC ti ena enn intervyu ek enn madam dan problem lozman ki ti dir, kuma buku dimunn dan problem lozman dir, Legliz ek tablisman bizin donn later. Yerarsi Legliz ti exziz enn “drwa de repos” depi MBC, e MBC ti refize. (Anpasan, Lakur finn fors MBC donn Legliz drwa de repos.) Alor, Legliz ti ankoler ek Guvernman. Ena sutyin kler ek anform larzan pu Bruneau Laurette depi dyaspora. Rapel ki dyaspora pe rod drwa-de-vot, sa enn pwin kler dan zot azanda. E li kler ki UK ek USA, zot ankoler ek rezim Jugnauth parski zot finn perdi fas net lor zafer Chagos divan ICJ ek dan Lasamble Zeneral Nasyon Zini, alor zot klerman pu donn baking enn tel dimunn avek enn azanda personel, antan ki azan fristre.

Ram Seegobin, depi enn so diskur

KOD KRIMINEL MORIS: Enn kod depi Lepok Esklavaz

Resaman DPP, Satyajit Boolell finn fer enn deklarasyon kumkwa “Kod Kriminel bizin enn refont”. Dan Muvman Liberasyon Fam, kan nu ti propoze ki vyol ek asolt sexyel konsidere, dan lalwa, kuma enn form “asolt” tukur (setadir san lanfaz lor okenn zafer konsernan sexyalite, me zis agresyon), nu finn tap ar enn problem grav. Kan nu ti get lalwa lor asolt tukur, nu finn truv li telman absird, ki nu pa kapav fer demand sanki nu dir bizin osi revandik enn refont tu laspe Kod Kriminel ki ena pu fer avek asolt tukur. Kifer? Asolt, par examp, li pli grav dan kod tuzur an-viger dan Moris si ena “effusion of blood”. Ondire degre gravite enn asolt zize par eski disan kule ubyin non. Li obskirantist. Gravite enn asolt osi zize par komye zur u pa pu kapav travay pu u proprieter ubyin anplwayer akoz sa blesir la. Sa osi li obskirantist. Parey kuma “penetrasyon”, li obskirantist, kan pe koz vyol ek agresyon sexyel.

Alor, MLF finn ekrir DPP pu dakor ek li, pu propoze ki, otan ki li ena puvwar ladan, pu adres kestyon asolt dirzans avan lezot laspe Kod Kriminel, mem si bizin enn refont total, e pu kumans ek Lalwa Kanada, plito ki LaFrans, ki li ti paret truv enn “progre” (dapre so deklarasyon). MLF byin kritik lalwa Franse lor asolt sexyel.

Pozisyonnman diferan Parti Politik, ek Pozisyonnman LALIT

Kan le 26 Ziyet sa lane, tu manb ek sinpatizan LALIT ti zwenn pu enn seminar enn zurne, bato Wakashio, ti deza tase lor resif Pointe D'Esny depi lavey. Li ti kuma enn "fe divers" alepok, enn nofraz kuma arive detanzantan lor resif Moris. Pa ti ankor ena deversman karbiran dan lagon.

Kan nu ti'nn terminn sa seminar LALIT sa zur la, nu ti'nn prepar enn plan dakson pu 5 mwa – san ki nu ti kapav predir lor turnir ki sa insidan Wakashio pu ena – dan Moris e mem avek tu kalite implikasyon internasyonal – kot gran mobilizasyon finn leve.

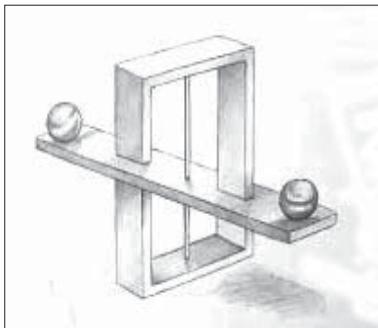
Nu finn bizin, natrelman, reget nu plan dakson apre konsekans grav sa insidan Wakashio finn ena avek deversman delwil lur ki finn fer gro dega dan lagon Sid-Est, e finn afekte travay pu dimunn dan sa rezyon la.

Problem ki finn kree apre sa nofraz misterye finn grefe lor kriz ekonomik ek sosyal ki ti deza existe avan Covid-19 mem. Tu sekter ti deza dan problem, e pandemi Koronavirus finn gayn enn kriz buku pli grav ankor – kriz saniter, ki finn vinn enn kriz ekonomik. Lerla ki gayn Wakashio.

Pandan sa lepok la, dan Guvernman ena Jugnauth ek so MSM. Zot finn akile net apre mwins ki enn-an zot manda dan Parlman. Fas-a sa Guvernman la, ena blok lopozisyon PT-MMM-PMSD ki dezespere pu kone kimanyer tini andeor Guvernman pu ankor kat an, e zot inkapab propoz enn program kredib pu fer fas a kriz ki pei pe traverse. Andeor Parlman finn ena konstitusyon enn muvman sitwayin larz avek Komite Konversasyon Solider (KKS) ek Bruneau Laurette, ki avek konivans uver burzwazi ek enn lel dan Legliz, finn organiz gran-gran manifestasyon pu reklam demisyón Pravind Jugnauth, me san program.

Li importan pu nu konpran pozisyonnman tu sa diferan lafors

politik dan sa lepok la – dan ki direksyon zot pe ale e kimanyer LALIT sitye ladan. Kumsa nu kapav petet ena enn linfliyans pu anpes pei rant dan enn kriz existansyel. Politik pu bizin pran kontrol devlopman lekonomi e kreasyon anplwa. Sinon sityasyon pu katastrofik.

Guvernman su presyon

Guvernman Jugnauth, kan pe arii zis enn banane manda depi eleksyon zeneral Novam 2019, finn deza su presyon depi inpe partu kote e li lor defansiv. Mem li ena enn mazorite confortab, li pa dan enn pozisyon ditu confortab politikman. Finn ena presyon depi patron lotel pu dimann uvertir frontyer. Guvernman finn sede par enn uvertir frontyer parsyal. Kumadir inn les laport ferme, finn uver linpos. Virus Kovid-19 pu rante, e si tu dimunn pa gard enn kontrol strik, kapav Moris pu al ver enn 2yem vag lepidemi. Malgre kriz dan sekter lotel, Guvernman pe persiste pu pompar milyar Rupi dan sa sekter la. Sa lamone ki sorti depi Labank Santral, se lamone dan lekel lepè finn kontribiye atraver tax ek TVA. Olye ki servi li pu finans sekter ki pu asir prodiksyon manze, konstriksyon lozman ek kreasyon anplwa pu dimunn, pe servi pu sap kapitalis ki pe bankrut dan sekter ki pena lavenir, e ki detutfason pa esansyel.

Nu truve ki ena osi presyon depi patron pu Guvernman retir plan *Contribution Sociale Généralisée* (CSG). Dan dernye bidze Guvernman finn pran desizyon pu disud

plan pansion NPF, met Plan Lemp-sem portatif (PGRF), e met plan CSG, enn form tax lor patron ek dimunn ki tus buku. Patron, atraver so lorganizasyon *Business Mauritius*, finn demar enn kanpayn orkestre net kont CSG avek 2 ka dan lakur. Dan lagazet ena enn flayer byin klatan ki *Business Mauritius* finn pibliye e sirkile pu rod sutyen depi lamas dimunn pu sey fors Guvernman retir plan CSG ki zot konsider kuma enn tax adisyonel lor zot ek zot kad ki gayn gro lapey. Eski Guvernman pu sede a sa kanpayn patrona la kont sa nuvo tax la? E, eski guvernman Jugnauth pa finn detrir NPS, pu fer lespas pu bizness pansyon prive rantre? E antretan, lemp-sem portatif, li pankor an viger.

Anmemtan, Guvernman Jugnauth ena enn politik pu favoriz kapitalis dan imobilye kot ena destriksyon later agrikol san amenn okenn prodiksyon e pa vremem amenn kreasyon lanplwa.

Anmemtan sa Guvernman la pe favoriz kontrakter ki pu gayn enn seri ti-kontra pu travo pubblik avek 6 milyar Rupi ki finn re-alwe resaman.

Apre ki guvernman Jugnauth finn alwe fon a kapitalis, asterla kontrakter pu tap enn lamone pu differan travo kot pu anplway travayer san kondisyon travay. Sa larzan la ti kapav byin servi pu anplway travayer dan travo pubblik avek sekirite danplwa ek regar demokratik.

Guvernman Jugnauth defann lintere kapitalis e asterla, kan li su atak, li pretann ki tu korek dan pei. Alor fas-a kriz extreman grav dan pei, Pravind Jugnauth pe kontiyn kumsi-ryen-ete, *business as usual*, li pe mars-marse dan lanatir, li pe kup riban pu nuvo parking e pe fer miting dan rasanbleman 3yem az. Pravind Jugnauth pe partisip aktivman dan evennman kominalo-relizey e osi partisip dan bann linisyativ komin avek

enn lel Legliz otur Monper Gregoire. Tusala pase e repase lor bwat propagann MBC-TV.

PT-MMM-PMSD

Apre eleksyon Novam 2019, trwa parti politik dan lopozisyon parlmanter finn kordinat zot aksyon dan Lasanble Nasional e osi andeor parlman atraver zot petisyon elektral pu konteste rezulta eleksyon lane dernyer dan 9 differan sirkonskripsyon.

Apre evennman Wakashio ek bann sulevman ki finn swiv, pre-okipasyon lopozisyon PT-MMM-PMSD sennkula finn sanze. Zot paret finn kwinse. Vit-vit Berenger truv pu anons propozisyon pu enn guvernman alternatif avek enn distribisyon pos konstitisyonel. Ondire samem priorite sa 4 lider-la, Ramgoolam-Berenger-Duval ek Boolell lor kisannla pu Premye Minis, Depyuti Premye Minis, kisannla pu Prezidan Larepublik, sipa Spyker, dan enn prosenn Guvernman, mem si eleksyon zeneral kapav pu dan 4 an. Kifer sa anpresman la? Eski li enn ku medyatik pu fer tu latansyon turn ver zot, etan done ena lezot kordilo andeor ki pe pran tro buku plas dan radyo prive ek lagazet? Anfet, detutfason, tusala finn al disparte depi azanda – pur lemoman.

Lopozisyon PT-MMM-PMSD zot usi parey kuma guvernman Jugnauth ki defann zintere kapitalis. Dayer premye zur kan Lasanble Nasional ti zwenn le 3 Novam, lopozisyon ti prezant enn mosyon *dis-alawenns* lor CSG. Sa donn nu enn lide lor ki zot priorite, savedir ranforsi azanda patrona dan so kanpayn kont CSG – kan ena problem grav kuma lisansiman, pert lanplwa, lasante, lozman, ogmantasyon pri, ki dimunn mizer ek travayer pe fer fas. Mosyon la, apre deba, finn rezete.

Alor lopozisyon dan Parlman byin dezespere, e li mank enn plan koeran kuma pu azir pu opoz guvernman Jugnauth ki finn byin diskredite.

Andeor parlman

Dernye 3 mwa finn ena gran manifestasyon dan lari ki finn ralye ansam patron ek tit-burzwazi e finn ris inpe lamas dimunn lor

diferan tem divers, me sirtu otur revandikasyon pro-kapitalist kuma re-uvertir frontyer, e kont CSG. Sa fron apel *Komite Konversasyon Solider* (KKS) ki dan kumansman ti regrup sindika, ONG ek individu, li ti inisyater manifestasyon le 11 Ziyet kont laspe represif lalwa Kovid ek lalwa Karantenn. Me KKS finn byin trankil apre dernye gran manifestasyon 12 Septam dan Mahebourg.

Asterla enn individu, Bruneau Laurette, pandan plizir semenn ki ti divan-divan. Li-mem, li ti pe lans invitasyon pu manifestasyon, li-mem li ti pe sanz plas ubyin zur manifestasyon, e kan pa gayn permisyon, limem al konteste dan Lakur. Paret nepli ena aksyon konzwin KKS. Sakenn so kote. Ashok Subron, li, li ti dan enn aksyon pu defann tit-antrepriz andetres, enn kote, dan Mahebourg, Rashid Imrith ek so sindika fer manifestasyon pu fonksyoner dan Port Louis lor PRB, Ivor Tan Yan fer manifestasyon travayer *Air Mauritius*, e Bruneau Laurette finn kennel so manifestasyon dan No. 8. Anmemtan, li ti pe prezan, e rann li byin vizib, inpe partu-partu dan diferan manifestasyon, koz lor so “Morisyanism”. Asterla, li finn enpe kave. Apar tuzur inpe ka lakur, li ena enn reynion intern anonse pu le 6 Desam.

Andeor Parlman, ena osi Roshi Bhadain ki finn fer ase gran rasanbleman stil popilis. Dan enn premye tan, li ti pe dimann tu depite lopozisyon pu demisyone, ki dapre li ti pu provok enn seri eleksyon parsyel e sa ti pu, asontur, fors Guvernman disud Parlman. Li paret sa demand la inn fizet, e limem ti deza demisyone kuma depite dan No.18 e lerla ti ena enn parsyel ant zis kandida lopozisyon. Ondire Bhadain pa finn anprann depi so prop lesón.

Dernye defet Bhadain se so ka ki li finn perdi pu dimann enn anilasyon dernye eleksyon atraver enn *Judicial Review*.

Asterla, li pe kontiyn fer kanpayn, parey kuma Bruneau Laurette pe fer, lor Angus Road.

LALIT

Dan sa peryod instabilite la, nu finn demark nu depi sa bann lezot

kalite lopozisyon ki pena okenn program koeran pu propoze pu fer fas a demand esansyel pu dimunn mizer ek klas travayer dan sa lepok kriz otan grav la. Nu finn servi sa kriz la pu propoz enn program ekonomik ek politik. Nu finn fer kanpayn pu fors guvernman ek burzwazi pu servi resurs later ek lamer Moris pu al ver enn devlopman ki pu asir sekirite alimanter, asir lozman ek asir anplwa permanan pu tu dimunn, e anmemtan asir deviz. Manze, lozman, travay ek deviz – samem pu riske kas lerin Moris, pli divan. Alor, nu finn fer enn seri travay konzwin ek sindika – anterm batir sa program la – e osi avek organizasyon konsomater ek fam.

Nu finn fer osi enn travay mizangard kont listeri ek potansyel fasizant kontestasyon lopozisyon otur Bruneau Laurette reprezante.

Dan kontex eleksyon vilaz le 22 Novam, LALIT ti amenn kanpayn pu propoz bann lekip dan otan vilaz ki nu kapav, ki pe poze, pu inkli dan zot program 2 kalite mobilization: enn bann demand ki viz aprofundisman demokrasi rezyonal (setadir plis puvwar dan lame Konsey Vilaz, eleksyon sak 3 an, drwa revok reprezantan) e osi enn stratezi pu Konsey Vilaz azir kuma enn sindika pu vilazwa (lavwa vilaz) lor kestyion nasyonal. Sa vedir, lekip vilaz kapav azir kuma lavwa vilaz pu fors guvernman santral pran dimunn pu travay dan nuvo inite prodiksyon alimanter, lapes, e kree nuvo lozman, pran dimunn pu ranforsi lopital ek Biro Saniter. Sa kanpayn la li swiv dan kanpayn LALIT dan lepase – pu re-met eleksyon vilaz, apre ki Guvernman MSM-MMM-PMSD ti aboli eleksyon an 2002, e kanpayn kont baz-de-done Kart ID. Tulde kanpayn finn reysi, atraver kree enn volonte politik parmi dimunn pli politize onivo sak vilaz. LALIT pu kontiyn travay pu konsolid e sweyn striktir brans LALIT e servi zuti kuma Revi LALIT kuma baz rekritman ek konsolidasyon, osi byin ki nu differan Komisyen, nu websayt ek paz Facebook.

(*Baze lor diskur Rada Kistnasamy*)

Jabaljas ek Bulbak

Jabaljas: Dir seki to ule, Bulbak, to bizin admet ki Sooroojdev Phokeer pe kas enn gran pake kuma spiker nu Lasanble Nasional.

Bulbak: To ule dir ki li pe ranpli so rol dan enn fason imparsyal, san okenn parti pri ek san favoriz MSM pandan deba dan Parlman?

Jabaljas: Anfen sa mo pa kone: me li finn montre ki li kapav kriye pli for ki bann depite lopozisyon.

Bulbak: Samem li finn apel limem lawd-spiker, enn espes o-parler: taler depite pu kumans apel li “Mister Baful, Sir.”

Jabaljas: Tultan to nek bufonn li, zis parski li enn piti sorti vilaz Bambu.

Bulbak: Pa lakoz sa ki mo kritik: to bizin dakor ki parfwa li egzazere inpe kuma kan li expilse depite lopozisyon zis parski zot kestyon anbaras Minis Guvernman.

Jabaljas: Pa akoz sa ki li expilse zot: parfwa zot pa respekte Lord Dibute.

Bulbak: To pe dir ki depite lopozisyon pa dibute kan zwe Lim Nasional avan parlman kumanse?

Jabaljas: Me non, pa sa ki mo pe dir: to pa kone ki ete regleman pu mintenir lord ek disiplinn dan parlman: mo krwar bann Angle apel sa: “Standing Orders”, sa bann regleman ki bizin respekte, sirtu kan to pe asize.

Bulbak: Wi, me li paret Phokeer fer konfizyon ant “Standing Orders” ek “Marching Orders”.

Jabaljas: Mo pa tro konpran ki to pe ule dir: me kan Spiker met depite deor, li fer li ek buku elegans: ena fwa li dir “I am naming you” parfwa “I order you out”, parfwa li mem dir “Withdraw from the house”.

Jabaljas: To ule dir li ti kapav dir “Lonorab Intel, lev pake, ale”, ubyen “Mo pe fu u deor”.

Jabaljas: Exakteman, Bulbak. To rapel ti enan enn Asistan Spiker ki ti deza dir dan Parlman : “Stop making gestures at me”. Zame mo finn tro konpran ki li ti pe rod dir.

Bulbak: Fasil, Jabaljas: sa ti enn fason elegan pu dir “Aret fer zes ar mwa”.

Jabaljas: Pu nu return a dernye sesyon Parlman, finn ena enn ta kestyon ki mo pa finn kapav swiv ditu: nek mo tann zot koz “Angi su ros”. Sirman bann zafer frod ek koripsyon ki pe sey kasyet.

Bulbak: To ena rezon lor kestyon ki pe rod kasyet zafer pa tro prop: me se pa “angi su ros” ki zot ti pe koze, me “Angus Road”: to finn mal tande.

Jabaljas: “Angus Road”: pa laba mem ki Bruno Laurette ti pu al manifeste?

Bulbak: Wi sa mem sa, lerla li ti pu al divan ICAC ek MBC, lerla dan St Pierre, lerla nu nepli kone kot li pu ale aster.

Jabaljas: Li pa bon: lapolis fer dominer ek sa piti la: pa donn li lotorizasyon pu fer so bann lamars.

Bulbak: Seki inpe bizarre ek sa: okenn so bann disip ek alye pa finn donn li sutyen kan li pe sufer otan represyon.

LALIT ekrir Minis Lozman

Ala kopi let LALIT a Minis Lozman Steve Obeegadoo lor ranplas lakaz lamyant.

Dear Sir,

When you were first named Housing Minister, you requested LALIT to send you a dossier on the housing issue, which we promptly did with emphasis on the issue of asbestos housing (9 Dec 2019). The letter contained annexes with details on this dangerous situation that families continue to suffer.

The letter also mentioned and included the three official documents that situate the Government's responsibility to replace, and not just destroy, these housing units:

- 1.Ombudsperson for Children’s Report, 2017-2018
- 2.Truth and Justice Commission 2011, Volim 1 (Annex 4)
- 3.Dr Sibartie of the Health Ministry’s Report, 2006 (Annex 5)

You did not reply to our letter. Just before your National Forum earlier this year, a forum which turned out not to have been a forum, and in the context of its approach, we sent a second dossier to you, dated 11 August 2020. We also asked for details of your plan to replace asbestos housing that you announced publicly on MBC News on the 4th of March this year when you were on a site visit in Dubrueil, part of your Constituency.

Again we received no reply. We are putting this on record. Our central demand remains unchanged:

- Publish a time-table for the demolition and reconstruction of all these houses. People living in them agree to repayments/rent for their lifetime use of the new housing.

Yours sincerely,
Rajni Lallah and Rada Kistnasamy

13.10.2020

Eleksyon Vilaz Existe Zordi Gras-a LALIT

Parmi zenn, kapav ena pa konn sa fe importan: Guvernman MSM-MMM-PMSD ti aboli Eleksyon Vilaz net an 2002. Zot ti fer sa atraver enn vot dan Parlman. LALIT finn amenn enn kanpayn lor trwa zan pu retablir eleksyon vilaz ek konsey vilaz, e nu finn gayn laviktwar an 2005.

Nu pa finn fer sa tusel. Manb dan brans LALIT partu dan lakanpayn ti kontakte "Konseye Vilaz" eli ek manb lekip perdan dan dernye eleksyon vilaz 1997, e ti mobiliz lakanpayn antye kont abolisyon demokrasi riral. Nu ti mobiliz telman buku sutyin ki Lopozisyon Travayist so bann azan atraver pei met presyon pu fors li met li dan so program elektoral 2005. E su presyon depi dimunn lakanpayn, sirtu aktivist alabaz ki LALIT ti mobilize, Guvernman Travayist finn revok sa lalwa anti-demokratik vote par MSM-MMM-PMSD.

Anu get listwar eleksyon vilaz.

Vilej Kawnsil reprezent demokrasi o-nivo lokal inn gayne pu premye fwa an 1952 apre sulevman lamas dimunn dan lakanpayn pandan kriz ekonomik bann lane 1940. Sa ti dismantle par guvernman MSM-MMM-PMSD. Dabor, zot ti ranvway tu eleksyon vilaz pandan trwa-zan aswiv, e lerla ti kareman aboli zot.

Lapres burzwa ti atak kanpayn LALIT. Alor nu kanpayn ti viz Guvernman ek lider Lapres. Get nu lartik akote.

Efektivman, nu finn fer kanpayn. Li selman apre presyon depi dimunn dan lakanpayn ki, pandan kanpayn elektoral, pu li batir sutyin, ki Parti Travayist inkli sa mezir la dan so program.

Kanpayn LALIT ti an plizyer vole. Nu ti avoy enn let a sakenn sa 1,500 Konseye Vilaz eli, fer apel pu zot pran pozisyon kont Bil la. Plizyer konseye ti pran pozisyon. E nu ti fer apel pu zot demisyone, kuma enn siyn respe pu zot manda popiler. Ena konseye antye ti fer li, e ti ena osi plizyer konseye individuel ki ti demisyone.

Nu finn usi avoy enn let adrese a sakenn sa 2,500 kandida bati dan dernye Eleksyon Vilaz an 1997.

Lerla nu al zwenn konseye ek kandida individuelman, e usi konseye antye. Sa ki vinn konvink tu lider debaz o-nivo lokal dan pei.

Nu finn anfet zwenn konseye dan diskisyon formel dan trwa-kar vilaz dan pei, e finn ena lasanble formel dan 23 vilaz parla.

Nu ti osi distribiye trak (apepre 10,000) o-nivo nasional.

Nu ti avoy let Lapres ek fer konferans Depres. Nu finn ena enn long polemik avek Gilbert Ahnee, alepok redakter lagazet *Le Mauricien*, ki ti kritik nu akoz nu ti panse guvernman ena kit plan sordid pu ranvway eleksyon plis ki enn fwa. Li usi montre so mank konesans lor seki demokrasi vilaz ule dir pu abitan rezyon riral. So deskripsiun pu truv eleksyon vilaz kuma "folklorik" demonstre

enn sertenn arogans. Li, parey kuma buku intelektuel dan pei, pa reysi realize kalite demokrasi ki anfet dimunn ule se enn prosesis, e li pa zis enn sho. Seki suvan zot pa konpran se avan Eleksyon Vilaz, ki ti ziska fek la sak *trwa zan* (e nu ule li revinn kumsa), u pu gayn trwa ubiyin kat grup, lekip, parti lokal forme. E sa implik par duzenn ek duzenn dimunn, sirtu zenn, dan enn prosesis pu konseptualiz zot prop vilaz. Prosesis preparasyon enn program – laplipar lekip ubiyin grup ena enn program – implik deba ki anmemtan devlop lintelizans dimunn, evre pu inifye lor laliyn programatik, diminye rol destrikatif regrupman kominalo-

relizyez. Fam suvan alatet zot grup e fer Prezidan Vilej Kawnsil. E dan miting publik gayn par duzenn orater aprann pu koze lor enn mikro dan enn rezis formel e politik. Par duzenn dimunn aprann kuma organiz e fer miting publik, renyon prive, kimanyer distribiye program, kimanyer travay zur eleksyon ek zur kawting. E tusala fer kuma travay volonter. Enn veritab liniversite pu nu tu dan bann vilaz.

Lefet ki guvernman apre guvernman finn diminye puvvar Vilej Kawnsil e finn kup zot bidze, li pa enn rezon pu aboli li. Dan LALIT nu dir, li enn rezon pu ogmant zot bidze e donn tu puvvar neseser pu permet Konsey Vilaz pran desizyon pu zot vilaz, e lor ninport ki devlopman dan zot landrwa.

Dan LALIT, nu al pli lwin. Nu dir popilasyon laval, sirtu dimunn mizer ek dimunn klas travayer, finn ziska ler, prive de sa kalite demokrasi.

Depi lerla, LALIT finn fer kanpayn pu met dibut enn nuvo sistem "Konsey Ward" dan rezyon irbin. Sa li pu deza plis fasil, akoz laval deza vot par Ward. Tu sa Konsey Ward ti bizin ena ase puvvar pu organiz lavi dan Ward, e osi ena akse a enn bidze pu zot Ward. Eleksyon bizin revinn sak 3-an. Sa permet zenn pu partisipe kan zot kit lekol, e pu aprann lor sosyete Moris.

Si u pran li ansam avek nu propozisyon pu enn nuvo lekonomi Post-Kovid baze lor kree travay dan lindistri prodiksyon ek prezervasyon manze – pran depi plant manze debaz, sweyn zanimo ek fer lapes dan 2.4 milyon kilomet kare lamer, e baze lor drwa a enn bon lakaz pu tu dimunn – li enn program konplet. Sa lartik kurt donn u enn lide lor kalite pwin ena dan program LALIT, kote vilaz. Nu imazinn enn sosyete aprekann, apre-textil, apre-turism, apre-ofshor kot prodiksyon seki esansyel gayn enn tretman esansyel.

LALIT

Depi ARSIV: PANDAN KANPAYN KONT ABOLI ELEKSYON VILAZ Let a Gilbert Ahnee (2002) antan ki Redakter Le Mauricien

Ser Misye

Dan u editorial date 5 Ut, u fer referans a: "L'Election d'un nouveau président au Conseil de district du Nord" kan u pe fer enn pwin lor eleksyon parsyel ki pu ena laba lane prosenn.

Sa kalite pas verni lor laverite lor "eleksyon" Distrik Kawnsil byin trakasan, sirtu dan enn editorial enn lagazet ki dir avek fyerte li demokratik.

Sa "eleksyon" pa ti enn eleksyon Distrik Kawnsil ordiner kuma u fraz fer kwar.

Li ti enn "eleksyon trike". Li ti enn fos "eleksyon".

Premye, li ti enn "eleksyon" enn "nomini", li pa kikenn avek enn manda elektoral kuma li ti sipoze ete.

Dezyem, li ti elir par enn grup "nomini", pa par enn grup konseye eli.

Zot tu pena okenn manda elektoral. Konseye Vilaz, parmi lekel zot elir zot Reprezantan Distrik Kawnsil, ti elir an 1997 par abitan dan vilaz pu 5-an, lerla Guvernman Santral inn nom zot, atraver enn "dekre".

Li pa bon pu ranway eleksyon kumsa. Tu dimunn konn sa. Alor, sa "dekre", byin vilin par limem, ti vit-vit vinn divan Parlman, avek enn Sertifika Dirzans. Kifer li ti irzan pu fer sa? Repons se li pa ti "irzan" ditu. Li ti enn "trikmandaz" lor lonterm. Sertifika Dirzans ti nek enn manev pu anpes dimunn kone lor sa "dekre" la, pu pena deba. Kifer? Parski deba ti pu devwal imoralite seki anfet zot ti'nn fer. Deba ti pu expoz Guvernman MSM-MMM-PMSD so atak lor demokrasi. Parey kuma ranway Eleksyon Zeneral 1973 finn tultan diskredit Bolom Ramgoolam, alor ranway eleksyon vilaz pu tultan enn tas lor kredibilite Jugnauth ek Bérenger.

Trwazyem, Guvernman Santral pa finn mem pran lapenn pu inform Konseye Vilaz dan 141 vilaz ki finn fer zot vinn "nomini" Guvernman. Zot al aprann sa dan Lapres.

Katryem, parey kuma eleksyon sak Distrik Kawnsil, Lalyans Bérenger ek Jugnauth finn ankor enn fwa tranpe dan pratik abityel "sekestrasyon" ek koripsyon grotesk reprezentan sak vilaz — avek enn diferans, reprezentan ki zot pe domine asterla nepli "reprezentan", me simpleman nomini. Fode fini avek sa koripsyon Reprezantan eli Distrik Kawnsil par bann Lalyans.

Olye fer sa, Guvernman pe sey (dan enn fason plito surnwa) pu aboli Konseye Vilaz. Konseye Vilaz li enn instans eli pros ar dimunn, plis demokratik me avek enn bidze restrin. Enn tel instans eli ti devet gayn plis mwayin pu akonplir zot aksyon, olye kup zot finansman. Eleksyon Vilej Kawnsil sak 3-an (ziska desizyon deza supsonab pu fer li vinn selman sak 5-an) finn enn prosesis santral pu gard enn vilaz antye, pu nuri enn rar linite, pu devlop enn santiman apartenans. Kapav dimunn kuma u-mem bliye komye li otan importan pu kontinye batir linite onivo sak vilaz. Nu ena memwar terib lor kimanyer bann lafors okilt kapav sem dezord kan ena divizyon; vilaz Triolet ek Goodlands kot linite inn kase, vilazwa ankor pe travay pu ramenn sa linite la. [Referans ti pe fer isi ar met dife dan lakaz dimunn dan de ti vilaz an 1999, kuma form parti enn reaksyon Leta ek burzwazi dan sulevman lepok lamor Kaya.] Demokrasi pu ede.

Sinkyeman, Guvernman pa finn pibliye okenn Rapor lor seki li pe propoz vilazwa. Pa finn tann okenn propozisyon. Pa finn dimann dimunn ki kalite demokrasi zot ti-a swete. Tu seki nu finn gayne se inpe remark parsi, inpe dub-mesaz parla.

Antretan, Guvernman finn furni nu enn seri fwit kalkile dan Lapres.

Kumsa Lapres riske vinn form parti arsenal propagann Leta: abitye lekter ar lide orib (aboli Eleksyon Vilaz), par avoy enn "mesaz" pandan enn tan komkwa naryin pankor ofisyel lor sa sanse nuvo sistem, alor kifer bizin debat li asterla, e lerla, sandut, avoy enn lot "mesaz" so lekontrer plitar, e lerla li pu tro tar pu deba. Atraver Lapres, Jugnauth ek Bérenger ti espere pu kree enn fet-akonpli: Aboli Eleksyon Vilej Kawnsil. [Anfet, zot ti vote dan Lasanble Nasional pu aboli eleksyon vilaz, e samem anfet, arive.]

Lor principe, Lapres pa ti bizin pret li a sa. Anfet, dan lapratik, Lapres usi finn akiz enn ku mortel a so kredibilite. Lapres (exklir Le Mauricien) inn fer populasyon al kwar ti pu ena enn "sunset clause" dan POT [Prevention of Terrorism Bill] represif. Lerla al dekuver li ti nek enn trik par Leta: POTA pena okenn "sunset clause".

Lapres ti bizin plito ena lekip reporter pu fer resers. Zot pu al truve kimanyer inn gayn Eleksyon Vilej Kawnsil apre Rapor Moody lor sulevman masif dan lakanpayn an 1943. Rezon pu Vilej Kawnsil eli avek inpe puuvvar lekzekatif ti pu donn enn lawa demokratik pli larz a abitan dan rezyon riral.

Lindépendance Vilej Kawnsil reflete dan refiz kurbe fas a bann Lalyans politik (PT-PMSD-MMM-MSM atraver diferan lalyans) pandan dernye sinkant banane li rezon kifer Guvernman Santral pe atak zot. Li sel veritab rezon.

Lapres ti devet atir latansyon lor spektak degutan "sekestrasyon" Reprezantan Distrik Kawnsil par differan Lalyans lor plizer lane (enn fenomenn denonse par lapres). Li enn paradox, enn temwanyaz sa lindépendance lespri Vilej Kawnsil. Bann Lalyans Parti meynstrim servi lafors kri ek koripsyon pu gayn seki zot ule setadir separ Reprezantan Distrik Kawnsil depi zot koleg dan Vilej Kawnsil ki'nn vot li.

Lapres ti bizin usi atir latansyon pubblik lor vre natir sa swadizan "eleksyon" tu sa nuvo "Konseye Distrik Nomini" e non pa res trankil lor zot iregularite total.

E enn dernye eleman. Eski Guvernman Jugnauth-Bérenger ena enn lide lor komye lakoler pe monte dan vilaz lor sa kestyon la? Nu selman kapav sipoze, zot anfet okuran. Sinon zot pa ti pu depann lor Lapres pu fer travay sal pu zot — Lapres pa pe fer sa par expre, me seki kler sa pe tu simpleman servi pu su-estim gravite atak kont demokrasi. [Anfer MSM-MMM al perdi eleksyon an 2005.]

LALIT, 7 Ut, 2002

Tradiksyon depi versyon orizinal an Angle pibliye lor websayt LALIT le 26 Oktob 2020.

Travay Politik ki Mo'nn fer dan Eleksyon Vilaz

Diran lasemann ki'n'n swiv dernye Seminar ki LALIT inn fer, dan Brans kot mo manb, mo'nn gayn inpe panfle pu distribye ar kandida elekson vilazwaz dan mo vilaz. Panfle ti lor propozisyon LALIT pu program – ki bann zafer ki kapav ena dan enn bon program elekson vilaz.

Mem semenn, mo'nn al zwenn enn misye dan mo vilaz, ki, li, ti fini kontakte LALIT. Li enn veteran administrasyon rezyonal – li ti fer 5 manda ala-swiv dan konsey vilaz, me byin lontan selman. Li anvi pran so retret, li dir, me li byin sagrin ki tu lalit li'n'n fer kan li ti aktif, inn defer avek letan. Li'n'n turn li ver LALIT pu gayn konsey. Antretan, enn lekip inn vi'n'n get li e li'n'n dir wi, li aksepte zwenn ladan. Li ti dimunn ideal avek ki pu komans nu kanpayn dan mo vilaz. Mo'nn zwenn li dan so labutik – enn vye konstruksyon antol, byin tipti me ki met lavi dan semin kot li reste. Nu'n'n koz-koze mo'nn donn li panfle LALIT pu ki li lir, al distribye ar so bann kamarad kandida, diskite ar zot. Li'n'n dir mwa so vizyon pu li ki ete e mo'nn byin kontan mo'nn zwenn li.

Retur ki li'n'n donn mwa lor nu bann propozisyon se ki so bann kamarad inn truv zot "tro exizan". Me kuma nu ti dir dan Seminar LALIT – se sa prosesia refleksyon la ki konte e mwa mo espere ki li rant an kontak ar parti enn tiget plis parski se enn dimunn ki ena mem ferver militan ki buku parmi nu dan LALIT.

Parlaswit, enn lot lekip inn kontakte mwa direk. Zot kone mo aktif dan politik, zot konn mo bann pwin devi (mo lagel gran) e zot inn anvi mo vinn dan enn zot renyon. Li enn lekip inpe tayesir-mezir an term reprezentasyon (kominal, fam, zenn ek travayer). Samem lekip avek plis madam, samem lekip avek plis zenes e samem lekip ki esey rant an kontak plis ar travayer – dayer

zot reynon ek kordinasyon derule dan enn site NHDC kotsa enn bann zot kandida reste. Ena 3 dimunn travay kad dan lotel, parmi 2 veteran. Buku parmi zot ena lyin ar "sosyete sivil", ena enn "artist" e osi 3 madam "intelektuel" (se kumsa mem ki lekip la inn prezant bannla) parmi enn ki sorti dyaspora. Zot inn koz byin dan zot renyon e mo'nn retruv bann kamarad lekol ar zot (kandida, delege ek reporterz).

Mo'nn fer mo diskur ki mo fini prepare avan – zot inn pran nu bann panfle, distribye ant zot anplas-anplas, lir-lir li pu ki zot diskrit li apre. Se lekip avek lakel mo'nn atas mwa. Zot inn vinn avek enn program byin tar dan zot kanpayn parski zot inn anvi kone avan ki dimunn anvi fer dan vilaz.

Kan zot program sorti, mo'nn byin satisfe truve ki zot inn met buku lanfaz lor lasante ek lor pandemi (ena buku dan lekip la ki travay dan lasante). Zot inn fer enn gran kanpayn, inn amenn gran gran artis, e zot inn koz bann zafer ki importan.

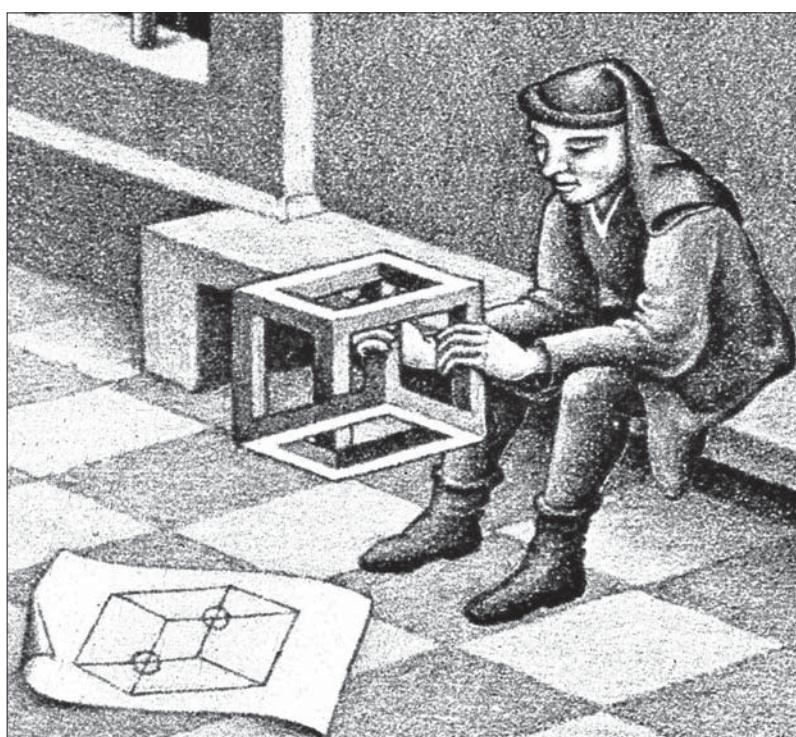
Trwazyem lekip ki mo'nn al zwenn se sel lekip ki mo pa ti pe

anvi zwenn. Zot-mem ki ena enn prezans pli inpozan dan vilaz. Tu proprieter gran labutik, snak, magazin ek sipaki avoka, dokter tu ar zot. Zot inn fer kanpayn pli grandyoz e zot ena bann lyin ki zot-mem zot pa esey kasyet avek MSM. Zot ena bandrol lor tanp e osi lor batiman viley orl. Zot inn mark zot teritwar lor vilaz la, kumadir. Prezidan la inn kontakte LALIT e mo'nn bizin al zwenn li pu ki prezant propozisyon. Mo'nn fer sa diran enn zot reynion fin-de-kanpayn. Mo'nn explike kuma dan LALIT, nu panse ki konsey vilaz bizin vinn kuma enn sindika pu travayer. Mo'nn dir ki se enn fason pu demark zot depi lezot ki zis anvi atase avek enn parti tradisionel.

Kote elekter, mo'nn byin sagrin tann ena dimunn otur mwa dir ki tuzur dir zot pu vot zis "Kreol", kuma zot finn dir li, setadir zot pu vot lor baz kominal, pa mem get ki grup. Li montre ki ena ankor buku travay pu fer.

Esperon ki rezolisyon nu ti pran dan seminar fin-Oktob pu amenn rezulta ki nu espere.

Manb LALIT, HG.

Desin Escher

Komisyon LALIT

SART SEKIRITE ALIMANTER PANDAN PANDEMI

Komisyon LALIT lor Sekirite Alimanter finn zwenn dan kat reynion sa lane la, prepar enn nuvo versyon pu lepok pandemi koronavirus nu SART SEKIRITE ALIMANTER. Nu pe konsider li enn "draf". Kumsa lezot sinyater dokiman orizinal 2008 pu kapav propoz amandman e siyne.

Etan done:

- o Guvernman pe servi fon publik pu sibvansyon lindistri kann-ekdisik ki gurman later agrikol pei,
- o Guvernman pe fer lapey travayer lotel ziska Rs50,000 par mwa ar fon publik,
- o Guvernman pe pran kapital depi rezerv fon publik, pe alwe ar firm prive,
- o Anterm zeografik, surs nu aprovizyonman manze, sirtu manze debaz ek dile, li elwayne,
- o Pandemi korona-viris finn expoz labsans kriyel sekirite alimanter Republik Moris,
- o Sirkilasyon navir kargo, li tultan su menas, ki li par pandemi kuma aktyelman kot frontyer ferme, ubiyin lager – plizir lager pe menase zordi – move-tan, ubiyin degradasyon klima akoz ekolozi planet finn deranje par polisyon, e kan nivo lamer pe monte, tu lepor pu afekte,
- o Prodiyson alimanter dan lezot pei li tultan su menas pa zis pandemi, lager ek klima, me osi lasesres, sikloun, linondasyon, maladi dan plantasyon ek parmi zanimo lelvaz, ki fer pei exportater riske gard enn parti ubiyin totalite so prop prodiyson alimanter pu so lepep, e diminye ubiyin aret exporte ver pei kuma Moris, e sa pu provok asontur peniri ek ogmantasyon pri.
- o Fliktyasyon dan to-desanz pu Rupi tultan ena risk ogmantasyon pri dan manze importe;
- o Gran kartel ki kontrol prodiyson ek distribisyon prodwi alimanter mondyal, zot abitye fer spekilasyon dan rekolt fitir, e sa kapav provok peniri e ogmant pri pu manze importe,
- o Ena danze ki sertin komersan blok prodwi alimanter, kree marse nwar ki kree peniri e ogmant pri

o Ena presyon pu servi prodwi alimanter pu prodir lenerzi kan ena ogmantasyon pri karbiran;

- o Prodiyson OGM li ogmant ankor plis kontrol ki konpayni milti-nasyonal prive kuma Monsanto ek Novartis ena lor manze onivo mondyal, e

Etan done:

- o Manze pa ti bizin otaz profi kapitalis;
- o Sirvi-mem sisyote imin li depann lor akse tu dimunn ar enn varyete prodwi alimanter, ki inkilir manze debaz (diri, lafarinn, may, lezot cereal, pomdeter, friyapin, manyok), grinsek, prodwi letye (dile, fromaz, yogurt), pul ek dizef, pwason ek lavyann, legim ek fri.

Etan done,

- o Kann tuzur gurman tu bon later agrikol dan pei;
- o Kann ek disik nepli ena lavenir avek bes dan pri disik alor pu premye fwa dan listwar ena lokazyon pu lamas dimunn vremem remet ankestyon kisannla proprieter later nuriser nu Republik,
- o Tu kalite fasilité ki Leta done zordi, li tuzur dan lintere planter kann odetriman planter manze (depi so MSIRI, so MCIA, so lonn, so semans, so fezans, so lasirans, mem rod marse pu prodwi la);
- o E, parey kuma dan Lil Moris, dan Lil Rodrig, Leta negliz sutyin pu planter prodwi alimanter;
- o Mank rezervwar ek irigasyon dan Lil Rodrig, e dan sertin landrwa dan Lil Moris.
- o Tablisman pe kontiyen konverti bon later agrikol dan vila de-lix ek terin golf pu pey so det,
- o Politik agrikol tu Guvernman finn detrir anplwa dan karo e dan mulin dan enn fason masif, e sa

pe kontiyne zordi kan to somaz li drastik net, avek pandemi;

- o Leta finn fini gaspiy tu sa Larzan Lerop, ki ti sipoze pu mezir akonpaynman pu diversifye lekonomi, dan enn demars initil pu plito sey diversifye alinteryer kann o Tablisman nepli anplway dimunn, kuma li ti fer avan, ni pey tax, ni kontribiye buku dan deviz.

Etan done,

- o Later Moris ek Rodrig li fertil, e klima permet ziska 3 rekolt par an,
- o Ena lapli sifilan, e kapav organiz irigasyon sifilan kan pena lapli,
- o Lepep Moris, sirtu seki sorti Rodrig, deza ena gran konesans ek lepxeryans plante ek lelvaz,
- o Pandan lepidemi korona-viris, buku dimunn finn montre ki zot tuzur ena konesans plant manze,
- o Zordizur konesans teknik lor agronomi li byin devlope e pli aksesib,

Etan done,

- o Lagon sirtu Moris, e osi Rodrig, nepli pe renuvle so pwason ek frwi-demer ase, me finn apovri;
- o Asterla-mem, ena enn gran but lakot Sid-Es ki pe sibir deversman dilwilnofraz Wakashio e peser ek lezot travayer ki depann lor lamer pena travay, e sa rapel nu fazilite lanatir fas-a sisyote kapitalist aktyel,
- o Peser Moris, Rodrig ek Agalega ena konesans lepxeryans ek langazman ris dan lapes,
- o Republik Moris li enn pei imans, 18yem pli gran pei omond, avek 2.4 milyon kilomet kare *Zonn Exkliziv Ekonomik* lamer,

- o Republik Moris pe bayant patant lapes ar konpayni Lespoin, Lafrans, Kore Disid, Lasinn pu lapes dan nu *Zonn Exkliziv* la.
- o Enn laflot Moris yin pu fer lapes dan nu *Zonn Exkliziv* pu dan lapratik permet, anmemtan ki prodwir manze, enn pli bon kontrol ek sirveyans lamer Moris yin, e anpes evennman kuma nofraz Wakashio lor nu lakot, avek tu so danze,

Etan done,

- o Seki ena later, kuma proprieter tablisman, li pa pe plant manze,
- o Seki anvi plant manze, ki ena

konesans, dedikasyon, lamer pu plante ek lelvaz, setadir buku parmi lamas dimunn, napena akse a later pu plante ni pu gayn akse ar foraz pu sweyn vas,

Etan done

o Nu tuzur pe viv dan enn soyete patriarkal, kot fam responsab nuri enn fami me sanki li ena lemwayin fer li,

Nu 20 demand:

1. Ki Guvernman inpoz kondisyon kan li alwe kapital depi fon rezerv atraver MIC selman pu lindistri esansyel ki kree travay, ki diversifye depi lotel, depi kann, depi textile, e ki al direk dan lindistri aliman-tasyon, e li fer sa san okenn kloz konfidansyalite,

2. Ki Guvernman fer patron tablisman diversifye enn parti so later depi kann pu plant prodwi alimanter, e pu sutenir lelvaz, sirtu pu dile, e aret sibvansyonn prodiksyon kann-ek-disik,

3. Ki Guvernman fors kapitalis investi dan enn lindistri lapes suten-ab lor nu 2.4 milyon kilomet kare lamer, an-esanz pu nerport ki lonn,

4. Ki Guvernman obliz kapitalis investi dan lizinn transformasyon prodwi agrikol ek prodwi lapes, si li pran lonn, ubuin pran larzan pu lapey travayer,

5. Ki, an zeneral, Guvernman re-get itilizasyon, proprieté ek kontrol later agrikol dan loptik sekirite alimanter, e aret donn permi morsle later, bayante pu vila-delix,

6. Ki Guvernman reget proprieté e kontrol sa 4 klester- la (Alteo, Terra, Omnidane, Medine) avek enn bi, ant ot, pu ankuraz diversifikasiyon ek sekirite alimanter, e pa lekontrer kuma Medine pe fer aktyelman,

7. Pu kumanse, Guvernman bizin introdir lalwa pu ki tu antreliyn pu ena prodwi alimanter plante pandan 4 mwa sak lane lor tu sa 100,000 arpan later tablisman su kann, ek sa 90,000 arpan ti-planter su kann; seki pa ule plant so karo limem, li lwe li a kikenn ki ule plante; sa pu konsern plantasyon sirtu pu prodwi kuma pomdeter, pomdamur, zariko, zonyon, batat, arwi-vyolet, dible, may, etc, kumsa, sa pu interfere mwens

avek plantasyon kann, dan enn premye tan,

8. Ki Guvernman obliz Tablisman donn laburer ek artizan lisansye enn arpan later bay pu zot plant prodwi alimanter, regrupe an koperativ,

9. Ki Guvernman asire ki tu dimunn ki anvi plante, lavil kuma vilaz, sirtu dimunn ki res dan flat NHDC, dan sere, dan depandans ubyen dan site, gayn akse a bann zarden kominoter (“allotment”) pu plante; ki Guvernman bizin organiz fasilité pu dimunn kapav lans plantasyon dan “ser” (greenhouse), ubyen plant idropnik,

10. Ki Guvernman introdir mezir insitativ, e kot neseser sibsid, pu planter ki prodwir prodwi alimanter ek pu elver, kuma:

a. Asir semans, kote intran

b. Asir dilo irigasyon a enn pri abordab, e konstrir ladig, Rodrig sirtu

c. Asir fezans

d. Asir lasirans, kuma enn Welfare Fund

e. Asir marse ek pri garanti atraver enn bon Marketing Board ki stabiliz pri pu prodwi later, dile, dizef, pwason, lavyann, ek atraver enn bon Meat Authority; asir fasilité stokaz pu planter, elver ek peser

f. Met dibut agro-indistri, setadir asir kapasite pu prezerv ek transform prodwi alimanter (met dan bwat, fer delwil kwi manze, etc.)

g. Re-lans stasyon Palmar ki prodir zenn zanimo, re-lans prodiksyon manze zanimo, e re-lans prodiksyon ti-pye pu plante

h. Fer marketing pu prodwi agrikol lokal, e dan Moris e deor, e osi

11. Ki Guvernman asire ki konesans tradisionel kapav transmet a nuvo zenerasyon, e ki konesans syantifik zwenn ansam a sa konesans tradisionel la, ki li Lil Moris, Lil Rodrig, Lil Agalega, e dan Chagos osi, pu ki lagrikiltir, lelvaz ek lapes devlope byen,

12. Guvernman anpes intermedyer (bayan, arkanter, marsan dile) akapar tu “plis-valer”; setadir prodikter bizin ena akse a kredi ek marketing koperativ,

13. Guvernman fer tablisman akord bann lo 120 arpan later, pu kree

veritab “vilaz integre”, enn 100-enn lakaz konstrir otur enn 100-enn arpan later pu plantasyon ek lelvaz, avek enn lizinn prezervasyon manze akote sak “vilaz integre”,

14. Guvernman bizin donn larzan pu konstrir bato ki kapav al lor Ban, pu ki peser Moris kapav ariv kot Ban, e amenn pwason,

15. Bizin kontrol larises marinn, anpes piyaz, e asir renuvelman stok pwason,

16. Ki pri prodwi alimanter bizin garanti pu prodikter ek anmemtan fixe pu dimunn ki aste li pu manze; kot neseser, Guvernman bizin met sibsid ubyen kree “stabilizing fund”,

17. Guvernman bizin lev lavwa dan bann instans internasional kont blokaz WTO ki rod anpes Guvernman protez lagrikiltir dan pei Tyer Mond; sirtu kan Lerop ek Lamerik sibvansyonn zot lagrikiltir,

18. Guvernman bizin asir enn Republik Moris “OGM-FREE”; enn bon sayd-efek sa se li pu atir turis “bio” ver destinasyon Moris, kan enn nuvo lindistri turis devlope apre lepidemi.

19. Ki Guvernman bizin asir sekirite alimanter par tu sa mezir lao pu ki pei-la plizumwen oto-sifizan an 5 kategori prodwi alimanter diferan:

a. Manze debaz: enn seri aliman varye: diri, may, manyok, pomdeter, dible, arwi, larorut, patat, friyapen. (Ena peniri.)

b. Dile. (Ena peniri.)

c. Dizef, pul, lavyann. (Moris import laplipar so lavyann.)

d. Pwason. (Moris kapav fasilman otosifizan – me bizin guvernman organiz investisman.)

e. Legim, fri, pomdamur, zepis. (Moris enan enn degre otosifizans; kapav devlop prezervasyon.)

20. Ki Guvernman asir reforestasyon maximem posib, pu asir bio-diversite ki neseser pu plantasyon osi byin ki pu soyete imin an zeneral.

Draf prepare par LALIT, ki pu amande dan prosenn reynion diferan lorganizasyon ki ti siyn Sart Orizinal 2008 ansam ar LALIT – MAA, MLF, GTUF, CTSP, MPA, Amis de Rodrigues, LPT, ICP.

Nuvo politik pe vini lor kestyion ladrog?

Problem ladrog pe afekte lavil kuma vilaz a tel pwin ki li finn vinn enn tem ki preske tu lekip finn adrese dan elekson vilaz. Anmemtan, buku zenn pe al ferme zis akoz zot finn fim enn mas. Nu rapel dimunn ki depi plis ki 40 an desela, LALIT ti premye parti politik ki finn pran pozisyon anmemtan pu dekriminaliz kana-bis, anmemtan sweyn dimunn depandans lor ladrog dir. Nu finn san-ses amenn sa lalit la.

Zordi, guvernman paret finn oblize anklans aksyon dan direksyon enn nuvo politik pu adres kestyion ladrog pu premye fwa.

An Septam, Premye Minis P. Jugnauth, kan li ti pe prezid Konsey Nasional lor Ladrog ek VIH, ti anonsé ki guvernman pe inspir li depi "model Portugal". Sa li enn bon nuvel. Laba, mem si konsomasyon ladrog res enn deli dan liv lalwa lor papye, konsomater ladrog nepli gayn sarz, ni kondanasyon, ni santans prizon atraver Lakur. Kanabis kareman dekriminalize. Pu ladrog dir ki kree depandans, dimunn al divan enn "panel administratif" plito. Sa Panel la pu gete dan ki mezir kapav ed zot pu sorti depi lanfer depandans lor ladrog e refer zot lavi, dan ka ladrog dir. Model Portugal finn amenn telman progre ki li finn vinn enn lexanp mondyal.

An Oktob, ti ena premye reinyon Komite Inter-Ministeryel dan Moris pu met dibut enn panel apel "*Drug Offenders Administrative Panel*" ki pu vinn sa kuma sa panel administratif dan Portugal la. Sa linisyativ politik la, li swiv enn rekondasyon Komisyón Lam Shang Leen, enn rekondasyon ki plito eklere. Li osi swiv pozisyon DPP ki ti dir an 2015: "Se atraver reabilitasyon dimunn ki finn devlop depandans lor ladrog ki pu gayn batay kont ladrog", e an 2019 li propoz reget kriminalizasyon gandy. Antan ki DPP, li dan enn bon pozisyon pu konpran fayit politik ki viz pu met tu konsomater ladrog dan prizon.

Desin Picasso, Personaz

Ni Pravind Jugnauth, ni Komite Inter-Ministeryel pankor ariv met kestyion dekriminalizasyon gandy a lor azanda o-kler ziska ler, kantmem sa finn vinn enn demand popiler isi, e amezir dan buku pei lemond, li pe dekriminalize, e mem vinn enn lindistri. Li difisil mazine kimanyer sa Komite Interministeryel pu kapav kontiyn innyor sa kestyion la kan gandy itilize pu bezwin rekreatif, li enn ladrog ki pa antrenn depandans fizik, li mwins nosif pu lasante ki sigaret ubiyin lalkol e so itilizasyon ankre dan enn tradisyon sosyal, sirtu dan vilaz. Dayer li ti legal isi ziska 1922. Telman demand pu dekriminalizasyon gandy finn vinn for ki enn seri parti politik tradisionel finn bizin pran pozisyon: N.Ramgoolam lor nom PT finn dir bizin enn nuvo kad legal separe pu itilizasyon gandy. PMSD anfaver dekriminalizasyon gandy. Bérenger osi pe dir bizin fer kuma Portugal, kot gandy dekriminalize. Ganoo ek so parti, ki zordi dan guvernman, ti pran pozisyon anfaver dekriminalizasyon ki reprezent enn viraz 180 degré pu li, etan done ki 20 an desela, li ti dir bizin "interdi" tu parti politik ki milite pu dekriminalizasyon gandy! Redakter ek zurnalist media ek mem sekter prive finn vinn

aktivman anfaver. Sa li reflet enn nuvo balans defors ki ena pwa politik importan.

Lesson 35-an represyon

Nuvo pozisyon MSM, mem si pa paret ena buku volonté politik ziska ler, li kantmem reprezent enn gran sanzman dan lapros MSM. Depi so nesans, MSM so latitud sete pu ogmant represyon fas-a tu ladrog. Depi 1985, sak fwa ena guvernman MSM, anmemtan, finn ena enn serk visye kot lopozisyon parlmanter avek, kudme medya, atak Premye Minis MSM antan ki Minis Linteryer, kumkwa li protez mafya ladrog, kumkwa li konplis ar trafik ladrog. Sa finn suvan sulev enn listeri-de-mas anfaver plis represyon. Lerla, pu fer fas, guvernman MSM reogmant represyon kont itilizator ek trafikan ek viktim ladrog, tuletra wa atraver plis lalwa represif. Kumsamem lapolis finn ariv gayn puvwar drakonyin. Sa finn agrav problem ladrog kan guvernman so sel respons se pu met adik ladrog dan prizon, e li finn agrav problem represyon ek bratalite polisyer. Li finn ranpli tu prizon, tu kasos, ar zenom sirtu. E li finn osi ena kom rezulta ki lapolis, sirtu ofisyé ADSU abiz zot puvwar kont nerport ki individu, sirtu bann zenn ki pe asiz anba enn pye.

Mafya ladrog, par definisyon, li depann lor proteksyon differan seksyon laparey leta pu so sirvi. Kumsa ki differan klan mafya rival tultan rod kontrol differan seksyon laparey represif, pu zot kapav opere. Alor kan ogmant puvwar lapolis, sa asontur kontribiye pu ranforsi lanpriz mafya lor ofisyelao dan laparey leta. Rezulta 35-an politik represyon kont ladrog finn enn dezas: ladrog dir, mem sinte, pe fer ravaz; lapolis azir brit lor zenn.

Viktwar pu LALIT

Nuvo pozisyon guvernman MSM pe anonsé baze lor model Portugal, li deza konstitiye enn imans progre depi so ansyin pozisyon. Lefet ki lezot parti lopozisyon tradisyonal, e medya osi, finn sanz zot pozisyon, sa osi, li enn imans progre.

Sa sanzman, zot tu, zot pozisyon konstitiye enn viktwar pu politik LALIT.

Depi 1980, avan-mem nu vinn enn parti politik, kan nu ti ankor enn grup politik otur revi *Lalit de Klas*, nu ti amenn kanpayn politik, e tuzur amenn kanpayn politik, pu ki leta sweyn viktima ladrog plito ki ferm zot; nu ti, e nu tuzur, dibut pu dekriminalizasyon gandya kuma enn fason pu “kup lerb anba lipye mafya ladrog” pu ki zot pena mwayin pu ofer dimunn ki konsom gandya ladrog byin pli danzere pu lasante e antrenn dimunn dan depandans fizik lor lezot sibstans. Dan Moris, dayer, gandya li enn ansyin tradisyon e li ti itilize e mem vande, su kontrol legal, ziska lane 1922.

Depi 1983, kan nu parti ti pe dibute tusel lor kestyon ladrog, nu finn amenn kanpayn dan tu eleksyon zeneral e mem dan eleksyon minisipal, atraver trak, nu finn sumet nu propozisyon dan Selek Komiti 1985 ek 1994, atraver travay e devlop alye parmi lezot organizasyon ki pe milite lor kestyon ladrog pu inisyé enn *Charter pu Politik Rasyonel lor Adiksyon ladrog* an 2006, e nu liv *A Bilingual LALIT Book: The Drugs Issue*, an 2015.

Li enn moman kle pu travay pu ki sa nuvo politik ladrog anonsé par Premye Minis Jugnauth vinn

enn realite, e nu swiv “model Portugal”. Sa vedir ena de kalite sanzman ki mars ansam: dekriminaliz kanabis, enn kote, e sweyn dimunn ki depandan, lot kote. Anmemtan dan sa kalite moman kle dan kontext instabilite politik, ekonomik ek sosyal ki ena zordi, ena buku pyez ki bizin aprann rekonet.

Miz-an-gard

Zordi, parey kuma finn arive avan, ena buku kuran ek parti politik ki dan zot demars dezespere pu zet guvernman, pu riske atak Minis Linteryer Jugnauth lor baz ki, dapre zot, so rezim “sutir trafikan ladrog”. Pu ki zot pa bizin pruv nanye, zot fer sa akizasyon la par “poz kestyon”. Sa enn nuvo lamod. Sa, li tipik seki Bruneau Laurette abitye fer. Me “kestyon” la poze dan enn tel fason ki so konklyzion se akizasyon la limem. Kan dimann dimunn kuma Bruneau Laurette sipa zot pe fer akizasyon direk, zot reponn: “Mo nek pe poz lakestyon”. Lefe, se li pu rann “model Portugal” inposib pu Guvernman aplike, sanki opozan akiz li konplis ar trafik ladrog.

Lot metod, se pu fer insinyasyon pu evit fer akizasyon direk. Kuma Navin Ramgoolam ti fer kan BBC ti intervyuwe li (BBC ti fer erer, ti intervyue li kuma sanse “Lider lopozisyon”) aprenofraz Wakashio. Li ti dir: “Santiman zeneral se ki kapav Wakashio ti pe sarye kitsoz pu kikenn dan Moris”. Mem intervyuer BBC finn kile brit kan li finn tann sa kalite insinyasyon la. Sertin medya isi ki an-konfli avek rezim MSM alimant sa dut ki Ramgoolam emet, zot osi. Sa kalite kanpayn fasil trape parski li vre ki mafya ladrog, li selman kapav ekziste avek sutyin dan laparey leta. Dayer, mafya ladrog li pa finn disparat kan rezim sanze. Me, lekontrer osi vre. Si ladrog kriminalize, sa-mem ki kree mafya, sa-mem ki nuri mafya. Si kanabis dekriminalize, mafya ladrog pu bizin investi ayer, kuma dan textil. Si dimunn depandan lor ladrog dir gayn swin regilye, sir, depi Leta, la osi, mafya so zwe pu ferme. Li pu bizin investi dan prodiksyon enn lot zafer, kuma alimantasyon.

Telman Lopozisyon dezespere, telman individu kuma Bruneau Laurette mank enn program politik, telman enn seksyon medya ena lintere pro-patron anti-gouvermantal, ki zot tu alimant sa kalite kanpayn-la, san mem remark so lefe lor sisyete Moris. Anfet lefe politik sa kalite kanpayn se inevitableman pu antrav possibilite enn politik eklere lor problem ladrog, amizir zot akil Guvernman lor kanpayn isterik initil.

Bizin get lefe politik avan

Dan sertin moman pli poze, ena ki rekonet lefe politik zot aksyon. An 2019, par examp, li saliter ki redakter *L'Express Nad Sivaramen* finn paret tir lesón, finn pran lapenn ekrir enn editorial avek tit “Mea Culpa de L'Express?”. Ladan li ekrir: “*Deux articles de l'Express, publiés en février 1999, auraient, directement ou indirectement, jeté de l'huile sur le feu propagé par les émeutes de triste mémoire. D'abord, notre compte-rendu du meeting du Mouvement républicain, parti politique naissant, jadis considéré, à tort ou à raison, comme un parti-voyou, qui soulignait le fait qu'on consommait du gandia «ouvertement» devant les policiers sans que ces derniers ne lèvent le petit doigt. D'autres confrères ont ensuite pris le relais et la police, sous la pression d'un gouvernement en fin de régime (et en quête d'un sursaut), n'a eu d'autre choix que d'aller interroger, deux jours plus tard, les chanteurs et activistes ayant pris part au meeting. Dont Kaya. Et seul ce dernier a reconnu avoir fumé sur l'estrade. D'où son arrestation qui s'est avérée mortelle.*”

Zordi, li enn moman kle kot nu bizin analiz lefe parol ek lefe aksyon differan lafors politik, e napa rant dan kales kase, e plito azir pu ankuraz politik plis rasyonel lor kestyon ladrog. Pa mank pwin pu chalennj guvernman MSM. Bizin sirtu chalennj ki lor baz pwin ek demand ki pu amenn progre.

RL

LANGAZ KREOL DAN PARLMAN

Limportans Travay Politik -- pa zis Travay Birokrat

Plizir linstitisyon Leta parmi MIE, Open University, Liniversite Moris, CSU finn zwenn ansam pu fer travay teknik pu prepar terin pu introduksyon langaz Kreol dan Parlman. Ena 4 lekip ki finn met dibut ki pe travay lor differan laspe langaz kuma terminolozi, rezis, formasyon pu ekrir Kreol ek devlopman program pu *spell cheker*-tradiksyon instantane. Dapre Arnaud Carpooran, kordinater sa proze la, zot pu bizin 2 an pu terminn sa travay la.

Pena dut ki tu travay pu ekip langaz Kreol pu li opere dan bann linstitisyon formel kuma Parlman, li neseser. Me sa desizyon pu lang Kreol rant dan Parlman, li enn desizyon avan-tu *politik*. Alor paramet sa prosesis la, setadir kimanyer, kan, e lor ki ritm pu fer Kreol rant dan Parlman, li pa kapav definir par bann tekniksyin langaz, ni lor baz birokratik. Li nesesit enn desizyon politik depi guvernman opuvwar.

De ti sanzman

Anfet pena bel preparasyon pu ki li vinn enn realite. Dimunn deza koz Kreol e donn rapor lor Parlman, antre-nu dan sosyete, an Kreol, e sa, depi 70 an.

Dabor Guvernman bizin sanz 2 seksyon Konstitusyon. Li bizin amand Seksyon 49 ek osi 33(d) pu inkir langaz Kreol akote Angle. Ena zis 2 fraz pu modifye. Me, sa sanzman dan lalwa li dimann volonte politik depi guvernman MSM-exMMM pu zot vinn delavan avek enn mosyon formel pu sanz lalwa e met enn dat apartir kan langaz Kreol pu servi dan Parlman. Guvernman kapav fer sa atraver enn Selek Komiti ki konsilte osi bann lingwis pu fer preparasyon teknik ki bizin. Sa pu enn travay 3 mwa. Parey kuma guvernman PT-MSM-PMSD ti fer an 2001 kan ti met dibut Akademi Kreol Morisien (AKM) e ti donn li 1 an pu fer travay teknik neseser pu ki langaz Kreol vinn size opsyonel dan lekol. Sa ti enn imans travay, buku plis ki introdir Kreol akote Angle, dan Parlman.

Lefe politik

Desizyon pu introduksyon langaz Kreol dan Parlman, li enn muv politik parski li ena lefe politik. Li viz pu aret sa politik kolonyal ki Leta finn perpetye kot privilezye Angle ek Franse, 2 langaz ki zis enn elit sosyal apenn metrize, odetriman langaz Kreol ki langaz ki klas travayer ek tu dimunn dan pei servi. Li viz pu aret sa politik ofisyel ki fer ditor demokrasi e ki pe anpes elektre konpran tu seki zot despite diskite e vote dan Parlman. Li viz pu anlev tu baryer ki pe antrav liberte dexpresyon dan nu lang maternel.

Tusala zot bann kestyion ki konsern prosesis dekolonizasyon, aprofundisman demokrasi ek drwa liberte dexpresyon. Zot bann kestyion politik avantu, pa teknik. Vi so linportans politik, lavenir langaz Kreol, li pa kapav determine par exper langaz. Alafin, se kuraz ek volonte politik pu buz divan ver plis progre ek lazistis ki pli importan. Dayer LALIT pa finn atann exper langaz pu bibliye enn revi politik an Kreol depi an 1977, e ziska zordi. LPT nonpli pa finn atann exper lingwis pu kree e bibliye enn gran diksyoner Kreol-Angle an 1983, e

an 5-6 nuvo edisyon.

Parey, osi lontan ki an 1970, Aneerod Jugnauth, alepok lider lopozisyon, plitar Premye Minis, ti vinn delavan avek enn mosyon prive pu introduksyon langaz Kreol dan Parlman.

Terin pli favorab

Anfet zordi terin langaz Kreol li buku pli favorab ki dan bann lane '70. Ena enn pli gran akseptasyon langaz Kreol dan bann serk ofisyel, parmi fonksyoner. Par examp, pena okenn Parti dan parlman ki kont introduksyon langaz Kreol. Mem bann propagandis atitre langaz Franse ek anti langaz Kreol ki ti pe sevir dan sertin lapres alepok finn al kave, ubyin finn vinn lor defansiv. Sa sityasyon favorab li rezulta lalit politik e mobilizasyon politik ek sindikal, konbine ar travay suteni pu devlop Kreol ekrit ki finn ena dernye 40-50 an. Sa aksyon konbine ki bizin kontiyne e sa ki pu anfet determinn lavenir langaz Kreol.

Alor seki neseser zordi se pu ogmant presyon politik lor guvernman MSM-exMMM pu fors li anons enn dat ek enn *time-frame* pu ki langaz Kreol efektivman rant dan Parlman. Kuma LALIT ti propoze dan forum LPT an Mars, zis avan lokdawn Kovid, lopozisyon bizin osi zwe zot rol, e fer rezistans pasif par koz Kreol dan parlman ziska Spiker aret zot. Zordi PT, MMM ek PMSD dan enn fron, alor kifer zot pa fer enn walk-out an blok kont interdiksyon langaz Kreol dan Parlman? Dayer, pu enn wi, pu enn non, zot abitye fer walk-out.

Sa denigreman, imilyasyon, represyon ki langaz Kreol pe sibir depilepok kolonyal, avek tu so prezize, bizin arete.

Apre 52 an lindepandans inn ler pu ki Kreol servi dan Parlman ek tu lezot linstitisyon Leta. Ni plis ni mwins.

AA

Peser apre deversman dilwil Wakashio

An Oktob, Komite Konzwin peser-san-kart Vye Granpor, Ville Noire, Cité La Chaux ansam ar Rezyonal LALIT Curepipe-Lesid ti al dan enn gran reynon ki Selil Kriz Wakashio ti organize, prezide par Charles Cartier. Laba, ti ena enn 50-enn peser ki ti'nn reini pu ekut seki Selil Kriz ena pu dir, me sirtu pu explik zot revandikasyon. Swit a sa reinyon-la, Komite Konzwin Peser-san-kart ek LALIT finn avoy let a prezidan Selil Kriz avek demand inifye peser dan reynon la.

Demand Inifye Peser Iakot Sid-Est

1. Pu ki Lekol Lapes uver Pointe Jerome pu peser-san-kart pu ki regulariz peser-san-kart enn fwa e anmemtan aprofondi formasyon pu peser an-zeneral kote lamer. Tu peser-san-kart sipoze swiv kur formasyon pu ki zot gayn kart;
2. Travay alternatif liye antretan dan netwayaz lamer uswa travay tanporer 4-ertan par zur, omwin de zur par semenn, pu netwayaz landrwa, laplaz, larivyer nu rezyon, pu plant mangliye, pu meytenenns publik dan rezyon kot zot reste avek Beach Authority ubiyin Landscope, par examp. Minis Lapes Maudhoo ti anonsse ki peser pu gayn travay an-priyorite avek konpayni netwayaz, me sa finn apenn arrive dan lapratik. Peser ki ena kart ti dir dan renyon ki, dan kumansman, zot ti dakor pu ki peser-san-kart gayn travay netwayaz an-priyorite, etan done ki seki ena kart ti gayn alokasyon Rs 10,200 ek alawenns move tan.
3. Guvernman bizin asire ki peser gayn plis linformasyon lor prosesis konpansasyon pu domaz Wakashio. Dapre International Oil Pollution Compensation Funds Claims Manual ki Minister Lapes ti servi kom referans lor so websayt kan li ti invit dimunn ki finn afekte par Wakashio fer klem, asirer Wakashio sipoze inform peser (ek tu lezot ki finn sumet klem) sipa finn resevwar zot klem e explike kot klem finn arrive.
4. Enn sistem pu peser ariv kone ki pe arrive kote lamer: rezulta tes ki pe montre? Ki evolisyon?

Eski par examp, li posib, ubiyin pu byinto vinn posib pu lapes andeor lagon san risk pu lasante?

Nuvo Gin

De semenn plitar fas a demand peser, Minis Anplwa Caleechurn finn anonsse ki Mauritius Oceanography Institute ek Albion Fisheries Research Centre pe rekrit 1,000 peser pu travay dan renuvelman koray, reabilit lagon ek lelvaz pwason ziska lane prosenn. Sa li konstitiye enn gin. Swit-a enn kestyton Parlmanter, Minis Lanvironnman Kavi Ramano finn deklare ki zis 71 peser ki ena kart ek 99 skiper finn gayn travay tanporer avek konpayni netwayaz Polyeco, e zis 23 peser avek Maxiclean. Li finn

osi dir ki guvernman finn exprim so "swe" ar sa bann konpayni prive pu zot pran peser ek skiper an-priyorite. Ena pre 500 peser dan rezyon Sid Est ki finn afekte par deversman dilwil aprenofraz Wakashio.

Kote lasirans, le 3 Novam swit a enn kestyton parlmanter, Minis Lazistis Gobin finn dir ki ena enn lekip analist depi Minister Finans ansam avek ofisyen Minister Lapes pu chek tu sa bann klem la e ki zot ankor pe travay lor la. Li finn osi dir ki difikilte se ki ena pu evalye komye domaz ena apre deversman dilwil finn arrive, *apre* ki dimunn finn fer klem. Ena pei, li finn dir, kot finn pran 10 an pu pey klem mem ki sa pa paret pu arrive dan ka Wakashio. *RL*

Lamarel: Roman par Alain Fanchon

Kan Alain Fanchon ekrir enn roman ki pran kuma tem bagar rasyal 1968, li etonan ki li kapav reysi fer li dan enn ton si dus. E se sa ki rann so roman enn veritab sedev.

So metod literer se pu kree roman dan de-tan. Anmemtan li enn grup adilt pe reysi alafin kas zot prop silans lor sa lepok som la, fer fas zot prop duler intern ki finn anfuye dan zot memwar depi troma orizinal; anmemtan li zanfan ki pe azir kuma gid, pe tir zistwar la depi paran. San gat li pu lekter, mo bizin dir ki lafin liv la ena enn surpriz, kote zenerasyon, ki rezwenn kumansman ki lekter preske blyie.

E tit roman reysi travay dan detan: tandi ki "lamarel" tukur, li enn zwe zanfan, "Lamarel Lavi", li realite, lor letan, sosyete imin antye.

Alain Fanchon trikot ansam fragman memwar ki kree enn konpreansyon kimanyer enn seri diferan lafors, differan lintere, al zwenn ansam pu kree sa trazedi apel bagar rasyal: sanzman balans defors deklas ki ti iminan avek Lindepandans pre, restan disput lor lezitimite eleksyon an Ut 1967, lager geng dan kapital, lintere

politik pu ki dezord sosyal ranvway ubiyin anpes Lindepandans, rol enn radyo pirat dan met chula. Anmemtan, zistwar la fer li kler ki, parey kuma Zanzak ek Zayera, gran, gran mazorite dimunn Porlw i e dan pei la net, pa ti implike dan bagar la. Okontrer, zot ti pe eberz, kasyet dimunn.

Roman la ekrir dan enn langaz Kreol ki ris anterm vokabilier ek lempresyon, li presi anterm sinifikasyon exak, e li transmet lemosyon dan enn ton kering. Mo ankuraz u al rod enn kopi, lir li .

LC

Non-Sequitur – Pretann Rezonnan Swiv kan li pa swiv

Zordi nu pu sey konpran ki ete enn *non-sequitur* dan argimantasyon. Si li enn non-sequitur, sa vedir li pa enn argiman valab.

Me avan sa, li neseser realiz enn zafer: enn rezonnman, mem si li paret valab e mem si li donn enn bon rezulta, li kapav bankal. Anu fer enn ti lepxeryans; mazine mo pe zwe pil-fas avek enn pyes. Mo finn fer 4 lanse e mo finn gayn dan lord 3 fwa pil ek 1 fwa fas. Mo fer rezonnman swivan: pwiski probabilite dan pil-fas li 1 lor 2 e ofinal nu bizin ariv enn mwayenn 50-50, prosenn ku mo lanse li pu enn fas pu ariv sa ekilib la. E efektivman samem arive. Heeee!!! U truve kuma mo enn jack dan rezonnman?

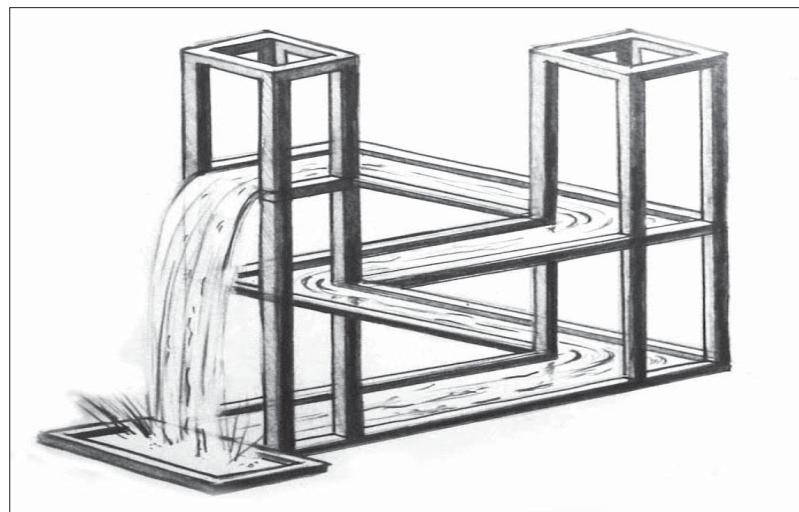
Sof ki, anfet, li pa vre. Mo pre-diksyon inn tom vre, *par azar*. Me pa parski li ti *valab*. So rezonnman pa swiv. Enn pyes ki tonbe pa swiv okenn lozik intern. Li mem kapav tom 100 fwa dafile lor mem kote, kifer non? Li pa "swazir" pu tom komsi-komsa zis pu ariv a enn mwayenn. Donk, gard-antet ki enn rezonnman kapav sonn vre – e so rezulta kapav mem tom vre – me li pa vedir ki li ti enn argiman valab.

Rezonnan valab ubiyin bankal

Mazine enn madam telefonn so patron pu explike:

- Mo tifi malad, li pa pu kapav al lekol zordi. E lor la, mo pena personn pu res avek li lakaz.
- Savedir, mo pu bizin pran enn of azordi ...

Ala enn lexanp enn argimantasyon valab. Kapav rezim li par: Inn ariv kiksoz A (zanfan malad), etan done B (pena lot dimunn) – alors konklizyon C (dimann konze). Isi usi bizin realiz enn lot sibtilite – kitfwa ena enn mansonz ladan (pena malad uswa ena enn granmer kapav ede) me malgre sa, striktir argimantasyon res valab. Argimantasyon valab mem si madam la pa pe koz laverite. E dayer, li enn manti ki sosyete pe obliz li fer: antan ki

mama, li oblize okip so zanfan, e antan ki mama, li oblize fer enn lot zafer anmemtan, dizon, al travay pu gayn manze pu so zanfan.

Seki rann argimantasyon valab se ki so konklizyon dekul lozik-man depi so bann done. Parkont, kan enn konklizyon pa dekul depi so done (apel sa "premis" dan langaz filozofi) lerla li enn ***non sequitur*** (li pa swiv). Anfet, sa lexanp la teknikman bizin enn trwazyem "premis", "enn adilt bizin okip enn zanfan anba laz".

Enn lexanp: (A) Mo papa enn sofer kamyon – (B) azordi sofer bis angrev – (C) mo papa usi pa putravay. Li enn *non sequitur* dan lesans ki pena okenn lozik ki fer ki A avek B sipoze donn konklizyon C. Letan pe ekut enn argimantasyon, li esansyel cheke si ena enn lozik intern ant bann done "premis" ek konklizyon. Exersis: sa dimunn la ti klase premye dan CPE, anplis de sa li extra kontan lir, savedir li kapav fer enn bon Minis Ledikasyon.

De erer kuran dan rezonnman

Ena 2 lezot kalite argimantasyon ki bann *non sequitur* ki byen kuran. Get sa lexanp-la:

Kan mo zwe futborl (A), mo extra fatige (B). Or, zordi mo extra fatige (B). Savedir mo'nn zwe futborl (C).

Anfet non, li enn rezonnman bankal. Mo kapav fatige parski

mo finn bat beton, mo finn grinp montayn, 10,000 rezon ... Konklizyon pa pe swiv premis parski li finn afirme ki B otomatikman inplike ki ti ena A avan. Si get byen ena plizyer premis ki kapav donn B. A1 zwe futborl, A2 bat beton, A3 grinp montayn, A4 netway lakaz tusala kapav donn rezulta B. Donk letan ena B li pa vedir ti ena A avan.

Dezyem *non sequitur* ki mo ti anvi aborde konsiste a defalke done A. Anterm filozofi zot apel la "niye premye done"

Sak fwa Jean-Yves fini zwe futborl (A), li beyne (B). Etan done Jean-Yves pa finn zwe azordi (pa ena (A), savedir li pa pu/pa finn beyne (C). Li enn argimantasyon bankal parski odepart rezonnman la baz lor "ena A" e isi pe tir enn konlizyon lor "pa ena A". Konklizyon pa pe swiv bann done, li enn *non sequitur*.

Exersis: Si ena buku dimunn kontamine (A), sa montre aki-pwen maladi la kontazye (B). An realite, pa finn ena buku ka (pa ena A). Savedir li pa kontazye (C). Eski sa argiman bankal ubiyin non?

Not de fin: si u finn ariv konklizyon ki mo devet byen kontan zwe futborl, mo byen sagrin pu desevar u, la osi finn ena enn erer rezonnman...

JY

LAR AKTIVISM

Bote enn Distribisyon Trak, Fek-la

Dan aktivism politik, ena enn lar. Enn gran lar. Enn lar ki pa rekonet. Pa zis enn syans. Pa zis enn travay dir. Me, li enn lar.

Vandredi 6 ek Samdi 7 Novam, manb brans LALIT partu dan Morris inn partisip dan distribisyon nuvo trak. Anu get lar ki ti ena ladan. Apre tu, lar distribye trak li enn lar ki'nn develope depi plizir syek.

Tem trak ti lor oportinite ki lepidemi koronavirus pe ofer klas travayer. Li paret enn moman som e ranpli ar dezespwar, dan sa long listwar lalit travayer – ki li akoz pandemi, ki li akoz kriz ekonomik – me eski kapav fer moman la pran enn turnan pozitif atraver aksyon politik? Sa, li enn kondanse nu program dan kontex sa pandemi ek kolaps iminan lekonomi Morris, amizir gran sekter pe efondre. U kapav lir konteni rekto trak lor nu websayt www.lalitmauritius.org uswa lor nu paz FaceBook *LalitMauritius* avek tit: *Kriz Koronavirus Reprezant Lokazyon pu Klas Travayer*. Konteni inn dizayn dan kad kanpayn eleksyon viley kawnsil dan tule 130 vilaz. Enn prosede demokratik kuma eleksyon vilaz, malgre tigit puvwar ki konsey vilaz kapav ena, li enn manyer pu ki enn lekip vilaz kapav alye li ar enn program onivo nasyonal anfaver klas travayer. Li sifi mazinn enn konsey vilaz kuma enn sindika. U kapav lir lartik lor ki fason inklin revandikasyon nasyonal dan bann eleksyon vilaz, lor verso trak avek tit: *Eleksyon Vilaz: Sak lekip Bizin Met enn Program ki fors Guvernman Sap Pei depi Katastrof* - usi lor nu sayt ek Feysbuk.

Trak LALIT ki finn distribye ti dizayn dan so konteni ek dan so form pu ki li aksesib a sitadin kuma vilazwa. Nu ti reysi fer sa par relye sa de tem la ansam (kriz ek eleksyon vilaz), e nu finn donn enn rol spesifik pu sitadin, savedir, akot zot kapav diskit konteni avek zot kamarad, koleg travay ek zot fami ki dan rezyon riral.

Donk ena enn lar dan swazir konteni.

Normalman dimunn ki resevwar trak, si zot kikenn ki pe swiv laktyalite kuma laplipar Morisyin fer, zot fini par byin devine ki konteni ete kan zot truv nu dan distans, avan zot mem lir li.

Form usi enn lar. Karakter ki servi ase gran, ena su-tet. Sa ed bann dimunn ki pa abitye lir. Suvan nu servi kolonn mins. Anplis, kan u zis zet enn kudey, u fini kone enn trak LALIT. Dabitid nu inklin enn zimaz ubyin enn desin. Ena enn bwat dan tex la kot ena nu kordone.

Pu rezon legal e par polites, trak la bizin siyne par enn dimunn anpartikilye dan parti avek ladres parti.

Dan Morris, tu bann meyer trak zot dan dan langaz lepep, Kreol.

Nu ena, laplipar ditan, sink a sis dimunn differan pu lir bruyon la – pa selman pu rod erer tipe, me usi pu asire ki, pandan lektir, ena konpreansyon e ena osi enn sertin flidite.

Apre ena tuzur sa kestyon pu kone ki kote exzakteman pu fer distribisyon trak, pu gayn maximem dimunn ki nu swete pu sa trak spesifik la.

Nu'nn swazir kat lagar – Viktorya ek Lenor dan Por Lwi, plis lagar Rozil ek Kirpip – e Lalwiz pu distribisyon kote lavil. Meyer moman pu sa kalite distribisyon lavil la, li ant 6-er ek 8-er gramatin, si u enn parti pros ar travayer. Par sa fason la, u kapav gayn travayer ki pe atann transpor, kot zot kapav lir uswa diskite anplas-anplas, kan zot lor larut travay zot ena possibilite lir, apre, dan travay zot kapav pret kikenn trak la pu li, lir. Apre, li pu amenn trak la kot li. Kumsa, aswar, trak gayn nuvo lekter.

Sak rezyonal LALIT osi pran sarz tu vilaz dan so rezyon. Premye lamwatye kanpayn la, nu'nn fini fer bann vilaz swivan la, pli suvan trak remet a kikenn ki fer parti lekip eleksyon vilaz: Kumsa, li kapav infliyans kanpayn vilaz. Chemin Grenier, Riv Nwar, Tamarin, Bambous, Richelieu, P, Riviere, Albion, Case Noyale, La Gaulette, Le Morne, Baie du Kap,

Chamarel, Riv des Galets, Chamouny, Surinam, St. Martin, Flacq, Moka, Ti-Verger, Reduit, Dagotierre, Sebastopol, L'Avenir, M. Blanche, Olivia, Caroline, Bramsthan, Q. Cocos, Mont Ida, Camp de Masque, L'Esperance, Riv des Anguilles, Mahebourg, Rose-Belle, Cluny, Camp Diable, P. Magnien, Beau Vallon, Vieux Grand Port, Souillac, Goodlands, Poudre D'Or, Pamplemousses, P. des Papayes, T. aux Biches.

Pu sa bann distribisyon la, nu finn travay atraver nu bann brans mem, e usi atraver kontak dan 50 vilaz kot ena muvman kote lakaz lamyant e kot dimunn deza ankontak avek LALIT, usi byin ki dan enn dizenn vilaz peser kot nu fer enn travay kontinyel lor "Sart Peser". Nu usi sezi lokasyon kan ena lafwar, kuma dimunn fini fer zot bann asa, zot rilax e dezir pu gayn enn brin konversasyon, alor ki lezot manb dibut pre ar lagar bis, zwenn dimunn depi differan vilaz kan zot pe vwayaze. Nu sey tultan ena enn ubyin de manb uswa sinpatizan depi sa vilaz la preznan. Kumsa, dimunn arete, koz ar li ek lezot manb ki pe distribye trak. Suvan renyon lokal fixe dan sa manyer la ubyin invitasyon pu evenman santralize partaze.

Kan manb LALIT fer sa kalite distribisyon trak la, li enn travay ki arrive ase suvan. Savedir bann ki finn deza pas par prosedir pran enn trak, zot azir kuma gid pu bann ki pe pran trak LALIT pu premye fwa. Kan kikenn arete pu koze, manb LALIT aret so distribisyon, pu blag-blage enn moman ansam, kas enn riye, lerla separe.

Enn bon kantite dimunn dan sant lavil abitye-mem anfet arete, mem fer reket pu gayn enn nonb presi: "Mo ule kat", "Mo ule 11", "Mo ule 21" trak. Savedir zot ena enn nonb exak koleg spesifik ki zot kone pu exziz zot prop kopi.

Personn zame zet enn kopi. Byin tigit refiz pran enn trak. Kumadir dimunn konn so valer. Si get tut-outur, u pu truv dimunn pe atann zot bis travay, apiye ar enn miray, enn lipye apiye par deryer, pe deza rant

dan lektir trak la. Uswa kontroler bis deza pe lir so kopi, kot robo.

Ala enn-de ti konsey adisyonel pu aktivis: li important pu rapel ki enn bon proporsyon dimunn pa kapav lir. Savedir ki li imperatif pu komunik an premye ki li enn trak LALIT. Dezyem, bizin anonse lor ki size trak la ete: koronavirus ek bann oportinite politik dan enn kanpayn eleksyon vilaz, dan sa ka la. Kumsa dimunn la kone ki li (zom ubyin fam) pe aksepte pran.

Si kikenn arete, dir ki zot pa kapav lir, u kapav zis mansyon li enn lavantaz ki trak LALIT ekrir an Kreol akoz kikenn kapav lir li for pu li konpran. Ena dimunn panse ki trak la li lor size relizye, alor bizin rasir li pa sa. Lezot kapav dimande si bizin peye pu kopi la, seki zot bizin fer pu kopi lagazet.

Rapel ki bizin prozet u lavwa klerman e ase for pu ki vye dimunn ubyin bann ki petet inpe surd kapav tandem.

Enn lot konsey, kan bann siklis ek motosklis ralanti pu enn trak, u kapav inn fini ploy enn seri an-kat, garde pu donn zot. Kumsa u kapav glis enn dan so sak.

Dan lagar bis, li tuletan interesan pu donn sofer bis de kopi, enn pu kontroler.

Tu manb LALIT tuletan tini zot pil trak kare-kare, fyer, kumadir trak la presye – anfet li presye mem.

Li enn aktivite byin vizib, byin publik. Li asir enn raproisman LALIT ar lamas klas travayer. Li usi evantyelman *kolektif* dan sans ki, dan mem enn-de zurne, enn duzenn lekip partu pe fer mem travay politik ansam.

Rapel ki bizin enn plim ek papye dan porte, pre pu pran nimo telephon dimunn ki anvi LALIT invit zot pu partisip dan aktivite ubyin ki anvi organiz renyon dan zot lokalite. Atraver trak, nu usi inskrir dimunn pu nu revi bimansyel, REVI LALIT, ki nu zuti pli importan pu rekruitman. Ofet, nu parti li striktire tut-o-tur ekrir, prodire, distribye, lir, diskrit nu publikasyon. Kumsa nu rekruitman fer lor baz nu program onn-going. E nu Revi rann nu indepandan depi bann lagazet komersyal ek radio TV MBC guvernman.

LC, Tradir, R ek SR

Interview Travayer Lizinn Textile Industries

Enn manb LALIT finn intervyue enn ansyin travayer *Textile Industries*, enn parmi bann premie lizinn Zonn Frans ki pe ferme le 30 Novam 2020.

K: Depi kan ena sa lizinn la? E depi kan u ti travay laba?

R: Mo enn-de bnn premye travayer. Sa fer 48-an ki sa lizinn inplante dan Moris. Lizinn ti komanse dan Plaine Lauzun, dan bann lane '70. Tu travayer li kontan sa lepok an 1974 ziska 1976, kan ti ankor Plaine Lauzun.

K: "Textayl", kuma nu dir li, li enn-de bann pli gran lizinn zonn frans. Komye travayer ti ena?

R: Ti ena environ 2,700 travayer, aster res 1700. Aster sa lizinn orizinal la (Plaine Lauzun) inn vinn dan Mare Gravier, BeauBassin. Apre finn ena brans dan Grand Bbois, Flacq, Goodlands.

K: Rakont travayer Moris, travayer depi deor?

R: Sa lizinn finn tultan ena travayer etranze, aepre 50 %. Ti komans ar travayer Lasinn, dan komansman otur 1975, lerla finn gayn travayer Sri Lanka, Bangladesh, travayer Malgas.

K: E lerla, otur met deor, e ferme?

Gro lisansisman travayer, travayer etranze ti met deor avan: Malgas, Bangladesh e an dernie travayer Morisien. Me, bann teknisien masinn e cleaner pu res an servis ziska Mars 2021.

K: Rakont inpe lor kondisyon travay ek bann muvman?

Mo rapel ti ena sindika, lepok Misye Soodhun, e ti mem ena lagrev. Tu travayer ki ti divan-divan dan foto dan lagazet, patron ti met zot deor. Depi sa pena sindika. Ena enn reprezantan dan sak seksion ki patron mem swazir. Patron avoy linformasian atraver li, e travayer avoy zot doleans parey. Tu bizin pas par li, pu negosye.

Sa lizinn ti ena buku overtime 10-erdtan par semenn. Ti gayn maltrete buku kan pa rann kantite travay. E suvan zot pa ti ule donn sik. Anfet, kapav dir dan sa lizinn la, buku larm inn verse.

K: Ki revandikasyon ki zot ti fer?

R: Nu ti rod enn bon lakantinn pu tu travayer. Mo rapel patron Hong kong, ti avoy kas pu aranz lakantinn. Nu ti osi demand kas manze kan fer Overtime, enn Food allowance Rs1,000 lor lapey par mwa. Tusala finn gayne. Me, zordi, avek saler minimum, sertin sa aki la finn perdi.

Enn lot zafer nu ti reysi gayne: lafarmasi, ek dokter 2 fwa par semenn, ti bien etabli.

Mo ena 46 an servis. Mo ti ankor bien zenn kan mo'nn komans travay laba kouma masinis. Kan mo mari ti malad, mo ti pe absan e pran permision suvan. Lerla-mem mo finn sanz mo travay, apel sa "release" ki vedir mo ti ansarz livrezon, separ sayz par sayz, avan QC - Quality Control – pran pu li verifye.

Mo finn gayn mo 62 an, mo finn fini gayn enn lempsum. Kumsa mwa, buku travayer ti fini pran VRS avan lizinn anfet ferme.

Zame mo pa ti panse pu ariv sa. Ena mari-fam-zanfan dan enn sel fami, kot tu pe perdi travay an mem tan. Ena 37 travayer Malgas ki'nn sove pu pa rant dan avion pu retour zot pei. Ena usi enn espes transfer ki pe fer, parmi travayer etranze dan liznn CMT, ek RT knits.

Travayer finn solider pu gayn 3mwa par lane. Sak travayer depi ladministrasian osi finn met Rs200, pu pran avoka, Rs350,000. Gran viktwar dapre avoka. Finn gayn 22 zour par lane. Bann dosye pu Bonus, Welfare programme, rekomandasyon tuzur pe negosye, li onn-going .

MH intervyue par AM

Sarz Aparteid Krim Kont Limanite divan ICC

Bernard Nourrice ek Solomon Prosper, tulede natif Diego Garcia, Chagos e osi sitwayin Seselwa, lor zot nom ek lor nom Lepep Chagosyin, atraver zot reprezantan legal, Dr Jonathan Levy (1) finn sumet plint avek sarz le 29 Oktob 2020 a Hon. Fatou Bensouda, Sef Prosekiter, ICC (Lakur Kriminel Internasional) dan Lahay, Laoland.

Ena enn sarz *Aparteid Krim Kont Limanite* kont sis individi, avek zot nom ek zot rol dan Ladministrasyon BIOT (British Indian Ocean Territory), kuma reprezantan Leta Britanik. Pe akiz zot pe perpetye UK so politik Aparteid vizavi Lepep Chagosyin atraver lokipasyon militer Arsilp Chagos par BIOT, enn antite kolonyal ilegal.

Plint inn mete su Lartik 12.1, 12.2 ek 15.3 *Rome Statute*, ki Konstitye ICC. UK enn sinyater *Trete Rome* ICC e Parlman UK finn deza inkorpor li dan so lalwa domestik an 2001. Par kont, USA finn retir li ladan an 2002, e Trump inn atak ICC fek la.

Plint apiy buku lor argimantasyon depi Zizman Tribunal UNCLOS (2015) ki Guvernman Ramgoolam ti mete e gayne, Zizman ICJ (2019) dan ka ki Guvernman Jugnauth ti mete ek gayne, ek lor vot Rezolisyon Lasanble Zeneral Nasyon Zini (2019). LALIT ti'nn fors Guvernman Moris met sa kalite ka la. Plint la osi pwiz argimantasyon depi plizyer ka Olivier Bancoult divan Lakur dan UK.

MM. Nourrice ek Prosper pe akiz UK finn servi lalwa exsesyon kont Lepep Chagosyin pu derasin zot par Lafors depi zot zil natal. E, ladministrasyon BIOT ek so larme finn e pe kontinye opere dan kad enn arsenal lalwa lor BIOT kot interdi drwa retur lor Arsilp Chagos inklir Diego Garcia. Chagosyin pena drwa al lor Arsilp Chagos, e UK, kuma enn Puvwar Lokipasyon, permet selman vizit lor so prop kondisyon, e su eskort militer, e se sa ki degize kuma enn drwa retur san rezidans. Tusa form parti dan argimantasyon pu dir kuma UK

ek so BIOT pe komet "Apartheid", krim kont limanite, kont Lepep Chagosyin. Plint sit politik Bantustann su rezim Sid Afrik Aparteid ek rezim rasist ex-Rodezi (zordi Zimbabwe).

UK, antan ki puwar kolonyal inn deposited e expilse Lepep Chagos depi zot zil natal. Inn ras zot later, zot lakaz, tu seki ti posede pu fer plas pu Amerikin met enn baz militer lor Diego Garcia. Plint divan ICC osi pe akiz Lamerik ek so milter inn azir kuma instigater ek konplis avek UK dan komet sa krim Aparteid. Baz militer Diego Garcia rezon prinsipal kifer, an 1965, finn demantel Chagos depi Moris avan Lindepandans, expilse Chagosyin par Lafors militer. Alor UK, avek USA kuma so komplis, akize inn komet "Apartheid Krim Kont Limanite".

MM. Nourrice ek Prosper dir zot sumisyon a ICC li reprezant enn dernye rekur. Zizman ICJ ek vot UNGA finn donn UK ziska 22 Novam 2019 pu kit Arsilp Chagos. UK pe persiste, refize e pe kontinye dan ilegalite. Zot panse selman enn prosekisyon kriminel lor Krim Aparteid Krim Kont Limanite kapav obliz UK vinn dan legalite.

Parmi lezot demand, ena etablisman enn Trust Fund apartir sa fon £40 milyon ki UK antan Lafors Lokipasyon pe servi pu perpetye

so politik Aparteid, ti kapav servi pu byinet Chagosyin. (Lartik 79 Konstitisyon ICC – *Trete Rome*). Etan USA nepli enn sinyater *Trete Rome*, zot pe dimann proteksyon depi reprezay kont viktim, temwin ek konseye legal (Lartik 79 Konstitisyon ICC – *Trete Rome*) akoz linportans baz konzwin Diego Garcia pu UK-USA. Zot sit kimanyer Leta Amerikin inn met Sef Prosekiter ek staf Lakur ICC lor enn lalis ki ordinerman reserve pu met nom terorist ek trafikan ladrog.

Anmemtan me separeman, MM Nourrice ek Prosper inn met de ka reklamasyon domaz, enn kont Minister Defans UK ek enn lot kont Pentagonn, USA.

BK

Not

(1) Dr Jonathan Levy, Zirist spesyalist dan larzan kripto & dedomazman. Ala kuma li prezant li lor so websayt *Dr. Jonathan Levy, Attorney & Solicitor Specializing in Crypto Currency & Restitution*)

(2) Sumisyon a ICC intitle: "*Bernard Nourrice and Solomon Prosper Born on Diego Garcia Atoll and Citizens of The Seychelles. Charging: The United Kingdom and its unlawful colonial entity, The British Indian Ocean Territory Administration, with Apartheid in the Matter of the Military Occupation of the Chagos Archipelago*"

Angel of the North (anz gardiyin Lenor). Imans stati par Antony Gormley sitye lor enn lakolinn ant Newcastle ek Sunderland, an-omaz miner sarbonn ek travayer lasye..

Enn Menas Polisyon Nikleer Konstan

Dan LALIT, nu konstate ki prezans baz militer nikleer lor Diego Garcia, teritwar Moris, li enn grav problem polisyon nikleer, e li antrav enn Trete Nasyon Zini ki baynding. Sa trete la apel "Pelindaba".

Ferm Baz: priorite pu environnmantalist

Ravaz pandemi Koronavirus dan lemond, nofraz Wakashio lor lakot Mahebourg dan sirkonstans ankor pa kler ek dezas ekologzik polisyon karbiran lor lakot Sid-Es, lamor ziska ler inexplikab plis ki 50 dofin lor lakot Sid-Es, tu sa bulversman depi kumansman sa lane la, finn met kestyion ekolozi ek proteksyon lanvironnman lor azanda dan Moris.

Me, anmemtan fode nu rapel sa gro menas polisyon – pa nerport ki kalite polisyon me polisyon nikleer – ki baz militer Amerikin lor Diego Garcia poze. Enn polisyon nikleer kumsa, li reprezant enn veritab menas pu Losean Indyin, Lafrik ek Lemond.

E, li responsabilite muvman lanvironnman Moris pu inkilir menas polisyon nikleer lor so azanda, pu azir e kontribye dan batir sutyin pu fer ferm baz Diego Garcia, e osi, kan fini ferm baz, fors USA ek UK asir netwayaz ekologzik otur Chagos.

Kifer enn priorite zordi pu muvman lanvironnman Moris?

1. Dapre Lopinyon ICIJ, pli ot lakur internasyonal, e dapre vot masif Lasanble Zeneral Nasyon Zini, Diego Garcia form parti Republik Moris. Fini statye ki demanbreman Chagos depi Moris avan Lindepandans par Leta Britanik, li ti ilegal. Alor, Chagos form parti Moris. Kan Leta Britanik finn lwe Diego Garcia pu Leta Amerikin met enn baz militer, sa usi vinn enn tranzaksyon ilegal. Alor, seki pe derule lor Diego Garcia konsern nu dan Republik Moris e li nu responsabilite pu kone ki pe pase lor sa baz militer ki existe dan lobskirite. E, polisyon nikleer

konsern muvman lanvironnman kuma enn priorite, akoz long dire so lefe e degre danze otur matyer radyo-aktif.

2. An Ziyet 2017, finn ena enn vot masif 122 pei dan Nasyon Zini anfaver nuvo *Trete pu Interdi tu Zarm Nikleer* dan lemond, premye trete ki pu vinn baynding kan gayn ase pei adere, ki kareman viz demantelman totalite arsenal nikleer mondal. Anfet, Samdi 24 Oktob 2020, 50yem leta finn ratifye Trete pu rann tu zarm nikleer ilegal. Asterla, ena enn dele 90 zur avan Trete la rant anviger. Apartir 22 Zanyve 2021, zarm nikleer vinn ilegal pu tu pei. Trete la vinn azut dan lalwa internasyonal.

3. Ena enn lot trete apel *Trete Pelindaba* pu enn Lafrik Libere depi Zarm Nikleer ki finn siyne par tu pei dan Lafrik (1995), e zot finn travay pandan plis ki 10 an pu finalman li adopte e vinn anviger avek sutyin mem sa 5 manb permanan Konsey Sekirite Nasyon Zini an 2009.

Trete Pelindaba ek responsabilite muvman lanvironnman

Avek zizman Lakur Internasyonal ICIJ ek avek vot dan Lasanble Zeneral Nasyon Zini pu statye ki Chagos ek Diego Garcia form parti integral Republik Moris, prezans materiel nikleer lor baz Diego Garcia (e donk dan teritwar Republik Moris e donk dan Lafrik), pe vyol *Trete Pelindaba*. Kan *Trete Interdi Tu Zarm Nikleer* pu rant an viger an Zanyve 2021, sa vyolasyon pu vinn pli flagran ankor.

Ala seki *Trete Pelindaba* dir:

Article 1. Each State Party undertakes never under any circumstances to: [...] (g) Allow any stationing, installation or deployment of any nuclear weapons or other nuclear explosive devices in its territory or at any place under its jurisdiction or control.

Article 4: Prevention of stationing of nuclear explosive devices: (1). Each Party undertakes to prohibit, in its territory, the stationing of any nuclear explosive device.

Article 10: Each Party undertakes to maintain the highest standards of security and effective physical protection of nuclear materials.

Anfet su Trete Pelindaba, li interdi prezans, stokaz, asanblaz, akizisyon ubiyin utilizasyon zarm nikleer lor kontinan Lafrik, inkilir Republik Moris, inkilir Chagos. Baz Militer Amerikin lor Diego fer servising tu sumarin nikleer Amerikin dan larad Diego Garcia. An Ut sa lane la, Larne Amerikin finn deplway trwa bombardye nikleer B52 pu stasyone lor baz Diego Garcia.

Trete Pelidanba dir *Territory means the land territory, internal waters, territorial seas and archipelagic waters and the airspace above them as well as the sea bed and subsoil beneath.* Savedir tu aktivite militer otur Diego Garcia, sumarin nikleer, avyon bombardye nikleer, stokaz dese nikleer depi servising sumarin, tusala an kontravansyon Trete Pelindaba pu enn Lafrik Libere depi tu Zarm Nikleer.

Depi 1961, dan Nasyon Zini ti ena enn Rezolisyon pu konsider al ver enn Lafrik san zarm nikleer. *Trete Pelindaba* an 1995, li enn leritaz Nelson Mandela so premye guvernman post-aparteid, enn kudme anver lape mondal. Anu explike kimanyer sa finn arive.

Rezim Apartheid Sid Afrik, avek konivans Lafrans ek Israel, ti'nn devlop zarm nikleer. Guvernman Sid Afrik post-Apartheid, kan ANC vinn opuvwar, finn anfet demantel sa arsenal zarm nikleer. Sa-mem nu dir li enn eritaz anver lape mondal delapar tu dimunn ki finn lite pu fini sistem aparteid. Pelindaba, li-mem plas kot arsenal nikleer Rezim Apartheid ti ete. Avek so demantelman, Pelindaba vinn sinbol sa sanzman pu fini avek fabrikasyon zarm nikleer dan Sid Afrik. An-esanz, tu pei dan UN ti dakor pu met dibut Trete pu ki pena okenn zarm nikleer dan Lafrik. Kumsa li gayn so nom: "Trete Pelindaba".

Dan moman kan pe siyn *Trete Pelindaba*, enn trete baynding, Republik Moris pa ti ankor konplet

so dekolonizasyon. Chagos-Diego Garcia ti su lokipasyon militer ilegal Britanik ek Amerikin. Samem an 1995, ti ena “dotted lines” (markaz pwin-pwin-pwin) pu indik sa kestyon kolonyal an-litiz. Asterla avek Lopinyon ICJ e lerla avek vot Lasanble Zeneral Nasyon Zini, Gran Bretayn ek Lamerik bizin kit Chagos-Diego Garcia, ki asterla klerman ek definitivman form parti Republik Moris, dapre lalwa internasyonal. *Trete Pelindaba* fini rant anviger depi 2010 e finn met dibut so prop Komisyon apel AFCONE (African Commission on Nuclear Energy) ki so syez truv dan Sid Afrik. Leta Moris enn parmi sa 12 pei ki form parti sa Komisyon la. Muvman lanvironnman dan Moris bizin apiye pu ki Guvernman Moris sumet enn demand formel pu avoy inspekteur UN so IAEA (*International Atomic Energy Agency*) pu examine si ena prezans matyer nikleer dan Diego. Get let a Premye Minis Desam 2019 pu dimann impekson IAEA. Get websayt LALIT, news, kot u kapav osi lir let an Oktob 2016 pu fer demand formel impekter IAEA pu al lor baz militer Amerikin lor Diego Garcia atraver Komisyon AFCONE:

LALIT parmi sinyater tu lede inisyativ.

Mwa Ut sa lane la li fer 75 an depi bombardman atomik Hiroshima ek Nagasaki kot preske enn-kar milyon dimunn inn mor, e trazedi imin ek ekolozik ankor vivan dan memwar zordi. Alor muvman lanvironnman dan Moris ena enn devwar ek ena osi enn responsabilite anver leape mondal ek proteksyon lavi ek lanvironnman pu dimann inspeksyon IAEA e azut lavwa pu ferm baz nikleer lor Diego Garcia.

Kisna Kistnasamy pu LALIT

28 Oktob 2020

Referans: Ena enn seri lartik lor websayt LALIT www.lalitmauritius.org. Servi serch-ennjin lor sayt, zis met “Pelindaba Treaty” ek lerla “Trete Pelindaba”.

Ka Domaz kont Pentagonn ek UK

Plint kont USA

Ala tit plint kont Pentagonn, setadir Departman Defans Amerikin: Bernard Nourrice and Solomon Prosper in their personal capacities and as representatives of the Chagossian People vs. Naval Support Facility Diego Garcia et al. — plint loze le 14 Ut 2020 ek amande le 22 Oktob 2020. Bernard Nourrice ek Solomon Prosper atraver zot konseye legal, Dr Jonathan Levy, finn servi pa-pye a John W. Raymond, Zeneral United States Space Force dan Pentagonn (Washington, Lamerik) ek Prokiran Zeneral ansarz Militer USA.

Ka domaz inn mete, lor zot nom personel ek kuma reprezantan Lepep Chagosin, kont Baz Militer Amerikin Diego Garcia ek kont, nomeman 12 inite/departman militer Amerikin.

Ka domaz inn fer su lalwa Amerikin Foreign Claims Act.

Bernard Nourrice ek Solomon Prosper dir, kan UK finn deport zot par lafors depi Lil Diego Garcia zot lil natal, li finn komet enn krim kont limanite. UK inn fer sa avek konplisite USA pu permet USA implant enn baz militer lor Diego Garcia. E, sa, sa konstitye enn ak agresyon militer ek lokipasyon kont lepep Chagosin ki ti pe viv anpe.

Dan zot klem pu domaz ekonomik ek emosyonel, zot pe dimann pu institye enn Komisyon Militer Konzwintman Military Joint Forces Claims Commission [Navy, Air Force, US Space Force]) pu ki Chagosin kapav vinn sumet zot klem e ki kapav proses tu klem domaz an relasyon avek Lil Diego Garcia. Zot sifre domaz a \$100,000 par individu Chagosin.

Plint kont UK ek so BIOT

Bernard Nourrice and Solomon Prosper in their Personal Capacities and as Class Representatives of the Chagossian People vs. Ministry of Defense (MOD) [&] British Forces British Indian Ocean Territories (BFBBIOT) — plint loze 30 Septam 2020

Bernard Nourrice ek Solomon Prosper pe met sarz krim kont limanite kont UK akoz kan li finn deport Chagosin par lafors pu li kapav fer enn kontra bay Lil Diego Garcia avek Lamerik pu met enn baz militer, li finn komet enn krim agresyon ek lokipasyon kont Lepep Chagosin ki ti pe viv anpe.

Ka domaz inn mete, lor zot nom personel etan natif Lil Diego Garcia ek kuma reprezantan Lepep Chagosin.

Reklamasyon li kont Militer Britanik baze lor Diego Garcia ki zere konzwintman par UK-USA. E, pe reklam domaz ekonomik ek emosyonel kuma rezidan legal e veritab propriyeter Lil Diego Garcia, sifre a £75,000, pu sakenn ek pu sak Chagosin apre enn resansman internasyonal.

Not

Klem kont UK ek Kont USA download depi sayt Dr. Levy <http://www.jlevy.co>

Trwa Nuvo Plint Servi Argimantasyon ICJ ek osi pu LALIT

Tuledé plint reklamasyon domaz kont UK & USA ek Plint a ICC servi buku argimantasyon depi Zizman ICJ an Feviye 2019 kont UK ek USA pu zot okipasyon militer ilegal Arsipel Chagos inkir Diego Garcia ek vot Lasanble Zeneral Nasyon Zini 22 Me 2019 ki konfirm Zizman ICJ. LALIT ti'n fors Guvernman Moris met sa ka la.

Plint reklamasyon li usi pwiz buku argimantasyon depi sa long lalit ki nu ek Chagosin finn fer lor Chagos-Diego lor enn peryod 50-an. Li koz, par examp, lor reinifikasiyon Arsipel Chagos inkir Diego Garcia dan Republik Moris pu konplet dekolonizasyon Lafrik, kuma prekonize dan rezolisyun Nasyon Zini. “Chagos Archipelago forms an integral part of the territory of Mauritius” ek drwa retur lor Chagos inkir Diego Garcia.

Nu remarke ki baz militer USA Diego Garcia li surs problem Chagos-Diego, kuma ka domaz ek ka ICC sulinye.

Dan LALIT, nu pe tultan met lanfaz lor linportans amenn lalit anmemtan pu

- (1) Konplet dekolonizasyon (ek re-inifye Republik Moris).
- (2) Asir drwa de retur ek ful reparasyon pu domaz ki Chagosin inn sufer.
- (3) Ferm baz militer nikleer USA (ek organiz netwayaz lanvironnman). Selman kan artikil sa 3-eleman lalit ansam ek anmemtan ki pu kapav ena progre.

Lor pwin Aparteid, fode nu rapel ki zordi baz militer nikleer Diego Garcia usi vyol Trete Pelindaba pu enn Lafrik San Nikleer. Sa Trete la li enn leritaz premye guvernman anti-apartheid Nelson Mandela ek enn omaz pu tu dimunn ki finn amen lalit anti-apartheid. Demand pu fermitr baz li onor sa leritaz la.

Nuvo Manev Inperialist Britanik

UK, ankor enn fwa, swazir pu bafwe lalwa internasyonal.

Ala seki UK ki pe okip Arsil Chagos ilegalman finn dir dan enn “Not Verbal” a Seksyon Trete Nasyon Zini pu dimann “kontinye extansyon Konvansyon Drwa Lamer [UNCLOS] lor BIOT” pibliye lor sayt so Minister Zafer Etranzer le 12 Oktob 2020: li dir li pena okenn dut lor so suverennte lor BIOT (British Indian Ocean Territory); li dir Republik Moris zame pa finn ena suverennte lor Arsil Chagos ek li dir li pa rekonet revandikasyon Moris.

Li vremem deplorab UK ankor “pena dut” mem apre ICJ inn desid lekontrer! Guvernman UK farfeli. Li kontinye dir ki Moris pa “zame” ena suverennte lor Chagos mem kan Lasanble Zeneral Nasyon Zini avek enn vot masif 116-6 pu dir Moris ena suverennte.

Kontex enn tel muv dezespere par Grand Bretayn

Ena plizir realite zeo-politik ki ena linfliyans lor sityasyon otur Diego Garcia.

1. Maldives ek Moris inn al divan Tribunal ITLOS (International Tribunal for the Law of the Sea).

Sa Tribunal, ki ti met dibut apartir Konvansyon Drwa Lamer, ti pe syeze le 13 Oktob 2020 pu get dispit lor kestyion delimitasyon frontyer maritim ant Moris ek Maldives dan Losean Indyin.

Nu pu rapel sa sis vot “kont” dan sa viktwar masif pu Republik Moris 116-6, ena UK, USA, Israel, Laongri, Lostrali ek Maldives. Li paret ki ena imans presyon pu fer Maldives sede, vot kont Rezolisyon la. Alor sa muv pu pibliye so *Note Verbale* lavey ki Lakur ITLOS pe al syeze pu get diferan Maldives-Moris, enn muv dezespere pu gard Maldives sinon alye UK ek USA pu riske vinn zis trwa! Nu kapav atann ki UK ek Lamerik pu kontinye met presyon lor Maldives, Moris ek lezot Leta manb Nasyon Zini, parski sinon sa lalyans inperialist UK-USA pu

pey enn pri politik byin ot pu so azanda politik.

2. FAO: Komisyon Pwason Ton Losean Indyin – Expilsyon UK mintenir lor Azanda

Apre vot Nasyon Zini, sa vedir si Grand Bretayn so lokipasyon Chagos dekrete “ilegal”, so BIOT “ilegal”, alor li nepli enn leta lakot (*coastal state*) Losean Indyin. Alor Moris inn inskrir enn pwin lor azanda renyon Komisyon Ton

(*Indian Ocean Tuna Commission*) pu expilse Grand Bretayn. Malgre protestasyon Grand Bretayn, item expilsyon UK inn mintenir.

So *Note Verbale* ti usi pu prepare pu sa Renyon Komisyon Ton ki ti pu fer 2-6 Novam 2020. Me akoz pandemi Koronavirus, renyon ti pu fer atraver video konferans. Alor finn ranvway sa item lor azanda pu debat dan prosenn renyon.

3. ICJ ek Lasanble Zeneral Nasyon Zini Kondann UK

Rapel pwin importan: 25 Fevriye 2019 Zizman Lakur UN - International Court of Justice (ICJ) finn truve UK pe fer okipasyon ilegal Chagos, inklir Diego Garcia. Depi 1965, Grand Bretayn pe bafwe rezolisyon Nasyon Zini lor Chagos. Demantelman Chagos depi Moris ti ilegal, Koloni BIOT met dibut par inperialist Britanik osi ilegal. Lakur UN inn dir sa. Lasanble Zeneral UN inn vinn konfirm sa. UK-USA kontinye persiste dan ilegalite.

Samem, fermfir baz militer lor Diego Garcia vinn kapital dan nu lalit.

BK

Ferm Baz Militer lor Chagos: Lakle pu lalit pli divan

Pandan plis ki 40 an, dan LALIT nu pe lite pu re-inifikasiyon Moris e drwa pu sirkile libreman partu dan pei pu tu Morisyin, inklir tu Chagosin. UK ek so konplis Lamerik, finn azir e pe persiste azir kuma leta-bandie fud lalwa internasyonal. Zordi sa lalyans puwar inperialist UK-USA pe dikte kan pu aplik lalwa akoz zot puwar militer.

Avek langazman Linyon Afrik, avek sutyin anfaver dekolonizasyon Moris/Lafrik, guvernman Pravind Jugnauth bizin kareman dimann fermfir baz militer nikleer Diego Garcia. Sa pu konsolid tu sa bann lafors politik anfaver dekolonizasyon, anfaver demilitarizasyon e anfaver abolisiyon zarm nikleer deryer stenn Moris.

Pa bizin ekut bann “konseye” kuma Jean-Claude de L'Estrac. Li ti deza ena tor, akoz li ti dir pa bizin al ICJ, pu perdi si ale. Nu pa konpran so azanda, nonpli. E li pe persiste. Ena intelektyel Moris ki truv Diego Garcia selman kuma enn fason tap enn lamone ar Lamerik pu enn bay. Enn pozisyon moralman abjek.

Kuma LALIT finn tultan mintenir, li importan ki gard ansam sa trwa demand: anfaver ferm baz, anfaver dekolonizasyon ek anfaver drwa retur. Nu truve ki demand pu fermfir baz li santral ladan. Samem lakle pu amenn progre dan lalit Chagos-Diego.

Trump Perdan, Erezman, e Lalit Kontinye

Lepep Amerikin finn reysi infliz enn defet elektoral lor Donald Trump dan elekson 3 Novam. Alor, Joe Biden pu rant kuma nuvo Prezidan le 20 Zanye 2021. Lekar ant Biden ek Trump sifizaman larz (6 milyon vot, kan nu Revi pe al linprimri) e lekar nomb gran elekter osi sifizaman larz (306 – 232) pu ki tu Trump so bla-bla-bla lor “elekson trike” pa pe reysi anpes Biden pran puvwar. Me, li tu zis ase. Si Biden ti gayn avek enn lekar pli sere, senario la ti pu pli difisil ankor. Trump ti pu kareman fer enn kudeta. Sa sistem gran elekter (*electoral college*) li zwe buku anfaver ladrwat, e sa, dayer, ti bi kan ti ekrir Konstitisyon Leta Zini.

Me, Trump tuzur pankor konsed defet. Sistem dan USA, li depann lor seki perdi fer sa diskur konesyon formel la. Li enn parol ki ena lefe ziridik. Alor, dan konklyzon nu lartik, nu pe azut enn seksyon lor senaryo kosmar, kot Trump ek so bann Repiblikin al ver enn tantativ pu organiz enn espes kudeta. Avan sa, dan nu lartik, nu pu asym ki lekar Biden ena, li ase pu kal sa demars Trump la pu al ver, pli pir, enn lager sivil. Trump inn deza perdi plis ki 20 ka dan Lakur Siprem dan kad so demars pu fer sanz rezulta elekson. (Trump vreman ver *déjà vu* pu nu dan Moris!)

Biden-Harris ver White House

Kuma li ete asterla, Biden ek Kamala Harris lor laliyn drwat pu rant dan White House. Zot fini kumans nom zot lekip pu fer sa transizyon la, mem avan Trump konsed defet. E Trump, kan li andeor, pu sirman rod lezot fason pu gard tu kamera fixe lor li-mem, mem li nepli Prezidan, e li pu kontiyne zet petrol lor dife fasizant ki fini alime dan Leta Zini, kan li pu andeor White House dan bann lane divan. Li paret pe rod swiv stratezi so ansyin advayzer, Steve Bannon, pu deklans telman dezord ki sosyete Amerikin inplode, e

lerla seki pli for e pli arme pran kontrol.

Inter-regnum

Me, antretan, ena enn drol sistem dan Lamerik kot pu ena 79 zur (res 50-60) avan ki Trump fini so manda, avan ki li fer so hennding-over, e kan li tuzur pu kontiyen gard puvwar dan so lame.

Dan sa *inter-regnum*, Trump riske fer tu kalite zaferizar: akord “pardon” so prop fami, grasye so kamarad ek petet mem servi so puvwar pu grasye li-mem?

E li osi riske fer tu kalite zafer danzere: kuma kontiyen permet Koronaviris fane kuma dife-dan-Lanka, ziska li provok enn kriz lopital ek enn kriz kote lamorg. Eski li pu azir kote internasional?

Dayer li ase lus kan so Sekreter (Minis) Deta Pompeo pe al konplore ar Netanyahu, apre defet Trump. Dayer Pompeo inn al pli lwin ki Trump: li fini rekonet koloni ilegal ki Israel inn etablier dan West Bank, e li fini vizit Golan, teritwar Lasiri kot ena lokipasyon ilegal.

Trump finn deza fek met deor so prop Sekreter Defans Mark Esper. Abe, kan li fini perdi, kan li res 2 mwa, kifer li pu ranplas li ar enn bug ki deza enn yes-menn kumsa? Eski li pe pans pu larg bom lor Liran? Ubyin fer Israel fer sa? Pu sey anpes enn nuvo Trete ar Liran

kan Biden opuvwar? Eski li pe rod retir tu solda depi Afganistann dan enn fason dezordone ki pu sem enn konfizyon dan rezyon ki pu difisil pu ladministrasyon Biden kontrole? Rapel ki, dan sa rezyon la, Pakistann nepli sa degre mam-kole ar Leta Zini zordi. Modi ki fini vinn gran alye Lamerik.

Parey kanpayn

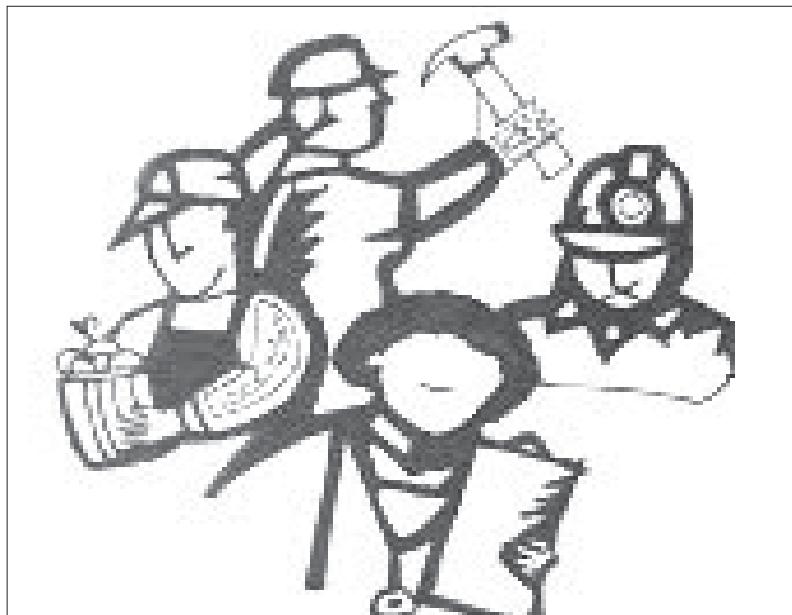
“Elekson Marday” isi

Mem si Biden finn gayn elekson prezidansyel par *plis ki 6 milyon vot*, Trump so bann seportez finn res mobilize kont seki zot apel “elit” ki finn sanse “kokin elekson”. Lextrem drwat abitye invant bann lennmi vag kuma “elit”, e bann Trump pa enn exsepsyon. E, zot blam sa “elit” dan laparey deta la pu sa “elekson marday” ki finn sanse permet Biden deklar laviktwar, kan, dapre zot, Trump ki finn gayne.

Anfet, dan Moris, nu rekonet sa taktik pu blam u defet lor “trikmardaz” imaziner vinker la. Ramgoolam, li osi, ti move perdan parey kuma Trump. Li osi, li finn servi mem-mem taktik isi Moris.

Enn premye fwa an 1991, kan Ramgoolam ti perdi, li ti “perplex” e ti fann koze “elekson marday”.

Fek la ankor, an Novam 2019, sannutla avek sutyin Duval, Bhadain ek mem Bérenger ki pa

abitye rant dan sa kalite kales kase la, li finn al refer mem sinema otur “eleksyon trike”.

E parey kuma extrem drwat dan Lamerik pe al dan Lakur lor tu kalite pretex differan, perdi ka apre ka, isi osi, zot finn al lakur lor tu kalite differan pwin, e pe kumans perdi ka apre ka.

Medya ek Rezo

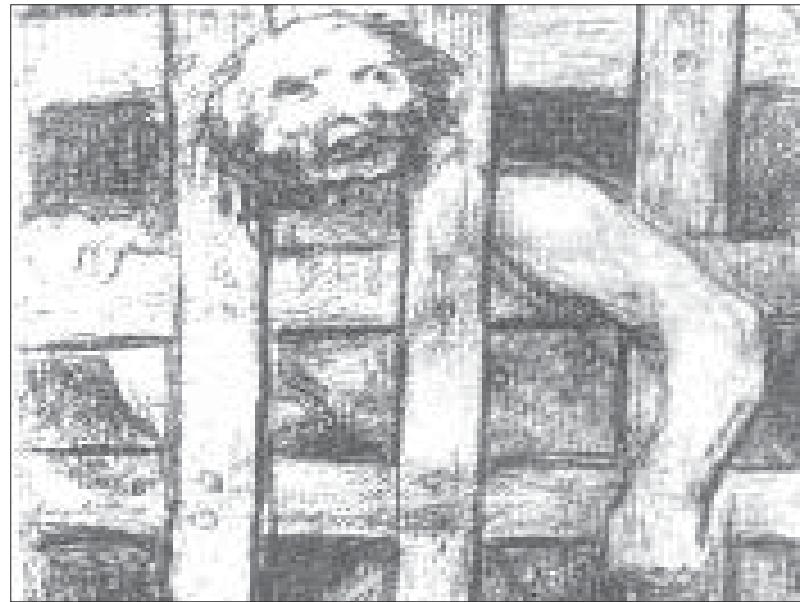
E, parey laba, san kudme enn sekson medya, an-okirans *Fox News*, Maxnews, ek One America News, kanpayn otur “eleksyon kokin” pa ti pu ariv osi lwin, isi Moris osi, san kudme *L'Express*, plis enn-de radyo prive, sa kanpayn inpe patetik lor “kokin eleksyon” isi pa ti pu ariv osi lwin.

E dan tulde ka, medya, an-dyo avek rezo sosyal, lev enn espes listeri de-mas, sirtu dan tit-burzwazi, lor baz kominalo-rasist, pu remet an-kestyon derulman eleksyon. Get, par examp, sa ti-klip video apel “Lareg-gate”, si u ule prev rol medya kuma *L'Express* – avek so doz racism ek zenofobi anti-Bangladesh, siprematism enn potansyel elekter Franse ki “lao” Konstitisyon Moris, li, plis enn dedin parey kuma bann seporterz Trump pu prosesis elektoral, fonksyoner elektoral, ek mem pu azan parti dan lasal kot pe kont biltin. Sa mem insusyans vizavi posibilite zot pe detrir sa tigit demokrasi ki nu ena.

Badinaz danzere

Remarke ki, ki li dan Lamerik ki li dan Moris, bann ki kriye “eleksyon trike”, zot fer li kuma enn badinaz, kuma enn zwe. Zot tret eleksyon kuma enn zuzu pu sikane. E sa, li danzere. Kapav-et nu ena byin tigit demokrasi dan lepok reyn klas kapitalist, me li importan protez li – ziska ki nu lite pu elarzi li, aprofondi li, agrandi li. Kan badinn ar li, nu pe kumans desann lapant lor sime ver fasism. Li pa enn badinaz.

Me, pu return ar eleksyon dan USA. Parey kuma Moris, medya normalman pretann ena zis 2 parti, swa 2 lalyans. E zot fer sa, ziska moman ki eleksyon fini. Kan fer kawnting, zot pa kapav persiste ar sa zwe la, parska sif total pa ariv 100%. Alor zot paret kuma

Desin Goya, 'Raging Lunatic'

dimunn ki pa konn fer matematik si zot pa mansyonn lezot parti. Dan USA, enn parti dedrwat apel *Parti Liberter* finn gayn plis ki 1% vot, par examp. Sa vedir plis ki enn miliyon vot. Plis ena lezot parti osi. Ansam zot ariv pre 2%. Ki anfet buku. Li koste ar marz ant Biden ek Trump. Gloria La Riva ti poze pu *Socialism and Liberation*, Alyson Kennedy pu *Socialist Workers*, ek Howie Hawkins pu *Green Party*. Zot pa reysi mobiliz ase sutyin pu met zot nom lor biltin dan tu sa 50 leta la, me suvan zot parti pe rod kas sa sistem 2-parti la.

Prezidan Biden

Biden pa pu gayn enn manda fasil. Sa li akoz Republikin finn gayn buku vot, e akoz bann Trump mobilize. Li posib ki, si Trump pa ti telman mal-amenn politik otur lepidemi koronavirus, ki Republikin ti pu gayne.

Demokrat pa finn fer ase byin dan lezot eleksyon ki finn arive anmemtan ki Prezidansyel pu ena sutyin pu lekip Biden-Harris. Lor mem biltin vot, elekter finn osi bizin vote pu tu kalite lezot eli. Pu met enn program an-aksyon, enn Prezidan Amerikin bizin ena mazorite dan Sanb Reprezantan ek Sena, osi. *Zot* ki pas lalwa. *Zot* ki deblok larzan. La, ki nu pu truv febles Biden.

Sena?

Parti Demokrat finn gard mazorite dan Sanb Reprezantan, mem si zot finn perdi 10 syez. Sa viktwar,

mem redwi, li rasiran. Me, kote Sena, pankor konn rezulta final. Li pu swa ex-eko (50 Senater sakenn) si Demokrat ranport tulde syez dan enn “dezyem tur” dan leta Georgia ki pu fer le 5 Zanvye. Vis-Prezidan Kamala Harris pu ena karsting-vot, dan sa ka-defigir. Sa pu permet Biden reysi fer sertin lalwa pase san depann lor Senater Republikin. Si Republikin gayn mem enn sel dan sa de syez la, lerla Parti Republikin ki pu gard mazorite dan Sena, e li pu kapav blok tu.

Nerport kimanyer, Joe Biden, mem avek tu so 47 an lexperyans, pu gayn gran difikilte pu inpoz so azanda. E sa, mem avek enn azanda telman timid ki li ena.

Bakgrawn politik

Pandan dernye 10 an, finn ena enn radikalizasyon dan Leta Zini, radikalizasyon ver ladrwat e osi ver lagos. Sa vedir, enn gran franz dimunn finn swiv kuran lextrem drwat fasizant sinbolize par Donald Trump. E Trump finn sezi kontrol Parti Republikin, dornt li, fer li vinn populist, fasizant.

Anmemtan, enn lot franz dimunn dan Lamerik finn organize, finn milite, e finn preske reysi anvoy Bernie Sanders pu reprezent Parti Demokrat dan eleksyon pu Prezidan. *Zot* finn reysi fer elir enn seri dimunn byin de-gos dan Kongre, kuma Alexandra Ocasio-Cortez (“AOC”) dan eleksyon “mi-manda” 2018. *Zot* finn depann pu zot mobilizasyon lor enn

seri lagrev dan klas travayer – sirtu kote profeser ek kote travayer lizinn lur kuma General Motors, par travayer telekomunikasyon ek mem travayer dan Amazon ek Walmart. Parti Demokrat finn osi depann lor enn zenes eklere, e osi lor mobilizasyon kont britalite polisyer dan *Black Lives Matter*. Tusala pu dir ki sa mo “sosyalist”, ki ti kuma enn zure ziska eleksyon 2016 kan Sanders ti introdir li dan Primer Demokrat, finn vinn meynstriym.

Alor, li enn kontradiksyon me Biden finn depann lor enn lel byin pli agos dan Parti Demokrat e dan sosyete Amerikin pu sutenir li. E sa lagos la gayn buku difikilte pu mobiliz sifizaman lenerzi pu sutenir enn politik telman fad ki Biden-Harris reprezante. Me, seki Biden pu fer, li importan: li pu re-rant dan Trete Paris kont polisyon, re-rant manb WHO, rekonstitye kit Trete ar Liran apre ki Trump finn fer *walk-out* dernye trete, kumans re-met proteksyon lanvironnman e re-instor lalwa travay ki Trump finn masakre.

Denze Trump

Dan enn lepok kot Trump dir li reprezant “Amerikin” kont “elit”, kan li anfet reprezant lintere milyarder ki investi dan imobilye, sa vedir, li enn lepok danzere. Nu bizin rapel ki diktater fasist kuma Hitler, li osi, ti dir li reprezant “volk” ubiyin “lepep” kont “elit”. E ladrwat baz so politik lor tu lafreyer dimunn ena, tu dut ki dimunn ena, lor zot-mem. Politik dedrwat li baze lor gard ansyin reyn klas dominan atraver mobiliz enn lamas dimunn – kot servi zenofobi, nasyonalism, idantite kominal melanze ar idantite nasyonal, politik anti-fam, politik baze lor relizyon, politik anti-omosexuel, politik deryer enn lom-for kuma lider.

E, kan sistem kapitalist pandan dernye 40 an finn rant dan enn gran kriz pandan lepok “globalizasyon” neo-liberal, Trump vinn blam “imigran”, liberasyon fam, sulev-man Afro-Amerikin kont britalite polisyer, maryaz ge (tusala li apel seki deklar “politikman korekt”), e natirelman li blam seki pu kapav an-realite vinn solisyon fas-a sa kriz kapitalist, setadir bann sosyal-

ist ek komunist. Anfet lasurs dimal, li sa explwatasyon ek dominasyon sosyete deklas su reyn klas kapitalist. Me, ladrwat zame pa remet sa ankestyon. Alor, lefet ki 74 milyon Amerikin finn, kammem, vot Donald Trump, sa kuran la li reprezant enn danze – mem si Trump finn perdi elekson.

Me, li pli grav ankor. Seki vre, seki enn fe, seki lasyans, seki reyel, sa osi, ladrwat pe remet ankestyon. Li pe konstrir enn liniver baze lor tu kalite foste, e dimunn par milyon pe viv ladan. Alor Trump amenn kanpayn san-ses kont “fake news” (*nuvel invante*) e anmemtan se li-mem ki fann plis “fake news”. Sa vedir parol imin kumans perdi so sinifikasyon. E, kan parol imin perdi sinifikasyon, li enn lepok danzere.

Trump, Prezidan pei pli pwisan dan lemond, dir lepidemi koronavirus, li enn “foste invante” (*a hoax*), kan lepidemi la finn anfet tuy 250,000 Amerikin e fer buku plis ki sa byin malad. Li enn sityasyon grav, mem danzere. Trump kapav dir Kovid li zis enn “ti-lerim”, enn kote, e menas Parti Kominis Lasinn avek tu kalite retalyasyon akoz zot pa finn reysi kontenir sa “lepidemi grav” la, lot kote.

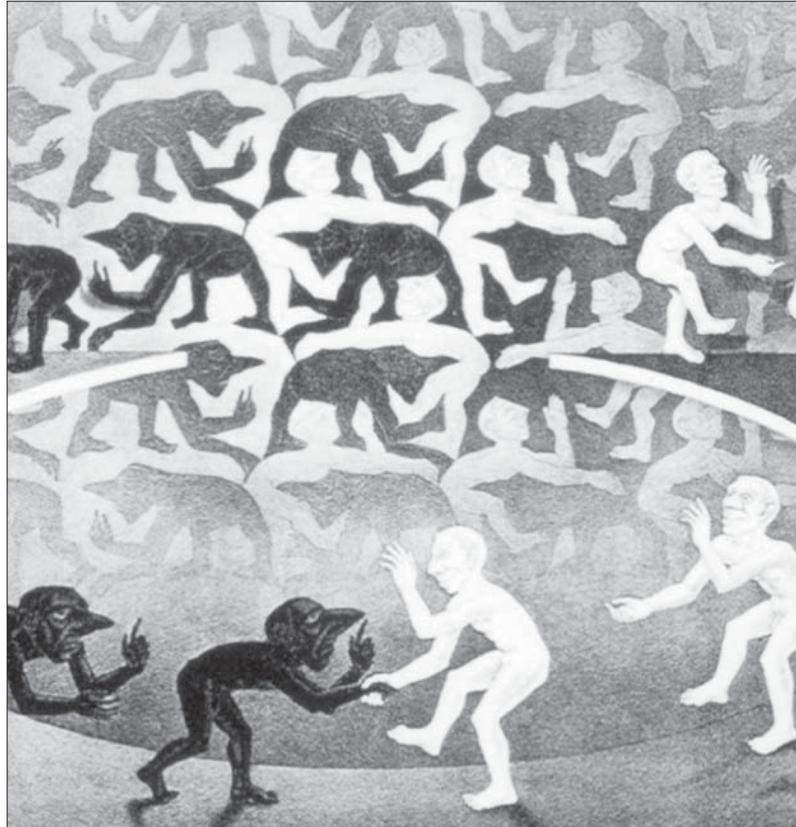
E, mem li finn perdi, sa kuran politik tuzur for. Rapel, sa kuran la finn kree enn Trump opuvwar. Lerla opuvwar, li finn asontur ranforsi sa kuran la.

Biden-Harris

Biden-Harris pu sey anpes Leta Zini degrade plis. Zot pu defer enn-de exse danzere Trump. Me, zot pa enn kuran ki depann lor mobilizasyon popiler pu kreasyon enn nuvo sosyete. Non, Biden-Harris, si lagos (setadir pli agos ki Biden-Harris) pa reysi mobiliz klas travayer, sa reyn Biden-Harris pu kree kondisyon pu ranforsi laliyn Trump ek lezot dan lextrem drwat.

Tu lanpir ki finn existe, finn tonbe. E lanpir Amerikin paret pe glis ver so kolaps. Sel zafer dan so faver se lefet ki otan dimunn kapav koz ansam, organize politikman ansam, e reysi ranvers sa reyn enn sistem kapitalist ki reprezant tu danze. Sa vedir, limanite menase asterla par mank demokrasi dan sistem de-klas. Lamas dimunn pankor gayn ase puvwar pu anpes sanzman klima, kolaps spiyshiz, lager nikleer detrir lavi lor planet.

LC

Extre desin Escher

E si Trump pa ale, Persiste ...

E si Trump persiste, pa konsede, refiz kit White House? Si li kontiyn deklar ki li finn gayne, li? Ala enn kalite senaryo ki li ek so hardkor pe deza mazine.

Deza li ena Ka Lakur dan 5 differan Leta. Plis ki 20 ka fini fu deor. Li fini apel enn re-kontaz dan Georgia. Sa paret pa pu amenn sanzman, me enn alye Trump Lindsey Graham ti pe rod enn lot kalite chalennj legal, pu exklir sertin pil biltin vot. Sa pa finn marse, nonpli.

Dat bitwar

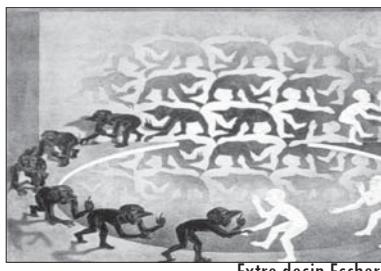
8 Desam: Sa dat la tu chalennj legal, tu rekontaz biltin vot, sipoze termine. La, sak Leta so Kongre nom so “gran elekter”. Depi plis ki 100 an, tu Leta la sed sa puvwar la ar elekter dan Leta. Me dan *Bush v Gore* (2000) Lakur Siprem finn statye ki, dan sertin sirkonstans, Leta kapav repran sa puvwar la. Ki sirkonstans? Pa kone. Alegasyon frod elektoral? Dezord? Tusala bann Trump pe rod teste. Si, avan le 14 Desam, Republikin reysi tarde, lev dibri, sem dut, fu dezord, dan dizon 5 Leta kot Republikin kontrol Sena ek Sanb Reprezantan o-nivo leta, lerla, dizon, Leta kapav sumet enn lalist gran elekter *ki li ule, pa seki elekter la finn vote*. Pu sa marse, fode ena enn Guverner ki aksepte siyne, li osi.

14 Desam: Gran elekter zwenn dan 50 leta e Distrik Columbia, vot pu Prezidan. Si ena dibri, kapav ena enn vot ki pa vot popiler me seki sumet par Leta dan 4-5 leta, ubyin dan differan ka-de-figir, li posib gayn 2 seri “gran elekter” ki sumet zot vot a Kongre.

3 Zanvye: Nuvo Kongre syeze. Rapel ki ena enn *eleksyon dezyem tur* Georgia ki pa pu ankor fer ziska le 5 Zanvye. Pu ankor ena 2 ansyin Senator Republikin pu reprezentant Georgia.

6 Zanvye: Sanb Reprezantan ek Sena (Kongre) fer reynion konzwin pu dekont vot. E li pa inposib ena 3-4 Leta kot lalist la,

li swa pa seki finn vote (me seki Leta pe sumet), ubyin ena 2 lalist. Rapel ki Georgia pu finn vote zis lavey. Lerla bizin fer kawnting. Pa pu’nn fini atan, sirman. Alor, Mike Pence pu ankor Prezidan Sena. Li pu ena sertin puvwar lor ki lalist pu aksepte si ena 2 lalist pu 3-4 leta.

Exte desin Escher

20 Zanvye: Inogirasyon: Pli move senaryo, ena 2 “Prezidan” ki vinn delavan pu pret serman.

Antretan, Vis-Prezidan (Mike Pence, Republikin) ena tu kalite puvwar inatandi, antan ki “Prezidan Sena”. Li kapav pran sertin desizyon lor ki biltin vot pu aksepte depi bann Leta. Prezidan Sanb Reprezantan (Nancy Pelosi, Demokrat) ena puvwar pu donn lord pu tu so manb absan, lerla sertin desizyon pa pu pran, akoz mank korom. Federasyon sindikal AFL-CIO finn deza menas enn lagrev zeneral (ki zame pa finn ena dan Lamerik) si Trump pa kit puvwar.

Konklizyon

Tusala pu montre danze bann veritab fasist, kuma Trump ek so reporterz. Tusala osi pu montre

lefet ki nerport ki Konstitisyon ekrit, li depann buku lor tradisyon, lor respe pu demokrasi existan ziska li elarzi, e lor konsansis – ki pa fasil dan sosyete deklas. Lintere kri ena tandans prime dan sertin konfli, kan zot vinn grav.

Nu espere ki tusala pa arive. Si li pa arive, li selman akor lekar dan vot popiler, e dan ase Leta parmi “gran elekter” finn rann Trump so tantativ ku-deta tro difisil pu li frode. Sirman Republikin otur Trump pu kumans kit li, e so fami pu fami pu konsey li pu konsede a enn sertin moman. Problem se li, buku so fami, so advayzwer, zot ena enn ta ka o-kriminel divan zot. Zot pa ule larg puvwar. Omilye enn lepidemi, enn konfli ki al ver enn bagar, li partikilyerman grav. Li kapav vinn enn lesion dan kimanyer enn gran, gran lanpir, kuma lanpir Amerikin, kapav grene byin vit. Me, dezord ki li pu fer, kan li pe dezintegre, li pu extrem.

Sel lafors kont sa ladrwat la, se mobilizasyon alabaz – dan kartye ek lor sayt travay. Tuzur klas travayer ki bizin organize otur enn program sosyalist pu fer fas sa kalite menas la. Biden-Harris, tusel, zot kalite politik pa pu kapav fer fas sa vyolans ki Trump pu leve parmi enn tit-burzwazi an-dezespwar. E sityasyon ekonomik Amerikin, li pe provok dezespwar dan tit-burzwazi.

LC

Ki ete “Gran Elekter Delwayal”

Dapre sistem Leta Zini, kan dimunn vot pu Prezidan (dizon Biden, Trump ubyin enn kandida depi enn lot parti), li pe anfet vot pu enn lalis “gran elekter”. Sa bann gran elekter la, zot enn “lalis bloke” ki sak Parti fini sumet dan zot Leta. (Ena 50 Leta.) Dan sak Leta, ena differan fason presi pu fer sa seleksyon. E sak Leta ena enn nomb gran elekter determine anparti par nomb elekter dan Leta la. Ena 538 gran elekter antu. Si u gayn 270 gran elekter, u gayne. Biden fini gayn 306, Trump 232.

Lerla sa bann gran elekter la, zot zwenn le 14 Desam, e zot ki anfet vote pu Prezidan. Etan done, li pa enn kontra baynding, sak elekter kapav anfet vot kuma so konsyans dir (apar dan enn-de Leta, kot sa li ilegal). Dernye zwe Trump, se pu infliyans “gran elekter” pu zot delwayal anver elektora ki finn avoy zot vote pu zot.

Enn Travay Damur

Barlen Pyamootoo so lekip redakter literer finn pibliye enn bizu. Ansam ar zot mesenn e peblisher Precigraph, zot finn kree enn liv ki pu enn plezir lir A-Z, e osi enn liv referans extra-ordiner. (1)

Kuma so tit dir, li enn liv ki ramenn ansam lekritir lor Moris ant lane 1708 ek 2019. Li 584 paz, organize anord kronolozik. Li plis ki enn antolozi. Li enn seleksyon baze, redaksyon dir, lor estim pu valer literer tex, e osi lor so lyin ar enn *lieu*. Me, plis ki tu, li enn travay damur.

Klasik

Ena tu kalite gran ekrivin mondyal ladan. Extre depi roman exki par Alexandre Dumas *Georges* ki inkli renne sulevman parmi esklav Moris. Ena enn extre novela Joseph Conrad *The Wheel of Fortune*, enn roman misterye ki ena lye Port Louis. Normal, ena enn extre *Voyage a l'ile de France* pu selebre so loter, Bernardin de Saint-Pierre, ki ti ekrir enn best-seller mondyal a lepok, *Paul et Virginie*. Ena osi de poem Charles Baudelaire *Les Fleurs du Mal* ek *A une Malabaraise*. Ena enn extre depi travelog Shah Liran so sekreter Mirza Iteza Modeen. Ena extre travelog Mark Twain osi. Plis ena extre depi Charles Darwin so *The Voyage of the Beagle*. Ena enn extre depi novela V.S. Naipaul ki critik sosyete Moris, *The Overcrowded Baracoon*. Depi ase boner, dan kompenndyom la,

kumans gayn oter Moris ki nepli la, akote sa bann gran ekrivin la. Par examp, ena Charles Baissac ki ti enn folklorist koni mondyalman. E finalman, ena nu tu, ekrivin kontanporenn -- buku ti prezan -- ki vinn zwenn dan kronolozi.

Lansman

Lansman liv ti fer L'Atelier Littéraire Lari St. Louis dan Port Louis. Li ti enn evennman ere, e inifikater, dan sa moman akalmi dan pandemi koronavirus.

Ti ena lektir depi trwa text boner dan liv la, kuma enn aperitif.

Sa zur la, liv la ti avann pu Rs1,000. So pri devant Rs1,200, li vremem enn bon asa. Li enn kado lane extra pu donn enn kamarad ubyin fami.

Kan u vir paz sa liv la, u poz umem lakesty: kimanyer sa Minis Lledikasyon la pa preskrir literatir Morisyin dan lekol? Kimanyer kontiyne boykot seki ekri Moris? Kifer libreri osi fer bel-bel publisite pu liv importe, fini pey so pri an antye, tandi ki pu literatir Moris, zot pran lor konsaynennt e kasyet li dan enn kwin? E liv la rapel tu ekrivin ki li importan zot kontiyn prodir bon literatir.

Dan so diskur, Barlen Pyamootoo ti dir petet zot pu tir enn nuvo edisyon pli gran enn zur. Petet li ti pe exkiz li pu nerport kisannla vivan ki pa truv li ladan. Anfet li finn dimann exkiz ki Jean Marie Leleczio, ki finn gayn Pri Nobel pu literatir, napa ladan akoz

problem avek bann permisyon.

Me, si li ti serye lor kestyon tir enn nuvo edisyon enn zur, ena enn-de oter ki li kapav konsidere parmi bann ansyin. Ena Dan Sleigh so *The Islands*, enn roman lepok Olande, kot pe fer referans ar Moris ek Robben Island, tulde ti *dependencies* pu Konpayni Dezind (*Dutch East India Company*). Plis ena enn roman kurt ki sitye dan Diego Garcia apel *A Lesser Dependency* par Peter Benson. Ena enn roman literer *The Book of Colour* par Julia Blackburn e ena Romesh Gunesekera so *The Prisoner of Paradise* lor interpret enn prins Srilanka ki ti bani par Britanik pu res Moris.

Me, sa propozisyon fode pa retir glwar depi liv kuma li ete. So konteni enn bote exki. *Ecrits sur Maurice 1708-2019* deza enn klasik. Si tu publikasyon Moris ti osi zoli, sakenn dan so prop zar, kuma "liv obze", sa ti pu siper.

Lindsey Collen

(1) Lekip ansarz travay metikilye lor sak tex otur redakter, Barlen Pyamootoo ti Christine Ah-Fat, Flavia Doherty-Bigara, Evelyn Kee Mew Wan Khin, Sachita Samboo, Kavinien Karupudayyan ek Kandy Chokepermal. Lekip Precigraph dir Joan Kelly ti responsab miz-anpaz, ki ti byin fer. Liv la enn plezir pu trape, pu tuse, pu santi, e pu gete. Tu konvansyon importan finn respekte dan so leyawt. De mesenn si zenere finn rann li posib: Jan Maingard ek Raj Sanassee.

NOVAM 1976 - NOVAM 2020

Laniverser 44-an Revi Lalit de Klas

Li ti an mwa Novam lane 1976 ki enn grup dimunn ti zwenn ansam pu met dibut Revi Lalit de Klas, ki asterla apel REVI LALIT. Pandan sa 44 an la, Revi la finn sorti parfwa tulemwa, parfwa sak de mwa. E parfwa li ti ranplase par enn lagazet, LAGAZET LALIT DE KLAS. Pandan enn lepok LALIT ti pibliye enn Revi apel News and Views. Parfwa, nu finn fye lor trak plis. Me, enn karakteristik parti LALIT se nu organize otur nu publikasyon. Sa vedir nu rekrut dimunn lor baz seki nu ekrir. Li enn baz rasyonel. Li pa ni otur enn lider, ni otur konsep vag kuma "valeurs". Sa vedir nu program politik, li tultan pe devlope, e li tultan afise pibliman. Tusala pu dir li enn gran laniverser, 44 an.